

M

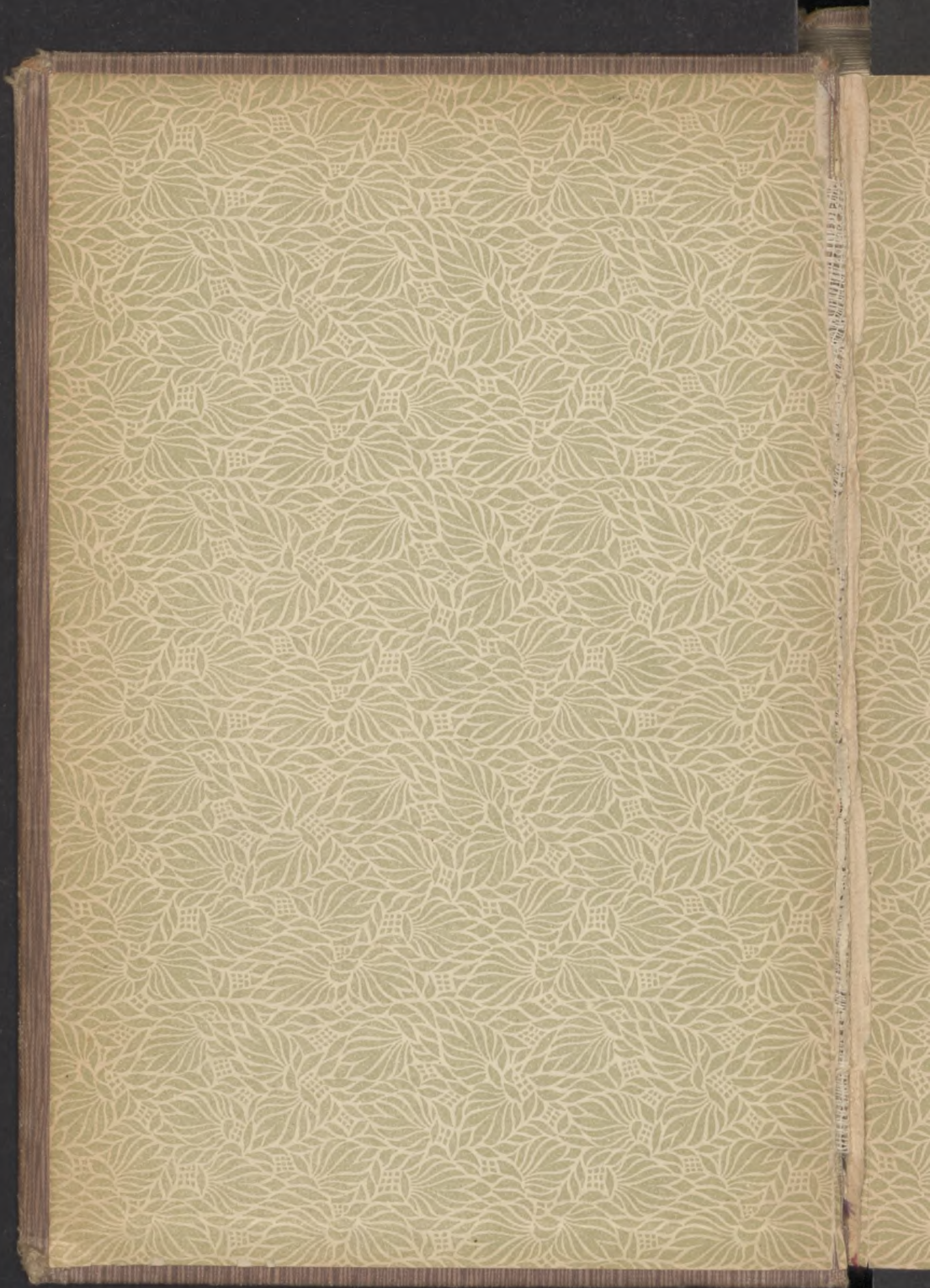
M. 585/1

HERCEG FERENC
ALMOSZÓ

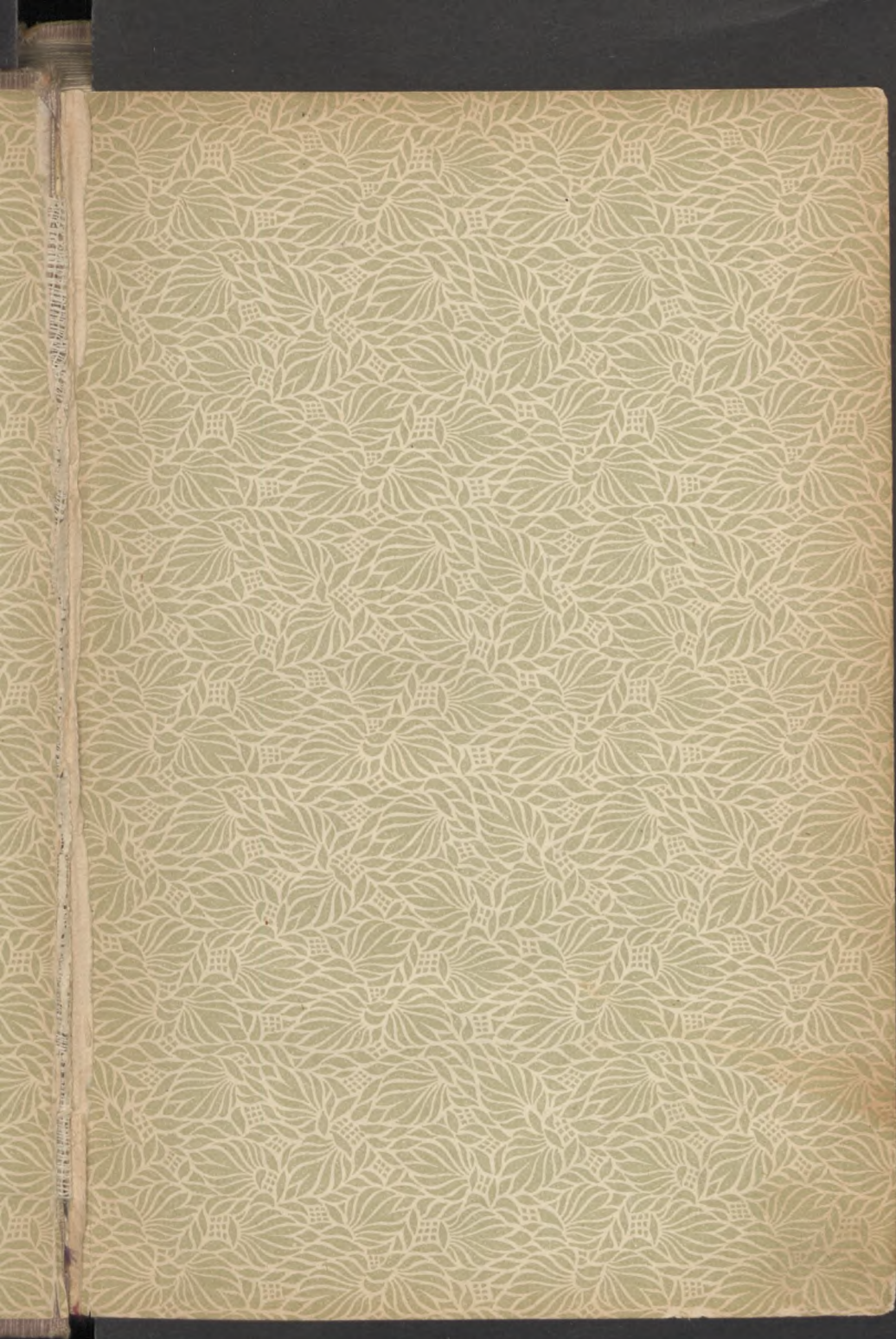

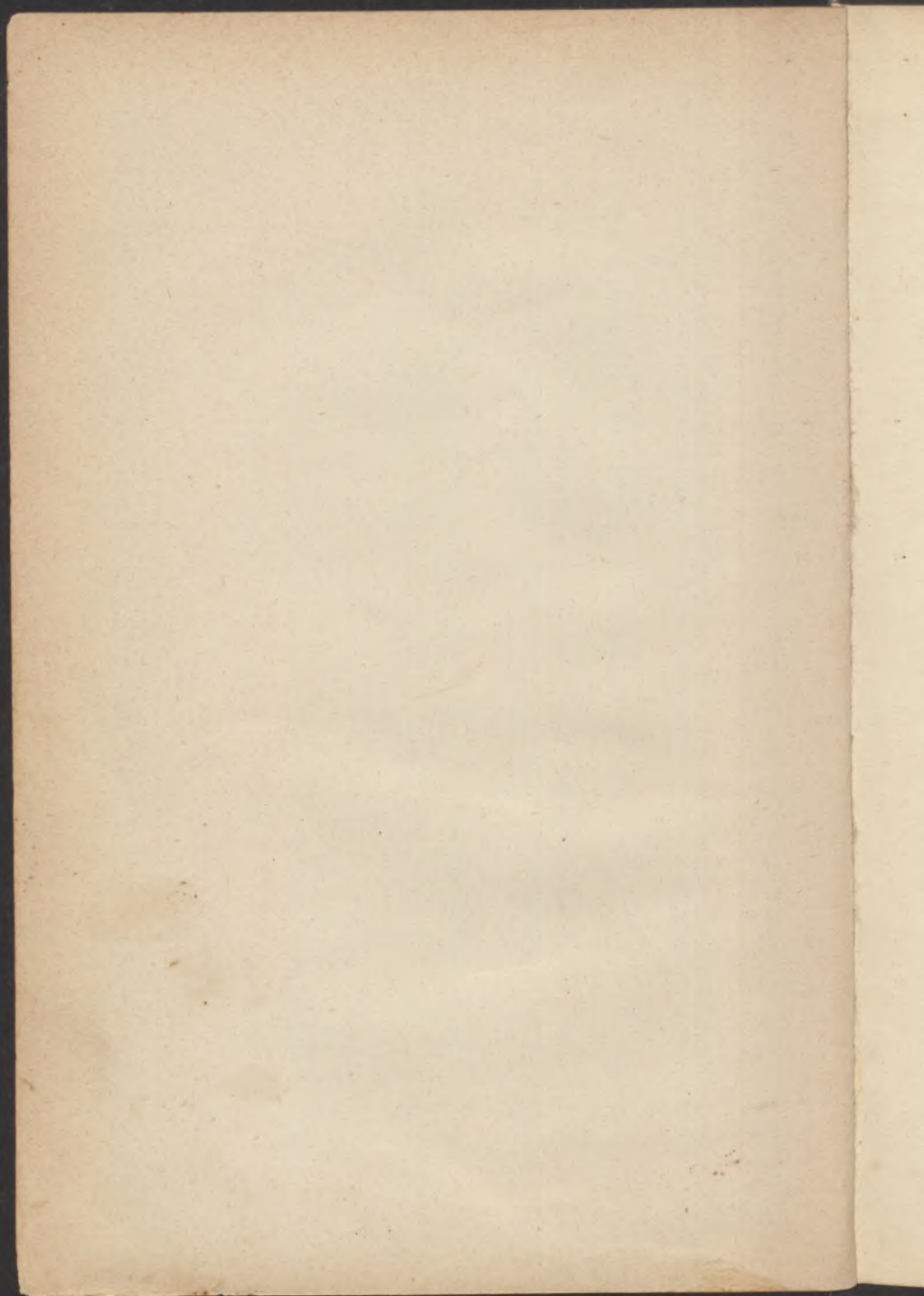
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

HERCZEG FERENC MUNKÁI

ÁLOMORSZÁG

HERCZEG FERENC
MUNKÁI

ÁLOMORSZÁG

REGÉNY

MAGYART A
MAGYARNAK

BUDAPEST 1912
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

HERCZEG FERENC

ÁLOMORSZÁG

REGÉNY

MAGYART A
MAGYARNAK

BUDAPEST 1912
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

Minden jogot fenntartunk

M/11. 585/1

2010

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA.

I.

A művész, aki ezt a termet, a képviselőház tanácskozó termét, megépítette, tervezgetés közben bizonyára barna és önérzetes türáni fejekre, díszruhák keleti pompájára, a hazafias hevület, a bátorság és az áldozatkészség nemesen ívelt gesztusaira gondolt. Olyasmire gondolhatott, hogy a földszint tömör falívei között ülő képviselők szívdobogása állandó honfiamádsággá fog tömörülni, amely bús és követelő lendülettel áradozik a terem aranyos mennyezete felé. Megbűnhötte már e nép... A művész lelkiületéhez ugyan meglehetősen idegen volt a kelet lázongó pátosza, de azért akadémikus lelkiismeretességgel számba vette, mint a megoldandó építészeti egyenlet egyik adott mennyiségét és a megnyugtató megoldást a tetőzet óriás ablaknyílásaiban konstruálta meg, amelyeknek ferdén beáradó ünnepélyes fénykévéi a népek atyjának áldását, a honfi-ima meghallgatását és a jobb jövő ígérését szimbolizálhatnák.

Ebben a pillanatban a terem képe egészen más volt, mint a minőnek a mester megálmodta. Soha még

kép nem rítt ki annyira a keretéből, mint a mai ülés képe. A hetes karzaton ülő fehér asszony legalább úgy találta. Szürke, kicsi emberek könyököltek a padokban, emberek, akiket valami furcsa véletlen csődített az arany tetőzet alá és akik úgy is mozogtak, mintha ideiglenesen tartózkodnának itt, akár csak a vasúti váróteremben. Valaki az imént mondott valamit az egyik oldalon; a másik oldalon ezt kihívásnak vették és zajongani kezdtek. A váróterem fagyos unalma tomboló és csökönyös károgasban robbant föl. Némelyek elpirultak vagy elsápadtak, közbe nevetségesen mozgatták a fejüket meg az öklüket, mások rikoltó kiáltásokkal szították a barbár zürzavart, a laptudósítók pedik kaján mosollyal hajoltak jegyzeteik fölé: — Vihar a házban. — Az elhízott ember, aki a nemzet szuverénitását jelképező elnöki trónuson ült, és akinek a karzat párkányán áthajló fehér asszony csak a kopasz fejét látta, mérgesen rázta csöngetyűjét. És a mellett úgy a képviselők, mint a hírlapírók agyában ott lapangott a tudat, vagy legalább a gyanu, hogy ők most valamennyien egy nekik idegen színjáték hősei és hogy szerepüket csak valami láthatatlan rendező kívánságára, igazi énjük megtagadásával tudják végig játszani. Hiszen ha künn találkoznának a folyosókon, akkor az egész félreértést eloszlatnák két szóval, ha a vendéglőben vagy a klubban volnának együtt, akkor kép telenek volnának ilyen viselkedésre.

A jobb jövőt ígérő felső ablakok azalatt értelmetlenül és szakadatlanul szórták ragyogó áldásukat a kurjongató tömegre és oly félszegen hatottak, mint valami tévedésből itt felejtett színpadi díszlet.

A dühtől és a gúnytól eltorzult arcok között csak egy ember arca maradt nyugodtan, azé, akinek kedvéért a fehér asszony ide jött: a miniszterelnöké. Nem ismerte személyesen, soha nem beszélt még vele, de ez a hideg férfiszem, amely oly közömbösen nézte a féktelenkedő embereket, ez a rosszul leplezett arisztokratikus megvetés, amely ilyenkor ott vonaglott az ajka szegélyén: mindez ellenállhatatlanul vonzotta a fehér asszonyt. Hát bizony az süldő leányhoz méltó ötlet volt, — maga is beismerte — hogy levelet írt neki, hogy bejelentette karzati látogatásait, hogy a sorok között följárlotta magát neki. Úgy képzelte, hogy neki, aki más, mint minden egyéb asszony, köze és joga van a férfihoz, a kiről csak ő tudta, hogy mennyire fölötte áll a tömegnek. Azonban a fagyos közömbösség, mely a miniszterelnököt megvédte a gyűlölet ellen, láthatólag hozzáférhetlenné tette őt a szeretet számára is. Amióta a fehér asszony ott ült a hetes karzaton — pedig mostanában mindennap ott ült — egyszer sem fordult feléje a bársonyszékben ülő ember tekintete.

Pedig a fehér asszony meg volt róla győződve, hogy olvasni tud még a gondolataiban is. Most éppen haza gondol, a réztetejű, ódon kastélyára, melynek parkját sárgás zöldre festi a tavasz. Egy vágy él benne: fölkelni, hazasietni, megfürödni — igen, megfürödni! — és nem törödni többet a mocskos galléru fiskálisokkal, akik leckét adnak neki a hazafiságból, nem többet a borotvátlan ujságírókkal, akik a ragaszkodásukkal untatják. Az ábrándos köd azonban csak egy pillanatra üli meg a lelkét. Onnan túlról valami ellenséges megjegyzés csap arcába és hideg szélroham ere-

jével lesodorja róla mindazt, ami puha, erőtlen és meleg. Ami visszamarad, az kemény, hozzáférhetetlen és kopár, akár a havas orma. Óh nem, ő nem fog megfutamodni. Ha szégyenletes rabság is a hatalom, majd csak akkor dobja arany bilincseit eilenségeinek lába elé, ha magának is úgy tetszik. Makacsság, gúny és megvetés ül ki irgalmatlan condottiere-arcára. Elnézi az okatlan és céltalan izgalmat, amely körülötte tombol és talán arra gondol, hogy ebben a gyülekezetben, mely egy ország sorsát akarja intézni, nincs annyi erő és méltóság, mint a tört lábu játékababában. Egy-egy pillanat talpra tudja még állítani, de azután rögtön elveszti megint egyensúlyát, lekonyul, összecsuplik és beleássa orrát a porba...

Egy kipirult arcú fiatal képviselő a miniszter háta mögé kerül és egy nevet mond a fülébe.

— Belizár szeretne veled beszélni.

— Kicsoda?

— Belizár. A folyosón van.

Erre kissé kipirul a miniszter arca is. Fölkel és gyors katonaléptekkel kimegy a folyosóra.

A hetes karzaton ülő fehér asszony egyszerre nagyon elhagyottnak érzi magát. Ahány messzilátó van a képviselőházban, az mind előkerült a fiókokból és feleje fordul. Az urak olyan fesztelenül nézegetik, mintha színházban volnának.

— A híre után szebbnek hittem, — mondja valamelyik képviselő.

Valóban, ez a különös hírességű asszony első látásra nem igen tud versenyezni a saját hírével. Kes-

keny arca barnának, szinte már zöldesnek látszik a fehér kalapja alatt, a két szeme pedig olyan elhagyottan világít, mint a pincében felejtett mécses. És mégis volt valami egész megjelenésében, ami kíváncsivá és nyugtalanná tette a legtompább idegzetű férfit is, valami, ami Éva ősi örökségeképpen szállott reá. És volt valami az öltözködésében is, abban a bátorságában, amellyel kihasználta és eltúlozta a napi divatot, ami arra vallott, hogy tudatában van erejének és élni óhajt vele. Aki egyszer találkozott vele, az később visszaemlékezett rá és emlékeiben megnőtt, kiszínesedett az asszony képe.

A miniszterelnök, midőn elhagyta a termet, nagy csödületet talált a folyosón. Az urak — képviselők és hírlapírók vegyesen — fülledt csendben állottak együtt és valamennyien egy rettenetes koponyájú férfit néztek, aki zsebre tett kezekkel, izmos lábait szétvetve állott a piros futószőnyegen és mélyen dübörgő hangon beszélgetett a kereskedelmi miniszterrel, miközben nyugodtan elnézett a bámészkodók feje fölé, mint olyan ember, aki megszokta már, hogy minden társaság központja legyen.

Ez Belizár, az amerikai hajótröszt megbízottja. Bár azt beszélik róla, hogy magyar vérből eredt, tipikus yankee benyomását teszi. Bozontos szemöldöke alatt villogó sárga szemével, kékesre borotvált széles állkapcsu arcával tengerentúli ragadozó madárra emlékeztet. A zömök termete egyenes, inas és kemény, mintha vasból kovácsolták volna, az arcán ott ül a kegyetlen energia kifejezése, melynek komorságát olykor megvető jókedv váltja föl. Az ember elhiszi róla, hogy

sohasem félt, sohasem töprengett, sohasem imádkozott és sohasem volt beteg. Oly vállalkozás szolgálatában áll, amely vetekszik a babilóniai toronyépítők monstruózus merészségével: egyesíteni akarja a világ tengerhajózási vállalatait és urává akar lenni az oceánoknak. Fölujítani és egyesíteni akarja a régi normann tenger-királyok hatalmát egy kolosszális vízi rablócsászárság alakjában. Belizár végigjárta már az európai fővárosokat és a nagy kikötőket és mindenütt úgy fogadták, mint valami veszedelmes és éppen azért minden tiszteletre érdemes ellenség követjét. Itthon azonban szinte hízelgőnek találták, hogy a leviatán étvágya nem veti meg a mi szegényes tengeri flottánkat sem.

A miniszterelnök megszorította látogatójának kezét.

Jobb meggyőződése ellenére beletévedt a hagyományos pohárköszöntő-stílusba.

— Örülök, hogy kezet foghatok ilyen kitűnő honfitársammal!

— Ön amerikai? — kérdezte Belizár.

— Nem, de úgy tudom, hogy ön magyar.

Belizár vállat vont.

— Amerikai polgár vagyok.

Ezzel a gesztussal elhárította magától a nemzeti hiúságot, amely hízelegve csóválta körül. A két férfi azzal bevonult a miniszter fogadószobájába.

A mélységes csend, melyet az amerikai rablómadár szárnylebbenése a baromfiudvaron teremtett, most izgatott hápogás és kotkodácsolás váltotta föl. A

folyosón csoportosuló politikusok és írók élénk eszmecserébe merültek.

— Kicsoda ez a furcsa nevű ember tulajdonképpen?

— Úgy mondják, hogy magyar ember, valamit tud is magyarul, de biztosat senki sem hallott róla, ő maga pedig nem beszél a multjáról.

— Lehet, hogy a magyarországi emlékei nem nagyon kellemesek?

— Ez bizonyos. A valószínűtlen hangzású nevét is alkalmasint úgy szedte föl az útszélén.

— Úgy hírlik, hogy valamikor kadét volt az osztrák-magyar haditengerészetnél, de valami okból ott kellett hagynia szolgálatát . . .

— Valami inkorrektiséget követett el? — kérdezte összeráncolt homlokkal egy föltűnő eleganciával öltözködő képviselő.

Az ujságíró, aki részt vett a társalgásban, kicsinylően legyintett a kezével.

— Ha akkor, amikor elkövette, inkorrekttség volt is, ma már nem az. Vannak magaslatok, ahol érvényűket veszítik a társadalmi definíciók. Ki kérné számon az uralkodó dinasztiáktól, hogy milyen eszközökkel szerezték meg a trónjukat? Akinek egy milliárdja van, az nem rabló, hanem hódító, nem emberölő, hanem hős.

— És ez a Belizár?

— Hódító és hős. Vagy tíz esztendővel ezelőtt olvastuk először a nevét. Akkor sztrájk tört ki a kazángyarában. Nagyon elkeseredettek lehettek a munkásai, mert több ezren formászerint ostrom alá vették

a gyártelepet. Belizár megvédte a gyárát, vissza is verte az ostromlókat, miután halomra lövetett néhány százat a gépfegyvereivel. Az esetetek között sok volt a magyar munkás.

— Az ördögbe, ez az ember nem játszik babra!

Egy a rendületlen szabadelvűségéről nevezetes képviselő lépett a csoporthoz.

— Láttátok, hogyan fogadta a miniszterelnök Belizárt? Akár egy fejedelmet! Ez mégis nagy diadala a demokráciának!

Az ujságíró elnevette magát.

— Én ellenkezőleg úgy találom, hogy ez az arisztokrácia elvének diadala. Az emberiség nem tud elleni urak és zsarnokok nélkül. A régiek, az európaiak, kissé már megkoptak és elpetyhüdtek, azért most újakat tenyésztenek Amerikában. Belizárokat. A régiek azonban elismerik az újakat, az újak pedig rokonokat látnak a régiekben, azért is érdeklődnek egymás iránt annyira és azért is házasítják össze oly szívesen gyermekeiket.

Ebből a jó debatterek fészkében bizonyára igen hosszú vita fejlődött volna, ha azok, akikről beszéltek, időközben újból meg nem jelentek volna a folyóson. Belizár elhagyta a palotát és a miniszterelnök a szélfogó ajtóig kísérte. A karzati lépcső alján mozdulatlanul ott állott a fehér asszony. Ő egyetlen pillantással tisztán meglátta azt, amit az urak csak sejtettek: hogy a két férfi, a politikus és a kereskedő, mennyire hasonlít egymáshoz. Mindakettő húsevő ragadozó. A politikus valamivel kultiváltabb, símább, erőt-

lenebb és jobban táplált, egyébként azonban annyira rokona a kereskedőnek, amennyire valami főtt húson élő és tollasvánkoston pihenő luxus-állat rokona lehet az erdei vadnak, amely karmának ütésével össze tudja zúzni a bivaly gerincét és csontostúl falja föl a véres húst.

A fehér asszony világító szeme most már nem a politikust nézte, hanem a kereskedőt. Annyira nézte, hogy még akkor is látta, mikor a tettek embere már régen elhagyta a szavak és álmok aranypalotáját és mikor odalenn, a téren, bömbölve és túlkölve indult meg alatta a gépkocsi.

II.

— Ha a fehér asszony ismerné önmagát, akkor soha sem mutatná magát nappal.

— Kicsoda? Edit? És miért ne mutassa magát?

— Az ő birodalma az éjszaka. Nappal jelentéktelen, kopár, szomorú. Olyan, mint a nyárilak télen. A redőnyök le vannak eresztve, odabenn hideg és sötét van. Este azonban csodálatos. Nézze, hogy lépked! Olyan puhán és biztosan, mint a macska, mikor holdas éjszakán végigsétál a háztetőn. Nem találja, báróné?

— Nem vagyok szakértő az ilyenekben. Én holdas éjszakán még sohasem sétáltam a háztetőn.

— Most nekitámaszkodik a kandallónak. Milyen ideges és gyöngéd minden mozdulata! A dormogó macska végigdörgölődik a kéményen. Az éjszaka

minden rejtelmes szépsége ott ragyog a szemében és ott illatozik a hajában. Mondja, báróné, miért hívták meg tulajdonképpen Editet? Hiszen önök különben nem érintkeztek.

— Hogy őszinte legyek: ő maga hívta meg magát hozzánk. Ma délután fölhívott telefonon és szinte erőszakoskodni kezdett. Azt mondta: Kedvesem, nekem föltétlenül nálatok kell lennem ma este...

— Tudta, persze, hogy Belizár itt lesz?

— Hiszen azért jött. Maga talán azt hitte, hogy magáért?

— Semmit se hittem. Én régóta tudom, hogy Edit asszony a nyilvánosság mániákusa. Neki minden férfi tetszik, aki valamiképpen kimagaslik a tömegből. Rooseveltt, Vilmos császárral, Togo admirális. Mindenki, akiről sokat írnak a lapok. Érdekli a színész, aki föltűnést keltett új szerepében, érdekli a politikus, aki nagy beszédet mondott, de érdekli a rablógyilkos is...

Ez a párbeszéd Arkay báró estélyén folyt le, melyet Belizár úr tiszteletére rendeztek. A báró, mint egy hatalmas pénzcsoporthoz vezető ember, és mint egyik hajózási vállalat fő részvényese, üzleti összeköttetésben volt a hajótröszt emberével.

A hölgy a háziasszony volt, Arkay báróné, a fiatal úr pedig, akivel beszélgetett, egy Tihanyi nevű író. Arkayné nem tagadhatta meg északnémet eredetét; nagy, szőke, viruló, kissé fiús szépség volt. Inkább az ifjú Szigfridre emlékeztetett, mint Szigelindére. Három lépésről megérzett rajta a hideg víz józan illata és meglátszott rajta, hogy hű feleség, gondos anya és

szigorú háziasszony. Ő egyáltalában poroszos kötelességtudással, gondolkodás nélkül ment neki minden föladatnak, amely elé az állította.

Tihanyi meglehetősen rossz hírű ember volt. Adósságcsináló és szoknyavadász. Egy ember, aki a férfiakat gyakran zavarba ejtette anarchista elveivel, a nőket pedig cinizmusával. Mindenki meg volt róla győződve, hogy fényes írói tehetség és mindenki sajnálta, hogy határtalan tunyasága miatt hanyagul odavetett vázlatokon kívül nem terem egyéb az íróasztalán. Tihanyi tulajdonképpen a társas élet áldozata volt és ezért őszintén meg is vetette önmagát. Elveszett embernek tartotta önmagát és ennek a révén különféle privilégiumokat követelt az élettől, mint a siralomházban ülő szegény legény, aki még egyszer, utoljára ki akarja magát mulatni. Árkay báró nem igen szenvedhette a merésznyelvű és üres zsebű író, a maihoz hasonló nagy esztéire azonban következetesen meg szokta hívni, mert Tihanyi végre is egy érdekes színárral gazdagította az embercsődület képét és szó ami szó, a hölgyek közül sokan szerették a társaságát.

Igen különös volt a báróné viszonya az íróhoz. A tiszta, erős asszony határozottan vonzódott a romlott és hazug emberhez. Valami anyai részvétet és nagy asszonyi kíváncsiságot érzett iránta. Talán az ellentétes pólusok vonzási törvénye érvényesült rajtuk, de az is meglehet, hogy a német háziasszony szíve mélyében titkos, puha, színes vágyak rügyeztek, vágyak, amelyeknek csíráját a forró magyarországi szél vetette beléje és amelyekről soha

senki nem fog tudomást szerezni, Tihanyi maga legkevesébbé.

A háziasszony egy-két elkésetten érkezett vendégét köszöntötte, azután megint csak visszatalált a sarokba, ahol Tihanyi megtelepedett.

— Mondja, Tihanyi, — érdekelne megtudni, — miféle asszony Edit?

— Még mindig a fehér asszonynál tart, báróné? De hiszen maga mondta, hogy együtt volt vele a drezdai nevelőintézetben, hát ismerheti.

— Annak az asszonynak, aki ott áll a kandalló mellett, nincs köze a zöld kis iskolásleányhoz, aki az emlékeimben él. Amióta asszony vagyok és Budapesten élek, soha sem beszéltem vele. Az uram nem akarta.

— Nem lesz nagy különbség a hajdani kisleány és a mai Edit asszony között. Ez is szereti a nyalánságokat, ez is tud hazudni, mint akármelyik kisleány. És a világgal is egyformán állanak szemben; vannak emberek, akiket minden érthető ok nélkül imádnak és vannak, akik soha sem bántották őket, azért mégis megvetik őket.

— Maga melyik válfajhoz tartozik, Tihanyi?

— Egyikhez sem. Még egyáltalában nem is vett tudomást arról, hogy én is a világon vagyok.

— Ez kellemetlen lehet, de hiszen majd segít maga ezen, — mondta nem minden anyai féltékenységgel nélkül Árkayné. — De most beszéljen nekem Editről. Maga mindent tud, biztosan ismeri az ő múltját is. Miért vált el az urától?

— Az ura nagyon derék ember volt. Imádta a feleségét és nem ismert más akaratot, mint Editét.

— És azután mi történt?

— Semmi sem történt. Úgy kell lenni, hogy Edit csömört kapott az örökös derekasságtól. Alkalmasint fölháborítónak és kétségbeejtőnek találta az ötletet, hogy neki most már a holta napjáig teljesülni fog minden gondolata, úgyannyira, hogy nem is lesz érdemes gondolkoznia. Szóval Edit otthagya az urát. Ő a kereső asszonyok közé tartozik.

— Kereső asszony? Mit keres?

— Hiszen ha azt tudhatná az ember! Egyszer a hegyet, másszor a völgyet, egyszer a napfényt, máskor a sötétséget, — mindig azt, ami nincs a keze ügyében. A hóban virágot, a pocsolyában tisztaságot.

— És a hegyet, a völgyet, a tisztaságot egy-egy férfi szimbolizálja?

— Természetesen. Minden női fantáziában a férfi szimbolizálja az életet.

— Egy férfi.

— Nem, a férfi. Egy férfival nagyon hamar végez az önök fantáziája.

Árkayné elnézően átsiklott a szavakban rejlő sértésen.

— És mi igaz abból, amit Editről fecsegnek? — kérdezte.

— Semmi, vagy nagyon kevés. Ami valóban igaz, arról nem igen fecsegnek az emberek.

— Edit híre nem a legjobb.

— Ez valóságos szerencse reá nézve. Egy független, gazdag és előkelő asszony élete csak akkor tűr-

hető, ha a híre nem a legjobb. A jóhírű asszony quasi ki van kapcsolva a forgalomból. Ő raktáron van, az erénye be van molyporozva. Csak akkor szellőztetik, ha egy-egy partiképes reflektáns mutat iránta némi bágyadt érdeklődést. A jóhírű asszonyok alapján véve igen sajnálatra méltóak.

— Ezt maga sem hiszi, barátom.

— Ezt még ön is elhiszi, kedves barátnőm, ha nem is akarja bevallani. Én természetesen nem beszélek a férjes asszonyokról, akik a családjuknak élnek. Ők a szerelem önkéntes sivataglakói, szent aszkéták, velük nem lehet az életről beszélni. De maradjunk meg Edit asszonynál! Ő ott áll a forgalom kellő közepén, a szerelem fórumán. Minden épkézlábu férfi reflektál reá, mindenki jogot formál hozzá. Minden szó, minden pillantás, amely feléje száll, az élet egy forró hullámát sodorja hozzá. Ha van élet, amelyet végigélni érdemes, akkor ez az. Lehet azonban, hogy egyáltalában nincs is élet, amely megérné a lélegzetvétel fáradságát.

— Az uram másképpen szokott ezekről a dolgokról beszélni. Én azt hiszem, neki van igaza.

— Itthon másképpen szokott beszélni és itthon föltétlenül igaza is van. De lássa, az ura mégis kapva kapott az alkalmon, hogy meghívja ma Editet a házába. Miért éppen ma? Mert ma különös gondja volt reá, hogy ékessé tegye a szalonját. Kiöltöztette a feleségét, meggyújtatta a csillárjait, virágokat rakatott a vázába, Editet pedig odaültette a kandalló mellé. A férfiak, az idegenek úgy, mint a magyarok, hódolattal meghajolnak a szép és kifogástalan hírű háziasszony

előtt, a szemük élvezettel végigsiklik a márvány, az arany és a selyem színharmoniján, azután ösztönszerűen odahúzódnak a kandalló mellé, ahol az ugyancsak szép, de legkevésebbé sem kifogástalan hírű Edit trónol. Mert a társaság, a művészet, a fényűzés, szóval az élet célja és végpontja nem az erény, hanem a bűn. Lám, most már Belizár mester is odatalált a kandalló mellé. A szeme azt mondja: no lám! — Árkay báró mosolygó tekintete pedig így szól az amerikaihoz: no ugy-e?

— Mondja, szerelmes maga Editbe? — kérdezte Árkayné váratlanul.

Tihanyi vállat vont.

— Mellékesen, igen. Minden férfi mellékesen szereti az ilyen asszonyt. De ez nem komoly dolog. Legalább addig nem, amíg Edit asszony nem akarja.

A fehér asszony valóban nagyon érdekes volt az este. Úgy világított, mintha a bensejében lámpa gyuladt volna ki, amelynek meleg fénye ott játszott a szemében, az ajkán, a hajában és keresztül világított a meztelen bőre minden pórusán. Az ünnepi kivilágítás egy embernek szólott, de a fényből bőven jutott a frakkos tömegnek is és az egész férfitársaság megint megegyezett egyszer abban, hogy hiába, ez az Edit mégis csak nagyszabású asszony! Fél óra óta ott állott már a kandalló sarkában, túlságosan kívágott és túlságosan szűk ruhájában, a barna bőrével és a zománcos fényű nagy madárszemével némileg az egyiptomi királyleányokra emlékeztetett, akiket régi faliképekről ismerünk. Végre, végre ott állott előtte az az ember, akit félóra óta minden idegszálának magnetikus erejé-

vel maga felé vonzott. Belizár. A körülállók diszkrét mosollyal húzódtak vissza, mint az udvari bál vendégei, mikor a felség valakit megszólításával tüntet ki. Arkay báró pedig diadalmasan járatta körül tekintetét a háttérben: Mit szóltok hozzá, milyen jól érzi magát nálam a yankee?

Mialatt Edittel beszélgetett, Belizár arcáról tényleg eltűnt az imperátori blazirtság vonása. Az amerikaiak esetlen és túlzott, de nagyon rokonszenves és férfias udvariasságával vezette a társalgást.

— Mikor önt az imént megpillantottam, asszonyom, megesküdttem volna, hogy amerikai hölgy, persze a déli államokból való.

— Ez nem nagyon hízelgő reám nézve, — mosolygott Edit. — Az amerikai nők ugyan igen kiválóak, de nagyon sokan vannak és egy nőre nézve nem hízelgő, ha sokszorosított példányszámban forog a világban.

— Akkor hát visszavonom azt, amit mondtam. De minél tovább nézem önt, annál biztosabb vagyok benne, hogy már láttam az önéhez hasonló szép arcot. Ezt is sértésnek fogja venni?

— Bóknak veszem, mert az, amit látott, szerencsére nem duplikátum, hanem az én eredeti arcom volt. Ma reggel látta, a képviselőház folyosóján és örülök, hogy visszaemlékszik reá.

Banális dolgokról kezdtek beszélgetni.

— Minő benyomást tett önre a miniszter? — kérdezte Edit.

— Érdemes férfinak látszik. De én nem értem azt az embert.

— Mit nem ért rajta?

— Ha valakinek olyan nagy pozíciója van, mint önöknél a gazdag és eszes arisztokratának, akkor nem értem, hogy miért cseréli el azt olyan pozícióért, amely a tömeg szeszélyeitől függ?

— De ha valaki úgy érzi, hogy kötelességei vannak az országgal szemben...

— Hisz ön az ilyenekben? — kérdezte derült kicsinyléssel Belizár.

Edit vállat vont.

— Azt hiszem, nem nagyon hiszek az ilyenekben...

Egy lakáj pezsgős poharakat tett a kandalló párkányára és ők ketten ittak. Még mindig a politikáról, mint élethivatásról beszélgettek, közben azonban mosolyogva néztek egymás szemébe, mintha más és érdekesebb dolgokat forgatnának a fejükben.

— Kár, hogy el kell utaznom, — fakadt ki egyszerre Belizár, egy titkos gondolatát szöve tovább.

Rövid szünet támadt.

— Mikor utazik? — kérdezte Edit halkan.

— Holnapután... Egypár olasz és görög kikötőt kell meglátogatnom.... Fiumében vár a yachtom.

Edit összefonta a hátán a két karját és a szoba mennyezetére tekintett.

— Görögország... de szeretném látni! — sóhajtotta alig hallhatóan.

Az arca, a hangja csupa epedés és honvágy volt a kék görög tenger után. Belizár meghökkenve pillantott reá. Egy ideig küzdött magával, majd vérvörös arccal mondta:

— Ha volnának hölgyek a hajómon, akkor nagy

örömmel följánlanám önnek Arianet... Ariane a hajóm neve... De egyedül vagyok a titkárommal... Ámbár talán találkozik a barátnői között valaki...

Edit a szavába vágott.

— Nekem nincsenek barátnőim. Én mindig a komornámmal szoktam utazni...

Megint elhallgattak, pedig lett volna sok mondanivalójuk. Végül megszólalt Belizár, óvatosan, tapogatódzva.

— Az ilyen szép és előkelő hölgy persze fél a világ nyelvétől. A világgal azonban kétféleképpen lehet végezni. Az ember vagy kijátsza az éberségét, vagy pedig nem törődik vele. A fő az, hogy az embernek nyugodt legyen a lelkiismerete, nemde?

Ez a metódista fordulat könnyű mosolyt csalt Edit ajkára. Némán állott ott, a karjait a hátán összefonva. Belizár tekintete végigsiklott rajta, a homlokától a lába hegyéig.

— Nos, akarja látni Görögországot? — kérdezte fojtott hangon.

Edit könnyedén bólintott a fejével.

— Akkor tehát? — türelmetlenkedett Belizár.

Edit egyszerre nagyon nyugodtnak és derültnek látszott.

— Ha ki akarja játszani a világot, akkor valamivel halkabban kell beszélnie, — mondta mosolyogva. — Engem különben sem kell erőszakkal a hajója földézetére hurcolnia, mivel elhatároztam, hogy magamtól megyek. Most igyék egy pohár pezsgőt, előbb kocintson velem magyar szokás szerint, így! — mint

útitársaknak jó bajtársaknak kell lennünk! — azután keresse föl a háziasszonyt és mondjon neki egypár bókot . . . Dicsérje meg a lakását és tudakozódják a gyerekei után . . . Igaz, küldjön az Ariane parancsnokának táviratot, hogy hajózza be azt a hölgyet, aki holnap éjjel a komornájával érkezik. Mert én a reggeli vonattal leutazom és a hajón várom meg önt.

Belizár mélyen meghajolt, azután megkérte a háta mögött álló házigazdát, hogy vezesse a bárónéhoz. Mialatt Árkaynéval beszélgetett, jóformán már meg is feledkezett a kalandjáról. A dolog egyébként sem lepte meg túlságosan. Nagy nőbarát volt, az udvarláshoz azonban nem volt sem ideje, sem kedve. Erre nem is volt szüksége, amióta óriás vagyona ura volt. Az ilyenféle ügyek maguktól intéződtek, olykor a titkára közvetítésével, aki nála azt a szerepet töltötte be, amit viveur-királyok mellett a bizalmas szárnysegéd. A yacht-kirándulás mindenesetre kellemesnek ígérkezik. Ez a szép asszony alkalmasint valami pillanatnyi pénzzavarban szenvedő úri hölgy, ilyenek nagy számmal vannak Európában, de Amerikában is. Nos, hat hét múlva majd kiszáll megint Velencében, a kufferjai tele lesznek csipkével és ékszerrel, az Ariane pedig tovább gözölög.

— Érdekes asszony az én Edit barátnőm, nemde?

— kérdezte e pillanatban Árkay báróné.

— Edit barátnője?

— Igen, a szép asszony, akivel oly jól mulatott az imént. Ladányi Edit.

Belizár nyersebb formában, mint maga is akarta, mondta ki azt, amit e pillanatban a nyelvén forgatott.

— Érdekelne, hogy minő viszonyok közt él a bárónője?

— Hogy érti ezt?

— Hogy minő anyagi viszonyok között . . .

A báróné elmosolyodott.

— Nagyon megnyugtató az anyagi helyzete. A mi fogalmaink szerint vagyonos, sőt gazdag is.

Úgy! Tehát nem a csipkék és nem az ékszerek kedvéért teszi?!

III.

Edit fölébredt mély álmából.

Egy nagyon széles és nagyon kényelmes ágyban találta magát, az ágy olykor himbálva megindult alatta, ami némi édes szédülést okozott neki. Halk vízcsobogást hallott, ami úgy gyöngyözött, mint az elfojtott kacagás; idegen, finom lakkillatot érzett. Álomittasan körülnézett és egy óralapot látott, mely szeliden foszforeszkálva lebegett a fekete semmiben és melynek mutatója kettőn állott. Eleintén azt hitte, hogy világító toronyóra, mely valami nyitott ablakon át látszik be, de aztán kinyújtotta a kezét és ujjainak megnőtt árnyképe megérintette az óra üveglapját. Most meg nagy távolból valami vastüdejű szörnyeteg panaszos üvöltése hallatszott, mely óriás sivatagok fölött visszhangzott és Edit ekkor már tudta, hogy hol van: a tengeren, a fiumei kikötő előtt, az Ariane *lady's room*-jában. Most már visszaemlékezett mindenre. A feje fölött van a mahagóni mennyezetbe illesztett csillár-

gömb, melyet a komornája lefekvés előtt eloltott, jobb keze felől van a selyemkárpitos kis szalonja, balra a fehér-lakkos fürdőszobája, azontúl alszik Nina, a komornája... Lefekvés előtt mindent megnézett.

Az este érkezett meg a fővárosból. Belizár emberei a fumei pályaudvaron várták. Ezek a tengerészek olyan jóltápláltak, tiszták és gögősek voltak, akár egy utazó király testőrei. Motorcsónakkal vitték az Arianera, amely a kikötő előtt, az úszó bóján függött. Midőn Edit a tenger alaktalan éjszakájában hirtelen meglátta a villamos fényárban ragyogó fehér hajó kemény vonalait, különös izgalom fogta el. A hajó olyan hatalmas és idegenszerű volt, olyan magában bevégzett és környezetétől független, mint valami idegen bolygó, amely váratlanul a föld elérhető közelébe jutott.

Egy fehérruhás angol, a yacht parancsnoka, átadta a vendéget egy csíkoskabátú franciának, a hajó-komornyiknak, az pedig bevezette a hátsó födélzeten levő vendéglakásba. Jőnevelésű emberek a tengerészek, hivatalos ábrázattal, halálos komolysággal hurcolják az óriási sárga bőröndöket, amelyekből diszkrét asszonyi illat árad.

Edit megitta a teáját, azután a homály védelme alatt egyedül, nesztelen talpakon kalandozni kezdett a hajón, mint az elvarázsolt kastélyba toppant királyfi, vagy helyesebben: az idegen házba tévedt macska. Végig a mahagónival bevont szűk folyosólabirintuson, föl a kókuszszőnyeggel borított lépcsőkön. Ha valahol fényt látott és hangokat hallott, onnan visszahőkölt és óvatosan a homályba húzódott. Itt-ott benézett

egy nyitott ajtón, exotikus műtárgyakkal és furcsaságokkal megtöltött néma termekbe, amelyek alkalmassint ama Ladányi Edit nevű asszonyság kedvéért ragyogtak most villamos fényözönben. Ő azonban, aki kandi kisleányként pislantott be a termekbe, úgy érezte, hogy semmi köze a hajó előkelő vendégéhez.

Az idegen színek, amelyeket látott, az új illatok, amelyeket magába szítt, a tenger bolygójának multjából beszéltek neki, a távol ködében úszó azúr-szigetekről, szélesen ívelt öblökről, amelyekben pálmaerdők tükröződnek, kupolás keleti városokról, fekete bőrű, meztelen emberekről, akik különös formájú lélekvesztőkön kerülgetik az Ariane fehér bordáit. Bolyongása közben eljutott a yacht közepére, hol világító-aknák fenekén fényesre csiszolt titán-gépeket látott aludni és ekkor szinte nyomasztónak találta a gondolatot, hogy ez az úszó köztársaság minden fegyelmezett erejével, halálos elszántságával és komplikált gépezetének szellemességével egyetlen ember szórakoztatására van hivatva.

A lady's room keskeny ablakán most vörös fénykéve esett be: a kikötő világítótornyának átható és fenyegető tekintete. Valahol messzi szomoru mandolina cincogott. Edit fölült az ágyában.

Hogyan is került ő ide, az idegen asszony ebbe az idegen világba? Úgy volt, hogy a csónakja reménytelenül bolyongott az únottság fekete tengerén. Évek óta, egy örökkévalóság óta. Egyszerre szilaj, férfias tengerész-rikoltás ütötte meg a fülét. Az éjszakában fényárban úszó, fehér hajó bukkant föl, — hajó, amely az erő és az előkelőség szimbólumaként hasította a

vizet, — azután kemény nagy férfikéz nyúlt feléje . . .
Hogyne ragadta volna meg a kezét? Megragadta gondolkodás nélkül, minden erejével, mintha sohasem akarná többet elereszteni.

És most megint útban volt egy új jövő felé, melynek áthatlan ködfala mögött nagyszerű és rettenetes dolgokat sejtett. Minden csepp vérét fölforralja és pezsgésbe hozza a kíváncsisága és a féelme. De éppen ez az izgalom az, ami egyedül tudott tartalmat adni életének.

Valami egyhangu, ritmikus dobogás rázkódtatta meg a hajót. Éditet elálmósította ez a nesz.

Mikor újból kinyitotta a szemét, sárga napfény áradt be az ablakon, valaki pedig ott motoszkált a fürdőszobájában.

- Te vagy az, Nina?
  - Én vagyok.
  - Miféle dobogás az?
  - A hajócsavar.
  - Hát megyünk?
  - Hajnal óta útban vagyunk.
  - És hová megyünk?
  - Megkérdeztem a komornyikot, de nem tudja.
- Azt mondja, csak az úr tudja.
- Miféle úr?
  - Belizár úr.
  - De hiszen ő Budapesten van?
  - A hajón van. Hajnalban megérkezett.
  - Álmodban beszél sz. Hajnalban nem jön vonat?
  - Belizár úr különvonattal jött.
  - Úgy?

— Belizár úr rózsákat is hozott a nagyságos asszonynak. A szalonba tegyem őket?

— Ide teheted őket az ágyam mellé.

— A komornyik azt kérdezte, hogy hány órára parancsolja a nagyságos asszony a reggelijét. És hogy hol parancsol reggelizni — itt, vagy talán a könyvtárban, Belizár úr társaságában?...

— Ments ki Belizár úrnál, jelentsd neki, hogy fáradt vagyok az úttól és délelőtt pihenni akarok...

A komorna elfüggönyözte az ablakokat, Edit egyedül maradt a rózsáival és megpróbálta, hogy újból elaludjon. Érezte, hogy nagyon szépnek kell lennie, ha Belizárral találkozik. Ebben a vakmerő játékban az ő tétje a teste. Az olyan férfiak, mint az amerikai, nem sokat törődnek a nő lelkével. Ő alapjában véve nem sokra becsülte ugyan a szépségét, de azért olyan odaadó gonddal ápolgatta, mint az afrikautazó az üveggyöngyöt, amellyel a vadakat akarja megvesztegetni. A férfiak többé-kevésbbé mind vademberek.

IV.

Ez durvaság volt, annál is több: ostobaság. Az első estén, mialatt ketten ott ültek a sötét földélzeten és a vándorló fénykévéket nézték, melyeket egy láthatatlan hadihajó a mélyenjáró felhőkre vetett, Belizár minden bevezetés nélkül odatapasztotta mohó ajkát Edit meztelen vállára. Ez volt az első alkalom, hogy magukra voltak és az amerikai, aki elszánt volt, mint egy cowboy és elbizakodott, mint egy milliomos, nem

vesztegette az idejét. Az asszony nem fortyant föl, nem is fakadt sírva, a mozdulata azonban, amellyel elhárította magától Belizárt, az undor gesztusa volt.

— Haragszik? — kérdezte Belizár.

Edit nem válaszolt. Az amerikai azonban megérezte a dermesztő hidegséget, amely feléje áradt. Nagysokára megszólalt az asszony.

— Holnap partra fog tenni.

Belizár, akit az ügyetlensége inkább fölbosszantott, mint lealázott, vérvörös arccal válaszolt:

— Nem fogom partra tenni! Ezen a hajón én vagyok az úr és itt az történik, amit én akarok!

Edit fölkelt és kicsinylően legyintett a kezével.

— Ön rossz emberismerőnek látszik, — mondta száraz hangon. — Ön nem ismeri önmagát, még kevésbé a szolgálatában lévő embereket. Tudja meg, hogy az ön zsarnoksága csak addig tart ezen a hajón, amíg tíz szót nem beszélek az ön tengerészeihez. Azok nem háremörök, hanem szabad és szentimentális amerikai polgárok. Ha éppen akarom, megtehetem azt a tréfát, hogy a női erény liliomos zászlójával a kezembelen olyan zendülést rendezek az ön hajóján, hogy hettek mulva is hasábos tudósításokat írnak róla az amerikai lapok.

Belizár a meglepetéstől dermedten nézett Editre. Tudta egyébként, hogy amit az asszony beszél, az szóról-szóra igaz. Ma már nincsenek igazi Cézárok, mert nincsenek igazi szolgák. Cézárt a szolgálja teszi úrrá.

Edit a hajókorláthoz lépett és egy ideig a csavar nyomában foszforeszkáló tajtékot nézte, majd újból visszajött Belizárhoz és így szólt hozzá:

— Ön valóban rossz emberismerő, Belizár.

— Kezdem hinni, hogy önt félreismertem. Kicsoda ön tulajdonképpen?

Edit vállat vont.

— Nem akarom önt félrevezetni és azért őszintén bevallom, hogy ebben a pillanatban nincs bennem egy szikrányi erkölcsi fölháborodás sem. Én egyáltalában nem vagyok erényes asszony, sőt nem is igen értem, hogy mi az erény tulajdonképpen. Bennem csak nagy függetlenségi ösztön él és bizonyos esztétikai érzék. Ön pedig ezt a kettőt alázza meg bennem.

Belizár haragosan rágta az ajka szélét.

— Mondja meg, mit gondolt tulajdonképpen, mikor a hajómra jött?

— Megmondom. Ha hazudni akarnék, akkor azt mondanám: egy önérzetes és független hölgy minden mellékgondolat nélkül elfogadhatja egy gentleman meghívását egy yacht-kirándulásra. Ez azonban hazugság volna, én legalább nem tudnék benne hinni.

— Tehát?

— Azért jöttem, mert ön érdekelt. Mert kétségbe ejtőnek, vagy mondjuk így: leverőnek találtam a gondolatot, hogy ön keresztül siklik az életemen, mint egy látomás és hogy soha sem fogom megtudni, hogy kicsoda tulajdonképpen.

— És most már tudja, hogy ki vagyok? — kérdezte Belizár gúnyosan.

— Nem tudom és nem is fogom megtudni. Elvette a kedvemet ettől a tanulmánytól.

Belizár kedvetlenül méregette az asszonyt. A saját ügyetlensége mégis jobban bosszantotta, mint ameny-

nyire az egész potomság megérte. Szó nélkül otthagya Editet és nesztelen gummitalpain a parancsnoki hídra ment. Félóráig állott ott, senkivel sem beszélgetett, csak hallgatta a hajógép ritmikus dübörgését és élvezte a hideg légáramot, mely süvöltve horzsolta a fülét, miközben a hajó nyílsebesen hasította a fekete éjszakát.

— Éjjeli halászok! — mondta a kapitány, állával egy csillagraj felé intve, mely a kormányoldalon bukkant föl.

Belizár ekkor már tisztában volt vele, hogy mit kell tennie. Se ideje, se kedve hozzá, hogy egy szentimentális dramolett hőseként szerepeljen. A legközelebbi kikötőben partra fogja tenni őnagyságát minden podgyászával együtt. Ez nem éppen lovagias eljárás, de ha a lovag tisztje az aprólékos női szeszélyek és hazugságok legyezgetése, akkor neki nincs is tehetsége ehhez a tisztséghez.

Az asszony neki annyi, mint a virág; ha megtetszik neki egy, leszakasztja, megfizet érte, szükség esetén habozás nélkül ellopja. Ha nem lehet, akkor sincs baj, ő tovább áll. Nem is kell másikat keresnie, hiszen a meleg tavaszi fuvallat olykor úgy szórja őket az arcába, hogy védekeznie kell ellenük.

Visszament megint, de Edit már nem volt a hátsó födélzetén. A könyvtárban talált rá. A famennyezetű teremben egyetlen zöldernyős lámpa világított, Edit ott ült a kerek, meleg fénykörben egy óriási bőrszékben, a lábait maga alá húzta és Görögország térképét nézegette.

Az amerikai odadobta a fehér yachtsapkáját az

asztalra és szó nélkül szembeült az asszonynyal. A rövid matrózipája most is a szájában füstölgött.

— Igen rossz ötlet volt, hogy Görögországba akartam menni, — mondta Edit oly derűlten és nyugodtan, mintha már semmire sem emlékeznék vissza. — Én ismerem Hellászt, benne élek gyermekkorom óta. Odysseus ködszínű tengere fölött Homerosz isteni közömbösségű ege mosolyog . . . Az azur-szigeteken, melyeknek formája olyan, mint a lefejezett szfinx, elefántcsontszínű oszlopsorok világítanak a ciprusligetek homályában . . .

— Ha ilyennek képzeled Görögországot, akkor csalódni fog, — mondta Belizár.

— Tudom, azért is volt rossz ötlet tőlem, hogy odakíváncskodtam. A valóságban alkalmasint keleti mocskot és kopárságot, fakó romokat és brutálisan perzselő napfényt fogok találni. Akinek fantáziája van, az egyáltalában ne is utazzék, mert minden utazás fölér egy szerencsétlen háborúval, amelyben elvesztünk egy-egy országot. Én már elvesztettem a renaissance Itáliáját és a faraók Egyiptomát, most el fogom veszteni Aszpázia Görögországát is. Marad még az egy Hindosztán, de oda sohasem fogok utazni, különben a fantáziám úgy járhat, mint Lear király: nem lesz hová lehajtania a fejét.

Belizár akaratlanul elmosolyodott.

— Ha hajléktalan lesz a fantáziája, akkor ajándékozok neki egy gazdátlan kis szigetet a Csendes-óceánon, ott végleg megtelepedhetik.

— Szép a szigete?

— Alkalmas arra, hogy rehabilitálja a költők és fantaszták által oly sokat rágalmozott valóságot. Egy hely, amely nem ismeri a kiábrándulást.

Edit megrázta a fejét.

— Tudom már: ön tropikus őserdőket, fenséges némaságu öblöket, biboros hajnalokat és gyöngyszínű estéket ajánl föl nekem. Köszönöm, azokból nem kérek. Bevallom, én egyáltalában nem szeretem, sőt meg sem értem a természetimádást. Én a természetben az élet keretét és hátterét látom, semmi egyebet. Emberekben és országokban is csak azokat kedvelem, amelyeknek nagy multjuk vagy nagy jövőjük van. Az ön névtelen szigetén alkalmasint úgy érezném magamat, mint az üres színpadon. Örökké gyötörne a kérdés, hogy hol vannak a színészek, hol a közönség, mikor kezdik már az előadást?

— Szereti az embereket?

— Olykor szeretem, olykor gyűlölöm őket, de mindig érzem, hogy függök tőlük és hogy nem tudok ellenni nélkülok. A monológ az eszelősök műfaja. Nekem partnerekre van szükségem, hogy érvényesüljek.

— Mit ért érvényesülés alatt?

— A magam szemében akkor érvényesülök, ha érzem, hogy élek. Ha a magam és mások sorsát befolyásolom. Azért többre becsülöm az ostobaságot, a bűnt, a gyalázatot is a nyugalomnál. Mert a nyugalom a halál.

— Ön nem szokott, — hogy is mondjam csak? — nem szokott folytatólagosan élni?

— Én csak megszakításokkal szoktam élni.

— És ki ebben a hibás?

— Részben magam — az érthetetlen apathia, amely olykor erőt vesz rajtam, — részben külső körülmények.

— És ha nem él, mit csinál olyankor?

— Tetszhalottként fekszem a kriptában és az élet-ről álmodom.

— Kellemetlen lehet, — mondta Belizár mosolyogva.

— Nem is sejti, hogy milyen kellemetlen, — mosolygott vissza Edit.

Belizár kissé pózolta a nagyon elfoglalt embert és olykor hölgyekkel is napoleoni stílusban beszélt.

Az asszony fölkelt és ösztönszerű női rendszere-ttel visszavitte a hajóatlaszt oda, ahonnan elhozta. Egy pillanatra kilépett a lámpa fényköréből és eltűnt a könyves polcok barna homályában. Belizár ugyan-csak fölemelkedett.

— Szeretnék magától még valamit kérdezni, — mondta fojtott hangon, — de attól félek, hogy félreért . . .

Edit halkán elnevette magát. A homály, amelyben meglapult mint a macska, bátorságot öntött beléje.

— Maga túlságosan félénk természetű, hogy úgy mondjam, anyás, — mondta gúnyosan.

— Azt szeretném tudni, hogy szokott-e hazudni? — kérdezte Belizár szokott napoleoni nyíltságával.

— Őszintén felelek. De előbb feleljen ön ugyan-erre a kérdésre: szokott hazudni?

— Nem. Én nem szorultam rá, — hangzott a gőgös válasz.

— Nos, én néhanapján még rászorulok, — felelt derült alázatossággal az asszony.

Mindketten hangosan elnevelték magukat és egyszerre oly jól megértették egymást és oly közel érezték magukat egymáshoz, mint két kis diák, aki almalopáson találkozott. Belizár két fénylő pontot látott a homályban; Edit szeme úgy csillogott, mint a macska szeme.

— Mi lesz most már velünk? — kérdezte egyszerre Belizár. — Én ugyanis szeretem a tiszta számadást.

A hanghordozásában lehetett valami, ami nem volt inyére az asszonynak.

— Magam is. De a mi számadásunk már annyira tiszta, hogy nem is érdemes több szót rá vesztegetni. És mindenesetre meg fogom önnek köszönni szíves vendéglátását és Patraszban partra fogok szállani. Onnan vasúton elérem Athént. Mert odamegyek, hadd legyen ezúttal teljes a kiábrándulásom.

Belizár mélységes elkedvetlenedést érzett.

— Azt nem fogja megtenni! — mondta kedvetlenül.

— Meg fogom tenni. Ezúttal — beláthatja — semmi sem akadályoz meg abban, hogy meg ne engedjem magamnak az igazmondás fényüzését. Patraszban kiszállok. A becsületszavamra mondjam, megesküdjek reá, -- hogyan szereti jobban? Mindegy, — szóval: kiszállok!

Ennél aztán meg is maradt.

Jobb is lesz, ha elmegy, — gondolta magában

Belizár, aki fölötte kényelmetleneknek találta az örökös, apró izgalmakat.

Az Ariane fáradhatatlanul hasította az indigókék tengert. Amerre ment, hosszú füstsáv maradt utána a levegőben és hófehér tajtéksáv a vízben. Kelet felől olykor szakgatott hegycsúcsok merültek föl a habokból, a színük olyan volt, mint az oxidált ezüsté. Dalmátország. Szó volt róla, hogy kikössenek itt vagy ott, megnézni egy régi várost. Edit azonban láthatólag nem igen érdeklődött az ilyen dolgok iránt.

— Mi lehet ott künn a parton? A latin kultúra hulladékai. Elégedjünk meg az eredeti Velencével és az igazi Genovával.

— Elégedjünk meg egymás társaságával, — gondolta Belizár és parancsot adott, hogy folytassák útjokat.

Az amerikai kezdte magát igen jól érezni Edit társaságában. Az asszony ötletes szeretetreméltósága ünneppé avatott egy-egy napot és olykor megesett, hogy ketten órákig is együtt ültek az ebédlőterem csillára alatt. Szerelemről, illetőleg arról, amit Belizár szerelemnek szokott nevezni, nem igen volt szó, ahelyett valami igen kellemes barátságféle szövődött közöttük.

Egy este, miután napközben a jóni szigeteket látták elvonulni a láthatáron, egy kupalaku, egészen kopár hegy jelent meg előttük a vörös alkonyi fényben.

— A lepantói öböl bejárata. A heggyel szemben van Patrasz, — mondta Belizár, miközben figyelmesen nézte Edit arcát.

— Patrasz? Ott én kiszállok! — szólt az asszony.

— Tehát mégis?

— Hiszen tudja. Megmondtam.

Ez az érthetetlen asszonyi makacsság megvadította az amerikai.

— Jól van. Amint parancsolja. A gözcsónak rendelkezésére áll.

Egy negyedóra múlva Edit a komornájával és minden podgyászával együtt a parton volt. Belizár az utolsó pillanatban erőt vett kedvetlenségén és maga is partra kíserte vendégét. Ezt meg kellett tennie már a hajóközvélemény kedvéért is, melyet a tengerészei és a cselédjei képviseltek.

Az athéni vonat indulását várták és hallgatagon sétáltak föl-alá a kis pályaház előtt. Végül megszólalt Edit:

— Most pedig meg kellene köszönnöm az ön szíves vendégszeretetét . . .

Belizár azt hitte volna, hogy az asszony kötekedik vele, ha a hangja nem remegett volna olyan puhán. Reánézett. Edit mosolygott, a szeme azonban csupa könny volt és az asszony nem is vett magának annyi fáradságot, hogy elpalástolja megindultságát. Erre ugyan nem volt elkészülve az amerikai. Edit könnyeinek valami szimpatikus visszhangja támadt a szívében és — anélkül, hogy tudott volna róla — az asszony karja alá fűzte a kezét. Edit nem ellenkezett és így karonfogva folytatták sétájukat.

— Mondja, Edit, nem oktalanság az, hogy elhagyja Arianet?

— Ne beszéljen erről, úgyis tudom, hogy sokáig fogom siratni az ön okos fehér hajóját.

— Akkor miért hagyja el?

— Nem tehetek másképpen.

— Hová megy Athénből?

— Haza.

— Mit csinál ott?

— Azt még nem tudom. A legvalószínűbb, hogy visszafekszem megint a kriptámba és Arianeról álmodom.

A kicsi vonat előállott a kávédaráló masinájával és a zsugáteres ablaku kocsijaival. Egész csapat izgatott ember sürgött-forgott a sínek között, nem utasemberek, hanem ráérő hellén polgárok, akiket valami titokzatos parazita-ösztönük arra kényszerített, hogy minden vonat indulásakor kivegyék részüket más emberek utazási lázából.

Belizár ott állott Edit kocsija előtt. A komorna odabenn a bőröndöket rakosgatta, az asszony pedig az ablakban állott és különös meghatott mosollyal nézett farkasszemet az amerikaival. A lármás türelmetlenség, amelytől a pályaudvar visszhangzott, ezúttal — életében talán először — indokolatlan szorongást okozott Belizárnak. Tíz perc múlva indulni fog a vonat, addig neki föltétlenül tennie vagy mondania kell valamit, amittől megennyhül ez a nevetséges és mégis fölötte kínos feszültség. Azzal már tisztában volt, hogy minden gögje és ereje kevés arra, hogy letörje Edit szelid makacsságát. Az egész asszony különben is olyan hajlékony, lágy és szívós, hogy nincs reá hatása az erőszaknak. Akár karddal menjen neki a ködnek. Moso-

lyogva halad a maga titokzatos útján és Belizár sem eltéríteni, sem követni nem tudja.

— Mikor fogjuk egymást viszontlátni? — kérdezte Belizár.

Edit vállat vont, a borus tekintete azonban se-hogy sem illett tettetett közömbösségéhez.

— Miért kérdi tőlem, mikor nem tőlem függ? Én néhány napig mindenesetre Athénben maradok, a d'Angleterre fogadót kerestem ki a Baedekerből, — ön pedig ura az elhatározásainak.

— Akarja, hogy meglátogassam Athénben? — kérdezte Belizár.

— Nem merem megkérni, mert olyasmit képzelek, hogy most végleg le akar velem számolni.

— De szeretné?

— Én Istenem, ha nem tudnám, hogy dolga van Pireuszban, a főváros tözsomszédságában, akkor nem is mennék Athénbe. Elég őszintének talál?

Belizár gúnyosan nevetett, ezúttal azonban a meggyőződése ellenére.

— Mondja, Edit, nem komédia ez? Maga elhagy engem, de azt akarja, hogy kövessem. Ha igazán azt akarja, akkor miért hagy el?

— Kedves barátom, én sohasem mondtam, hogy logikusan gondolkozom. De ha logikusan gondolkoznám is, akkor sem tudnék mindig számot adni a gondolataimról. Mit mondjak még? Köztünk játék folyt, a chanceok azonban nagyon is egyenlőtlenek voltak. Tehát vagy abba kell hagynunk, vagy újból kell kevernünk a kártyát.

— És azt hiszi, hogy a szárazföldön igazságosabban lesznek a chanceok, mint a tengeren?

— Azt hiszem. Amíg az ön hajóját éreztem a talpam alatt, némileg az ön hatalmában is éreztem magamat. Választanom kellett a szolgaság és a lázadás között, nekem azonban egyikhez sincs tehetségem.

— Szóval, elővigyázatlan volt és most menekül meggondolatlanságának következményei elől, — gunyolódott Belizár.

— Meggondolatlanságról, megbánásról nincs szó. Én egyáltalában nem is szoktam magamból nagy káoszt csinálni. Tisztában voltam vele, hogy mit teszek, midőn belevettem magamat az ön életébe, mint az úszó a vízben. Tudtam, hogy magával is sodorhat. Magamra kellett azonban terelnem az ön figyelmét és ezt csak azzal érhettem el, amit tettem. Most már tudja, hogy ki vagyok . . .

— Dehogyan tudom!

— Mondjuk így: tudja, hogy egyáltalában vagyok. Szóval célt értem és most már visszakövetelem a függetlenségemet, szükségem van rá.

— Mit fog kezdeni a függetlenségével? Feminista előadásokat tart?

— Újból keverem a kártyát, elülről kezdem az ismeretségünket. Ezúttal azonban semleges helyen, mint a magam asszonya akarok önnel találkozni.

— De ha nem követem a d'Angleterre halljába?

— Akkor meg éppen igazolva lesz a szökésem. Mert mit keressek oly férfi társaságában, aki még annyira sem érdemesít, hogy megtegye kedvemért a harmincperces utat Pireusztól Athénig?

— De hátha nem közömbösségből, hanem óvatosságból, mondjuk elővigyázatból fogom kerülni?

— Ez az én rizikóm. Ki fog vetni az életéből, egy kis barázda azonban mégis csak marad utánam, akkora, mint a kitépett virággyökér után.

— Maradjunk meg a kártyás hasonlat mellett, — szólta Belizár. — Biztos benne, hogy nyerni fog?

Edit félig lehunyta a szemét, mint az álmos macska.

— Ha veszítek, akkor is meg fog róla győződni, hogy elegáns partnerrel volt dolga.

Ez a kihívó megjegyzés ugyan sehogy sem illett bele a meleg és kissé ködös búcsúhangulatba. Edit azonban, mint a lovagregények fehér asszonya, sohasem állott ott, ahol kereste támadója.

A vonat hirtelen lökéssel megindult és erőszakosan kitépte egymásból az összefogott két kezét.

Mikor sötétedett be, mikor gyújtották meg a lámpákat? Edit semmit sem tudott minderről. A vonat a korintusi öböl arkádiai partján szaladt, az asszony azonban úgy érezte, hogy ő nincs is a kocsiban, ő beleadta egész valóját az áhítatos kíváncsiságába, amely szárnyra kelt, mint az éjjeli madár, nyílsebesen kóválygott a tengeröböl csendes víze fölött, versenyt repült a vonattal és a föld és a víz holt körvonalaiban kereste az élő Hellászt. Hellász azonban elrejtőzött előle. A tengerbe nyíló földnyelven ciprusok feketéltek, oly ünnepélyesen és komoran, mint a pogány papok, de ezek a Böcklin jól ismert fái voltak. És a kentaurcsapat is, amely nyerítő kacagással vágtatott ver-

senyt a vonattal, német sörházak törzsvendégeinek vonásait viselte arcán. Az egész öböl régóta homályba borult már, csak odaát, a túlsó parton, világítottak még a hegyormok. Egy-egy fantasztikusan intimus fényfészek a zord magasságban mutatta a helyet, ahol az emberek valaha isteneket és múzsákat kerestek. Editnek úgy rémlett, hogy a hegyprofil vadregényes és mégis idilli vonalai régóta ott világítottak már a lelkében, százszor látta azokat barok metszeteken és plafondokon, és a szépség és az erő fantómjai, amelyekkel be akarja népesíteni a sziklákat és lejtőket, nem Hellász művészei, hanem édeskés és erőtlen színházi dekorátorok fantáziájának szülöttjei. Ah, a görög mitosz görögös jelmezbállá züllött!

A rózsaszínű, banális képeket, melyekkel a fantáziája viaskodott, egyszerre fehér fényözön halványította el. Oly élesen villámlott végig a kocsifülke homályán és Edit éber álmadozásain, mint a gyémánt kardpenge. A vonat, mint a menekülő kígyó, most sűrű bozótba vetette magát, az üldöző fénykéve elvesztette nyomát és szikrázva tévelygett a lombrostély között, a következő pillanatban azonban a vonat megint kimerészkedett a kopár partra és ekkor a tenger felől leviatáni örömbögés köszöntötte, amely hosszan hangzott a vízsvatag fölött. Edit megismerte az Ariane gőzsirénájának hangját. És most meglátta magát a yachtot is. A hajó fölbukkant a holdfényben és fehéren, repeső türelmetlenséggel, minden ereje megfeszítésével sietett a korintusi csatorna irányában. Arra vezet a legrövidebb út Athén felé! Világító füstfelhők akadva, kerek kabinablakainak száz tüzes szemét az

éjbe meresztve, hasította a tengert. Túlfeszített érc-tüdejének lihegése fölverte a parti hegyek visszhangját, reflektorának fehér csápja pedig izgatottan kutatatta végig a parti ligeteket. Ha elfogta a vonatot, amely világító ablakkockáival tüzes kígyóként iramodott a parton, akkor hozzátapadt; ha valamely alagút torkában újból elkapta a menekülőt, akkor üvöltve köszöntötte.

Hogy fölviillanyozta ez a heroikus vadászat Editet! Abbahagyta az éjjelre való készülődést, elküldte Ninát és kibomlott haját a szél játékának átengedve, kihajolt a kocsi ablakán. Egyszerre úgy érezte, hogy a nagyszerű hajsza láza mindent megértet vele, megérteti még a mitikus Hellász titkát is. Az örök férfi vágya, fantasztikus vízi madár alakjában kergeti a női ravaszságot, amely tüzes kígyó képében fut előle. Ő maga *egy* a vasúti vonattal, a kerekek kattogása az ő repülő sietségének hangja, a tenger felől pedig az üldöző Belizár tüdejének monoton lihegése hallatszik. Ha elmarad mögötte az ellenség, akkor rémület száll a menekülő szívébe, ha azonban megint a nyomában liheg, akkor sebesebben siklik tovább. Mert ez a mitikus vadászat nem a vadásznak, hanem a futó vadnak szerez gyönyörűséget.

V.

Másnap késő délután az athéni fogadó kapujában találkoztak. Edit el akart menni hazulról, midőn eléje toppant Belizár.

— Sétára indultam, mert egész nap itthon voltam, — mondta az asszony.

— Elkísérhetem, — szólt Belizár.

Cél nélkül jártak-keltek a városban, lassankint azután az Akropolisz lejtőjére jutottak.

— Látott már valamit Athénből? — kérdezte az amerikai.

— Semmit. Egész nap otthon voltam.

Meredek utca-gádorokon másztak föl, apró viskók között, végül a háztetők fölött egy szikla-terraszra értek, ahonnan nem vezetett tovább az út. A lábuk alatt volt a város, amelynek terein éppen akkor gyuladtak ki a lámpák, a fejük fölött az Akropolisz. Közelebb jutni azonban nem lehetett innen. Edit epedve fölneézett a magasba és a rozsdabarna várfalak fölött, elérhetetlen magasságban, merészen kiszögellő kőoromzatot látott, amely skurzban erősen megrövidített oszlopokon pihent. Talán a vörös alkonyi fény, mely a márványt körülremegte, volt oka annak, hogy a kis épületrész elbűvölően érdekes és előkelő benyomást tett Editre. Nem tudta levenni róla a szemét.

— Nézze a holdat, — mondta Belizár.

A Hymettos hosszan elnyúló, alacsony gerince fölött hófehéren kelt föl a teli hold. Edit halkán elkiáltotta magát meglepetésében: a hegylejtő mély lilaszínű volt, az egész athéni völgy rózsaszínű, csak odafeinn az Akropolisz volt sötétes aransárga, akár a régi elefántcsont.

Belizár meghökkenve vette észre, hogy Edit arca elhalványodott, a szeméből pedig szakadatlanul pereg-

nek a könnyek. Érezte, hogy az asszony most nagyon távol van tőle és ezért némi féltékenység is fogta el.

— Nem értem magát, — szól, — hiszen úgy mondta, hogy nem lelkesedik természeti szépségekért?

— Én az embereket nézem, — mormogta Edit.

Valóban embereket látott, vagy legalább is emberarcu fantómokat. Az Akropolisz, mint az emberiség tüzes vulkánja, a szépséget szimbolizáló alakok légióit vetette ki márványkráterjából, megtöltvén a zenitet a nemes érzékiség fényében ragyogó meztelen emberfelhőkkel, melyek diadalmasan vonultak távoli országok felé, hogy megvilágítsák azok homályát. Edit elszéduult a saját víziójától, de azután kialudt oda-fönn a fény és véget ért a víziója is.

Karonfogva mentek vissza a városba.

Ha még élnének hellászi istenek, akkor irgalomból örökös alkonyba burkolnák Athént. A szemérmetlen napfény szörnyű dolgokat leplez le. Nappal a lekopasztott hegylejtők meztelenül, girhes bordákkal szégyenkeznek; az elsorvadt vizek ott hagyták medrüket az útszélen, mint a koldus a rongyait; a dombokon, amelyek mérföldekre ellátnak a kiméletlenül tiszta levegőben, barbár kéztől legyilkolt templomok csontvázaik korhadoznak. Az egész völgy egy óriás sír, amelyet az évszázadok hiénafalkái dúltak föl. Az emberek pedig olyan idegenek és kellemetlenek, mint legyek a halottas házban. De ha bealkonyodik, akkor fátyolköntöst vesznek magukra a hegyek és a síkság, az Akropolisz szépsége pedig újból kivirágzik és kábítóan illatozik.

— Nézzen oda! — mondta Edit.

Már lenn voltak Belizárral a völgyben. Az alkonyi ég narancssárga tűzében, a távoli Akropolisz szilhuettje sötétlett.

Most a keskeny oldalát látták s a Parthenon titáni és mégis légies arányai oly győzedelmesen uralkodtak a síkság fölött, mint a korona, melyet isteni kezek tettek a hegy homlokára.

— A legmodernebb épület, melyet életemben láttam, — mondta Edit.

— Köti magát jelzőihez? — kérdezte Belizár.

— Ezúttal igen. A legifjabb művészet. A ma, a holnap, az örökkévalóság stilusa. Tökéletes, mint egy ifju isten meztelen teste. Mi jöhet még ezután? A gótika mellfüzője, a renaissance brokátja, a barok krinolinja — aggság, betegség, barbárság.

— Én magasabbnak képzeltem az Akropoliszt, — mondta kaján mosollyal Belizár.

— Belizár, — szólt Edit, — figyelmeztetem, hogy tavaly itt meggyilkoltak egy amerikait. Azt hiszem, ő is a görög építészetről beszélt.

Az estebédet együtt költötték el Edit fogadóházában. Az asszony átöltözött és Belizár megvárta a hallban. Midőn újra lejött a lépcsőn, divatosan kék selyemruha volt rajta. Belizár úgy találta, hogy ez a kékség olyan szikrázó és szomjas, mint az egyenlítő égboltja a pálmacsúcsok fölött. A zománcos fényű nagy szemével és a barna bőrével az asszony megint valami egyiptomi faliképre emlékeztette.

— Maga most egyenesen Egyiptomból jön és ez Berenice királynő udvari kosztümje? — kérdezte Belizár.

— Óh nem, én messzebből jövök. Ophir-országból és ez a mindennapos ruhám. Nálunk az elvált aszszonyok kékben járnak, a szüzek pedig piros se-lyemben.

— És a férjes nők?

— Szürkében.

— Mi ujság a titkok országában?

— Azért titkok országa, mert idegenek előtt soha-sem szoktunk róla beszélni.

— Közös erényeiknek, vagy közös bűneiknek köszönhetik az ophirbeliek ezt a lelki erőt?

— Aki meg akarja tudni, annak el kell utaznia Ophirba.

Belizár később egy kis vízfestményt vett elő, mely az Akropoliszt ábrázolta és odaadta Editnek. Az aszszony figyelmesen nézte.

— Azt hiszem, ha egy amerikai indiánusnak mutatná meg ezt a képet, az is eltalálná, hogy istenek lakóhelye, ha nem is olyan magas, mint a new-yorki felhőkarcolók, amelyekben szatócsok laknak.

Belizár ellentmondó kedvében volt.

— Isteneké lehet, de semmi esetre az olimpusiaké. Az Akropoliszon, főleg az Erechtheionban, ősidők óta valami titok lappangott és én azt hiszem, hogy ez a titokzatos kultusz építette meg magának a márvány-héját, mint a csiga a házát. Az olimpusi csöcselék azonban sohasem volt arra méltó, hogy átlépje a Propyleák küszöbét. Én megvetem az ordináre isteneket. Ha valami halhatatlan, akkor ne legyen canaille. Uranosz első nemzetségében még volt valami fenség, de Zeusz-

szal egy parvenühad tolakodott az Olimpusra. Zeusz nem tud egyebet kezdeni a mindenhatóságával, mint áldozatokat zsarolni az emberektől, akikkel különben is úgy bánik, mint a jobbágy-nyúzó földesúr. Nevetséges gondolat, hogy ez az olimpusi róka, aki minden liba kedvéért elcserélte a bőrét, mennydörögni tudott volna. És nevetséges, hogy a szabad, elmés és előkelő hellászi népnek ilyen istenei voltak. Zeusz mellett Apollót gyűlölöm leginkább az önhitt dandy-mosolya és az asszonyos csípői miatt. Ha ön ezt a szép olimpusi vígécet fehér tennisz-ruhában látná valamelyik fürdőhelyen, jó ízlésű asszony léteére émelygést érezne...

Edit még sohasem hallotta Belizárt ilyen hangon beszélni. Ezért meg lehetett neki bocsátani, hogy alacsonyok találta a Parthenont. Az asszony szeméi maliciózus tűzben csillogtak, ajka körül pedig gonosz kis mosoly vonaglott. Nagyszerűnek találta, hogy ők ketten most leszólhatnak egy csomó istent a sárga földre.

— Hihetetlen, — folytatta Belizár, — hogy egy népnek, amely ott volt a termopyléi szorosnál, Plateánál és Salamisnál, Mars lett volna az istene. Mars, aki vérengző, ostoba és gyáva is, mert mikor Ilionnál megsebesül, ordítózik és megszalad...

Edit az asztalra támasztotta két könyökét és asszonyos pletykakedvvel tüzelte társát.

— És az istennők? Róluk mit tud?

— Ugyan menjen! Héra mintaképe a pöffeszkedő és koriátolt női snobnak... Ehhez az egész olimpusi karhoz Offenbach szerezte a stilszerű kísérő zenét.

— De Afrodite! Nos?

Nos, ez kemény dió volt. Belizár óvatosan körül nézett, hogy nem fülel-e valaki, ember vagy isten, majd fojtott hangon beszélt tovább.

— Hallotta valamikor, hogy Afroditenak lelke lett volna? Csak teste volt.

— De az gyönyörű volt.

— Gyönyörű volt, de egyebe se volt és ennyi kevés egy asszonynak, pláne egy istennőnek.

Belizár áthajolt az asztalon és suttogva mondta:

— Tudja mit? Én degutánsnak találok az osztoba nő!

Edit úgy megijedt, hogy szinte belesápadt. De Belizár is megsokalta a saját őszinteségét.

— Hagyjuk Afroditét, — mondta. — A gyermekkori kegyelet lehet oka, hogy nem esik jól róla rosszat beszélnem. Azt hiszem, ezek az istenek ifjúkorukban különbek lehettek, de mi már csak degenerált állapotukban ismerkedtünk meg velük.

— Tudja mit hiszek én? — szólta Edit. — Öket valami eredendő bűnük vitte a züllésbe, az, hogy nem ismerték sem a szenvedélyt, sem a szenvedést. Túltáplált tenyészállatok módjára éltek az ambróziás vályúk mellett, fájdalom és remény nélkül. Pedig az isten sem lehet elrendes foglalkozás nélkül. Én az egész mitológiában csak Cereszt becsülöm és Prometeuszt. A pogány mater dolorosát és az őskori megváltót. Ceres az igazi asszony, Prometeusz az igazi férfi. Nekik vannak a legszebb legendáik, az ő alakjukat megszépítette és emberiessé tette a fájdalom.

— Szóval: az istenekben is az a nagy, ami emberi.

— Ha valamelyik halhatatlan igazi istenné akar lenni, akkor le kell szállnia a földre, vérét és könnyeit kell ontania.

Belizár még az este kiment Pireuszba, mivel ott horgonyzott az Ariane. Az automobilján ment, amelyet sofförjével együtt magával vitt a yachtján.

VI.

Istenkáromló kedvük akkor is eltartott még, mikor a muzeumban jártak és némelyik olimpusi halhatatlannak volt mit hallania. Egyik-másik kőarc fensége vagy bája azonban mégis lefegyverezte őket.

Edit megállott egy kis Afrodite-fej előtt.

— Ha ezt a knidoszi mosolyt látom, akkor úgy érzem, bocsánatot kell kérnem az istennőtől, hogy tegnap végighallgattam a maga rágalmait.

— Itt megint valami titok lappang, — mondta Belizár. — Egyáltalában különös, hogy mennyi titok húzódik meg a napfényes templomok oszlopai között. Ennek a fönséges homloku Zeusznak például elhiszem, hogy Periklesz istene lehetett, a knidoszi Afroditét pedig egy Aszpázia is imádhatta. A hiteles mitológia lúdtolvajának és a sánta Vulkán feleségének azonban nincs sok közük ezekhez a képekhez. Úgy látszik, a hellászi művészek eretnekek voltak és saját izlésük szerint korrigálták a szentek életét. A művészet kiragadta a vallást a papok kezéből és a saját képére formálta az isteneket, így azután párhuzamos istenek uralkodtak az Olimpuson.

Abban különben megegyeztek mind a ketten, hogy egyikük sem kedvelte a muzeumokat.

— Ezeket az isteneket és heroszokat kivették eredeti miliőjükből, amely rájuk nézve az életet jelentette; egyiket agyonverették a másikkal és egy óriás kriptá halottaivá tették, — vélekedett Edit. — Minden tömeg csöcselék és száz isten együtt véve tömeg. A kiválóságnak mindig egyedül kell lennie, életében is, halálában is. A régi fejedelmek ezt tudták, ők hegytetőkön és puszták méhében temetkeztek és a holtuk után is urak maradtak.

Belizár megtoldotta:

— Ezek az istenek kor és foglalkozás szerint vannak elrendezve. Egymással rivalizálva kínálgatják a védelmüket. Halhatatlansági verseny. Olimpusi bazár. Ez a didaktikai szándékosság és pedantéria tönkre teszi az illuzióimat.

— Illuziókat is tart raktáron?

— Úgy látszik, bár magam csak akkor szerzek ró luk tudomást, mikor már tönkrementek.

De nemcsak halhatatlanok, kőemberek is voltak a muzeumban és Edit ezeket nézte legszívesebben.

— Tudja, hogy maga görög típus? — mondta Belizárnak.

— Fölfedezte már arcomon Apolló mosolyát?

— Szerencséjére nem istenhez, hanem emberhez hasonlít. Úgy látszik, a régi hellének mind angol-szász földre menekültek az új görögök elől. Ifju Achilles Cambridgeben evez, ha megborotváltatja Odysseust, rá fog ismerni egyik yankee-barátjának elszánt és ravasz arcára, Agamemnon pedig borotvátlanul ott

ül az angol felsőházban. Nézze meg az olimpusi győzők szobrai, úgy amint vannak besorozhatják őket amerikai tengerészeknek, vagy angol rendőröknek. A maga őse pedig itt van, ni!

Egy sírkő előtt állottak, mely a dípyloni temetőből került ide. A dombormű egy katonát ábrázolt, aki utolsó csatája előtt búcsút mond édesapjának. Mind a ketten a nyitott ajtóban állnak, az öreg ember gyérszakállu álla szinte remeg a fájdalmas meghatottságtól, miközben sovány ujjai között szorongatja fiának izmos jobbját, a fiu pedig, erőt véve fölindulásán, elfordítja fejét és elborult arccal bámul ki a szabadba. Odakünn egy szolgáló fogja a paripát. A lónak csak a feje látható, de a művész valami hihetetlen gonosz, démoni kifejezést tudott neki adni.

Belizár elnézte a reliefet.

— Úgy találja? . . .

— Meglepő hasonlatosság. Nemcsak külső, de belső is.

— Mit tud a katona belsejéről?

— Annyit, mint az önééről, amennyi az arcára van írva. Ennek az embernek is megvan az a férfi-hiúsága, hogy akkor akar a legerősebbnek látszani, mikor leggyöngébb.

— Mulat rajtam? — kérdezte Belizár.

— Nem. Azt hiszem, megmondtam már, hogy én semmit sem veszek komolyan, csak a férfit. Mulathat a hal a vízen, a madár a levegőn? És most ön a víz, a levegő, a férfi.

— Egy férfi.

— Most nem *egy*, hanem *a* férfi.

Kissé elhalványodott, mikor ezt mondta, de azért mosolygott. Azután egyszerre egy gágogó és kotkodácsoló turista-raj tört be a terem szent csöndjébe, friss erőben levő utasok, akik piros könyvvel a kezükben szaladgáltak ide-oda a márványszobrok között.

Az amerikai pénz-leviatán fölbukkanása igen fölkavarta Uj-Görögország sekély vizeit. Ahol Belizár megfordult, ott a halszemű angolszász turisták sorfalát rajongó tekintetű benszülöttek törték át, emberek, akik minden áron beszélni akartak a trösztemberrel. Belizár úgy vonzotta őket magához, mint a mesés mágneshegy a tengeri gályákat s ők kisérteties biztossággal eveztek be a d'Angleterre halljába, és kormányoztak az öblös karosszék felé, melyben Belizár szivarozgatott. A két elszánt képű yankee azonban, aki mellette a tikár szerepét vitte, úgy elmorogta mellőle ezt az alkalmatlan romantikát, mint a házörző eb. Így azután egyes vállalkozó szellemű ifjú görögöknek meg kellett elégedniök azzal, hogy semleges távolból, némán és szenvedélyesen cigarettázva, küldjék a pillantások epedő meteorraját az érdekes férfiú felé.

Ezek a pillantások olykor csodálatosan beszédesek voltak. „Önnek van ezer milliója, vagy mondjuk ötszáz... Ha abból egyet nekem adna, maradna önnek még négyszázkilencvenkilenc... De én egy félmillióval is beérném, szükség esetén kétszázezerrel, sőt százezerrel is... Maradna önnek...” és a többi. Ha Belizár csiklandós ember lett volna, akkor éreznie kellett volna a láthatatlan asztrál-kezeket, amelyek hizelegve és könyörögve tapogatták körül zsebeit.

Edít tudomást vett a fantasztikus rohamról.

— Ön olyan, mint az alexandriai világító-torony. A fáradt és éhes vándormadarak állandó ostrom alatt tartják. A lába körül ezer szegettszárnyú terv és reménység vonaglik.

— A világító-tornyokat nem a madarak kedvéért építik.

— Ezt meg kellene mondani a szegény madaraknak. Jól érzi magát legalább ott fönn a magasban?

— Mondhatom, néhanapján igen kellemetlen a helyem.

— Pedig ez a kellemetlenség adja meg a hatalom érzetét. Tegnap azt mondtam, hogy maga görög típus, de vannak pillanatok, mikor inkább Budha szobrára emlékeztet. Azaz mégsem, mert Budha emberibb, szérénvebb, hogy úgy mondjam: szégyenlősebb, mint maga. Ő szegény örökké resteli, hogy nem tud segíteni a sok szerencsétlen flótáson, aki hozzá fohászkodik. Szégyenli, hogy túlbecsüli a hatalmát. Ez az istenek közös tragikuma. Maga azonban nem tartozik a szégyenlős istenek közé, maga afféle délamerikai aztek-isten, nagyalldkapcsú, emberevő ősbálvány.

— Köszönöm. Mondja, Edit, miért haragszik tulajdonképpen reám? — kérdezte Belizár nevetve.

— Mert az ön gögös bálvány-mosolyának köszönhetem életem legnagyobb megalázását.

— Esküszöm, hogy nem tudok erről semmit.

— Hiszen ez az! Napok óta támadom, maga pedig annyi tudomást sem vesz az én heroikus amazon-attakomról, mint a vastagbőrű a szunyogcsípésről, vagy az aztek-bálvány az imádságról.

Estebédnél ültek éppen és Edit Belizár elé tette üres poharát. Az amerikai vizet töltött neki és nyugodtan mondta:

— Tudja mit mondok, Edit? Ne pereljen velem, hanem jöjjön haza.

— Hová — haza?

— Ariane a mi közös hazánk.

Edit arca egy másodpercre lángvörös lett.

— Hiszen én egyebet sem akarok. Ezúttal azonban — ezt be kell látnia — a látogatásom nem a hajójának, hanem magának fog szólni.

— Annál jobb! Minden ajtóm tárva-nyitva.

— Volt már Pannonhalmán? — kérdezte váratlanul Edit.

— Nem voltam.

— A papok vára mellett, a kapun kívül, van egy épület, azt úgy hívják, hogy asszonyvár. Oda beeresztik a nőket, de tovább nem. Én azonban nem akarok megállani ott, ahol minden vászoncseléd megfordul, hanem be akarok menni oda, ahol maga egyedül van. Mondja, barátom, mit is rejteget tulajdonképpen a klauzurában? Talán azt a banális titkot, hogy maga is ember?

— Meglehet.

— Akkor mutassa magát olyannak, amilyen. Ez az egyetlen ellenérték, amit nekem adhat. Az asszony született társ. Ha kell bűntárs. Holttesteket dugdos a cellájában? Nem baj. Sőt annál jobb. Én virágok alá temetem azokat és illatfelhőkkel nyugtatom meg a lelkiismeretét.

— Maga olykor csodálatosan romantikus, kedves Edit.

— Én nagyon reális vagyok. Tudom, hogy csak relativ érték vagyok és annyit érek, amennyire tartom magamat. Én elajándékozhatom, de el nem dobhatom magamat. Az arany a sárban is arany, de én csak egy szegény virág vagyok. Ennyi az egész.

— Alkalmasint rózsza, mert elég gyakran érezni a tüskéit. Nyugodjék meg különben, én nem rejtegetek a klauzurámban semmiféle titkot.

— Csak azt a férfias elhatározását, hogy nem lesz játékszer semmiféle nő kezében? — kérdezte szándékos áipáthosszal Edit.

— Ha játékszer volnék, akkor mindenesetre azt ambicionálnám, hogy az ön gyönyörű keze tépjen ronggyá.

Edit csillogó körmű, finom, szinte törékeny ujjai játszadozva forgatták az irizáló poharat. Az asszony ajka szélén különös mosoly jelent meg. Sok melegség, némi szomorúság, egy csepp gonoszság volt a mosolyában.

— Maga mégis rejteget valamit, — mondta makacsul. — Vannak aszkéta szerzetesek, akik pálinkát főznek és maga talán egy fanatikus, aki pénzt gyárt. Csak pénzt, mindig pénzt, azonkívül semmit.

— Annál rosszabb reám nézve. De nem gondolja, hogy ön kissé kiméletlen velem szemben, hősies Atalanté?

A kalydóniai vadkan-vadászatra gondolt, melyet egyik múzeumban látott és most tényleg úgy találta,

hogy Edit sápadt profilja és a márványrelief párduc-testű, ruganyos, szép és vérengző amazonja között valami hasonlatosság van.

— Szeretnék még kiméletlenebb lenni, — mosolygott Edit. — Szeretném magát megalázottnak, szenvedőnek, vérzőnek látni.

— Hogy azután fölemeljen és meggyógyítson? — kérdezte kajánul Belizár.

— Nem tudom, hogy mit tennék. Először mindenesetre megnézném, hogy mit rejteget a szívében. Lehet, hogy csak a nagy gyöngeségét. Az erő talán nem is egyéb, mint a gyöngeség álarca. Az erő a víg dal, melyet a sötét temetőben énekel a gyermek.

Belizárnak eszébe jutott, hogy Edit őt az imént emberevőnek nevezte és hangosan elkacagta magát. Az asszony azonban nem jött zavarba, hanem tovább is rajta tartotta pillantását, mely ezúttal olyan vérszomjas volt, mint a párductagu Atalanté kötekintete.

— Belizár, — szólta később Edit, — maga talán okosan tenné, ha rövidesen túladna rajtam, ha faképnél hagyna és elutazna. Reménylem azonban, hogy nem hallgat a jótanácsomra és itt marad. Én ugyanis azt hiszem, hogy ha együtt maradunk, akkor mégis csak be fogok jutni azon a bizonyos kapun.

— Selyemvánkoston viszem eléje a kulcsokat, — szavalta az amerikai.

— Maga gránit-emberként szerepel. Ha én oda bejutok és azt találom, hogy megcsalta a világot és a lelke olcsó anyagból épült, — mi lesz akkor?

— Mi lehet akkor?

— Azt hiszem, hogy demolálni fogom önt, Belizár, kő kövön nem marad. Ne nevéssen, kérem!

— Maga a Ddzsengisz Khán-féle iskola növendéke. Amit meghódít, azt föl is dúlja. Azonban engedjen meg egy kérdést a békés szatócsnak, aki sohasem értette a háború logikáját: mit gyűlöl a hódító és mit szeret?

— Gyűlöli a leleplezett gyöngeséget, amely azt állította magáról, hogy erő. És szereti az erőt, amely az ő kedvéért gyöngének tetette magát.

— A görög szentírás mást tanít. Herakles gyöngének tetette magát a lydiai királynő kedvéért és Omphale asszonyi ruhát és rokkát adott neki.

Edit elmosolyodott és jó ideig hallgatott. Végül halkan kérdezte:

— Nos, és azt hiszi, hogy Herakles nagyon kellemtelenül érezte magát a selyemköntösben?

— Azt éppen nem...

— Ő magára vette a tréfás kis megalázást, hogy könnyűvé tegye Omphale számára a tragikus nagy megalázkodást. A rokka volt a hitehagyott királynő enyhítő körülménye. Ez a rokka különben nem akadályozta meg Heraklest abban, hogy olimpusi istenné ne legyen.

Edit fölkelt és kezét nyújtott Belizárnak. Mára véget ért a kalydóniai vadászat. Az amazon fölment a hotel emeletére, a vadkan pedig vastag havannát dugott a szájába, azután fölkapaszkodott az automobiljára és elhajtatott Pireusz irányában.

VII.

Alkonyatkor furcsa nagy felhő vonaglott az Akropolisz fölött. Olyan volt, mint a repülő fúria, a lobogó kígyóhaja fölért a zenitig.

Edit sápadt volt, nyomott kedvűnek látszott. Szokása ellenére nem is öltözött estebédhez, hanem angol vászonruhában fogadta Belizárt.

— El fogok utazni, — mondta. — Moreában tegnap földrengés volt és a lapok azt írják, hogy sok ember meghalt. Itt is éreztek valamit. A komornám mondta az este, miután maga már elment és én nem is sokat aludtam az éjjel.

— Atalanté fél? — kérdezte Belizár mosolyogva.

— A félelem nem kifejezés. Hideg undor és szomorúság szorítja össze a szívemet, ha arra gondolok, hogy van egy titok, egy erő, amely ezrével tiporhatja el az embereket, mint a hangyákat. Én nem félek a haláltól, legalább nem minden haláltól. Halála válogatja. De a halál legyen tragédia és nem katasztrófa. Engem fölháborít a véletlen hideg közömbössége.

— Tudok egy biztos helyet, — mondta Belizár.

Edit kérdőleg tekintett reá.

— Hajófödélzetén, nyílt tengeren nincs földrengés.

Edit kedvetlenül rázta a fejét.

— Lássa, ha tegnap nem beszéltünk volna a hajóról, akkor ma reggel kimentem volna Pireuszba és megkértem volna, hogy vigyen magával. Hiszen eszembe jutott. De most már nem lehet.

— Feketekávéig meggondolhatja még a dolgot,
— szólt kötekedve Belizár.

Az asszony hevesen rázta meg a fejét.

— Nem, nem kéredzkedem be az asszonyvárba!

Asztalhoz ültek. Belizár úgy evett, mint a farkas, Edit azonban alig nyúlt a tálakhoz. Szótalan és szórakozott volt, azt a benyomást tette, mintha a messzeségbe fülelne, ahol minden pillanatban megszólalhatnak valami lesben álló ellenség ütegei.

Azután egyszerre rémült csend támadt az ebédlőteremben. Az a csend, amely a bányában megelőzi a robbanást. Edit valami gyöngé villamos ütést érzett a térdeiben, egy kis szédülést a fejében, a csillár meg-lódult fölöttük, valaki leejtett egy tányért.

— Itt van! — suttogta Edit krétafehér arccal.

A vendégek meghökkenve néztek össze. Néhányan talpra ugrottak, a többiek követték a példát és a szék-lábak szakadatlanul nyikorogtak.

Megint egy lökés! Ezúttal harsogó zúgás kísérte, mintha százezer óriási madár kelne szárnyra. Egy olasz pincérfiu az ajtóhoz rohant és fisztulázó hangon kiáltotta: terremoto!

A fiu rikácsolása rettegéssel töltötte meg a leve-gőt. Az emberek a kijárási felé siettek. Eleintén rendben mentek, a hölgyeket előre eresztvén, a gyermekeket csitítgatva, de az ajtóban tolongás támadt és ekkor oly kétségbeesett türelmetlenség vett erőt a hátul állókon, mintha már szakadozna fejük fölött a mennyezet. Két perc múlva üres volt a terem.

Belizár nem mozdult a helyéről. Megfogta Edit karját és megakadályozta abban, hogy fölkeljen.

— Nos, Atalanté, itt a kalydóniai vadkan! Halod a rőfögését? Most lássuk a hősiességedet!

— Belizár, az Istenért, — hebegte az asszony.

Belizárban megvolt a ragadozók föltétlen fizikai bátorsága és a bátorsága kedvét lelte abban, hogy csillogtassa acélvértjét. Körülnézett: egyetlen pincér állott a pohárszék mellett, a félelemtől zsibbadt lábakon.

— Miért nem hozza ide a tálat? — rivalt reá Belizár.

A pincér, egy hatalmas akarat sugallata alatt, gépiesen fölvette a tálat. Jobb karját a hátára téve, kifogástalan mozdulattal kínálta meg az amerikaiit. Belizár evett, közbe az ő rendes kaján mosolyával kémlelte Editet.

— Hősl elkü Atalanté, — mondta — ha ön netán félne a stukkós mennyezet alatt, amelyen tényleg némi repedések látszanak, akkor szakítsa félbe kalydóniai vadászátát és vonuljon a télikertbe, ott nem érheti baj. Az ön alázatos vadkanja most megebédél, de azután föl fogja keresni, addig csak tartsa készen nyíllait.

Egy csepp részvétet sem érzett Edittel. Ez most nem is asszony, csak egy halálra rémült kis állat, amelyben az önfentartás ösztöne elnyom minden emberi indulatot. Ha fölugrik és eltorzult arccal, félszeg mozdulatokkal szalad világgá: ő bizony útjára engedi.

Edit a félelemtől tehetetlenül ült ott, mint a szepgő kisleány. Csak azért nem futott még ki a teremből, mert nem mert eltávozni ettől a nagy erőtől, amelybe úgy belekapaszkodott, mint a hajótörött a palánkba. Ez a nagy sugalló erő a biztonság érzetét ter-

jesztette maga körül és lassankint édes melegséget öntött Edit ereibe. A melegség forrósággá növekedett és valami különös, diadalmas márnak lett az okozója.

— Nos, nem megy ki? — kérdezte Belizár.

Edit sápadt mosollyal rázta meg a fejét.

— Nem megyek!

Aztán a pincérnek szólt.

— Egy csepp pezsgőt szeretnék.

A pincér, akin ugyanaz a heroikus márnak vett erőt, szolgálatkészen kirohant és a buffetben ugyan-csak csillogtatta vadonatúj bátorságát. A dolognak híre ment: Belizárék odabenn pezsgőzni akarnak.

Belizár sugalló erejét most már a télikertben is érezték. Néhány fiatalember visszajött a terembe, egy-pár hölgy is követte a példájukat. Olykor a bátorság is ragados divathóborttá lesz és ahány snob lakott a szállodában, az mind halálos elszántságot érzett a szívében.

— Lelkemre mondom, csodálom magát, Edit, — mondta Belizár. — Maga nagyszerű asszony és nagyon lefőzött.

— Ne higgyen a látszatnak, — szólt Edit. — Én nagyon gyáva vagyok. A nyomorult kis önuralom, amelyet most fitogtatok, az ön elhullatott morzsáiból került. Én nem akarom önt lefőzni, hanem meg akarom valamiről győzni.

— És mi az?

— Ha arra kérem, hogy vigyen a hajójára, nem gyávaságból teszem, — hiszen látta, hogy le tudom

küzdeni még a természetes ösztöneimet is, — hanem azért, hogy az ön közelében lehessenek.

Edit arca rózsás lett, Belizáré vérvörös.

— És ha el akar vinni, akkor kérem, vigyen minél előbb, vigyen rögtön.

Belizárnak nem is volt már kedve maradni. A terem különben is megtelt már emberekkel, akiknek arcán a bátorság hencegessé züllött.

Fél óra múlva az automobil zúgva és csattogva repült végig az Athén és Pireusz között elterülő ósrégi olajfaligeten. Az asszony lehunytt szemmel ült Belizár mellett. Egész úton egy szót sem beszéltek. Később Edit odahajtotta fáradt fejét Belizár vállára. Most már a gépkocsi lármáján kívül még valami állandó hangot hallott: Belizár szívének erős lüktetését.

VIII.

Egy tavaszi éjszakán annyi csillag hullott, hogy a föld megtermékenyült és a megvénült élet újjászületett. Hellász kövei rügyezni és virágozni kezdtek, a földből márványoszlopok bujtak ki, az oszlopokon kosszarvu oszlopfők nyíltak, az üres timpanonokban pedig virágzó fürtökben nőttek a kecses istenképek. Az azurszigeteken, melyeknek vonalai olyan merészen és harmonikusan olvadtak bele a tenger és az ég ércfényű mélységébe, mintha nem is valóság, hanem egy művész-isten muló víziói volnának, ismét kigyulladtak a régi istenek áldozati tüzei.

Az Ariane diadalmas gályává változott, melyen a győző vitte a maga prédáját. A hajó orra előtt zordon tritonok lovagoltak merevszemű vizi szörnyetegeken és teli pofával fújták a tüskés csigatülköt; a hajócsapás tajtékförgetegében széphátu, nevető szemű nadjádok bukkantak föl. Egy-egy öböl ciprusfái alatt ujjongó emberfelhők gomolyogtak párducos fogatok körül. A parti sziklákról pedig fehér, fenséges fantómok tekintettek álmodozó szemmel a diadalmas gálya után.

— Zenét hallok a part felől, — mondta Edit. — Furulya, csörgődob, ének. Egy világos női hang, — sötét férfikar kíséri . . .

— A hajógép énekel, — válaszolt csendesen Belizár.

A közeli sziklafalak ércesen visszaverték a kazánház ritmikusan dagadó és apadó hangzavarát és az ember valóban azt hihette, hogy a sötétségben nagy embertömeg énekel szilaj ditirambokat. A kormányos sípja és a gépész csengője úgy szólt bele a zajba, mint a syrinx és a csörgődob. Belizár lehunyta két szemét és maga is hallgatta az éjszaka énekét. A szíve mámorosan kalapálta hozzá az ütemet.

— Mennyi csillag!

Belizár azonban nem szerette mostanában, ha Edit elmerült a természetben. Ilyenkor megnyílt az asszony szíve, mint a kristályüveg, és ami forróság benne volt, az elpárologott, akár az illó olaj. Most megint a csillagok szívták föl magukhoz és Belizárnak semmi sem maradt az asszonyból, csak a hüvös, élettelen kis keze, melyet fogva tartott.

— Csillag a csók szinonimája, — kezdte megint Edit. — Kitől hallottam ezt? Ha két szerelmes száz találkozik, akkor lehull egy csillag. Ez rendjén való is, az utolsó csókkal legyen vége a világnak.

Belizár föllázadt a csillagok ellen.

— Ez olyan probléma, — mondta, — mint az angol köszéné. Száz esztendő múlva elfogy, — mivel fűt akkor az emberiség? Hiszen majd kitalálnak valamit a tudósok. Csillag azonban van még odafönn szépen, azért nem is kell velük fukarkodni.

Az idő későre járt már és ők még mindig ott beszélgettek a sötét földélzeten. Az asszony a heverőszéken feküdt, Belizár mellette ült és tulajdonjogának szimbolumaként fogta a csillagok felé dezertálónak kezét.

De most megint megszólalt Edit.

— Tudja, mi volna jó?

— Hogy mondtad?

— Tudod, mi volna jó? Ha az Ariane hirtelen elsüllyedne.

— Megint a halál?

— Nem tehetek róla, hogy az élet olyan szűk tömlőc. Amint megmozdulok, mindjárt beleütközöm a fekete falba. A szenvedés is, a szerelem is a halálban látja a maga fokozását.

— Halkabban! — intette Belizár. — Szent helyen járunk: itt született Afrodite. Káromlásnak vehetné, amit mondasz.

— Mi köze Afroditenak a szerelemhez? — kérdezte Edit ellenségesen.

Belizár halkán elnevette magát.

— Eretnek! Afrodite intellektusáról magamnak sincs valami jó véleményem, de a szerelemhez való tehetségét nem merném kétségbe vonni.

— Én igen, — vágott vissza Edit. — Az ő édes mosolyának sohasem volt köze a szenvedélyhez. A szerelem egyáltalában nem mosolyog. Az halálosan komoly dolog, — az egyetlen komoly dolog a világon. Afrodite nem is a szerelem, hanem az élvezet istennője. Kikapós asszony, kalandok után futkos. Ki kell egyszer már mondani az igazságot: a hellének egyáltalában nem is tudták, hogy mi a szerelem. A szerelem Ázsiában született és a szerelem igaz istennője Astarte. A sápadt arcu, a haldokló szemű, a véresajku Astarte, a titokzatos, kiszámíthatatlan, félelmetes istennő. Ő a bűn királyi bíborpalástját viseli és sohasem mutatja magát meztelenül. Meztelenül csak az ártatlanság jár és Afrodite valóban olyan ártatlan, mint bármely más szép állat.

— Bár beszélne tovább, — gondolta magában Belizár, akin valami nagyon kellemes tunyaság vett erőt. És Edit beszélt.

— Tegnap szereztem valamit Naxos szigetén. Egy kőfejet. Egy pirosfezes kis ember hozta a hajóra. Azt mondta, hogy Praxiteles remekműve, a szölejében találta, de az ember nem úgy festett, mintha szöleje volna. Megmutassam?

— Hol van?

— Itt a székem alatt. Gyujtsa meg a lámpát.

Belizár tapogatva kereste meg a villamos kapcsot.

lót, a következő pillanatban a fejük fölött levő tölcsérből vakító fehér fénysáv villant elő, szívéen találva a megijedt éjszakát és kerek fénytányért vetve a fekete földéltre. Belizár sietve visszavonult a homályba, Edit azonban ott maradt a fénykörben, megszeppenve és kissé megszégyenülten dörzsölve a pilláit.

A két keskeny, ideges keze fölemelte a fekete kendőbe takart nehéz követ, azután óvatosan, szinte félénken kihámozta a selyemből. Belizár figyelmesen nézte, közbe kissé feszengett, mintha egy exhumálás szemtanúja volna. A szeme most két fehér kőszem meredt és üres tekintetével találkozott. A kőfej fiatal szép nő volt, aki a rémülettől és a fájdalomtól dermedten, megsemmisülten és reménytelenül, félig nyitott szájjal, megtört szemmel bámult a villamos lámpába.

Edit gyöngéden a két tenyere közé fogta a fejet és hosszan farkasszemét nézett vele.

— Mit gondol, Belizár, — kérdezte halkan, — mit ábrázol?

— Talán valamelyik Niobida halálát, vagy egy amazon agóniáját. Annyi bizonyos, hogy a szenvedés kifejezése rettenetesen igaz.

— Ez először is nem eredeti munka, hanem másolat, hamisítás. Rögtön megismertem, mert Nápolyban egy ízben már megvettem a fej párját. Ott tucatszámra gyártják ezeket és az én görögöm is alkalmasint onnan hozatja. Az eredetije egyébként nem is görög, hanem késői római munka. A csókbolond nimfát vagy bacchánsnőt ábrázolja. Ezt az arcot nem a fájdalom, hanem a gyönyör dülta föl. Ez nem agónia, hanem mámor. A halál fensége hajszálnyira hasonlít az élet ör-

jöngéséhez. Ezen nincs mit mosolyogni, édes barátom és én nagyon csodálom, hogy az ön Afroditejának kedve van nevetni. Úgylátszik, a derék olimpusi aszszonyság sehogysem tudja megérteni, hogy itt miről is van szó tulajdonképpen.

Edit ott ült a fénygömb közepén, mely még sötétebbnek mutatta a körülötte elterülő nagy éjszakát. Olyan volt, mint egy idegen kis csillag egyetlen lakója. Még egyre a kőfejet nézte, mintha annak arcáról olvasná le azt, amit mond.

Később újból megszólalt.

— Nekem bizony nincs kedvem nevetni. Én most *megint* fölértem életem egyik csúcsára és tudom, hogy minden lépés, melyet ezután teszek, lejjebb visz a mélységbe.

Ez a *megint*, a visszautalás a multa, kissé megalázta Belizárt.

— Mi van a mélységben? — kérdezte a homályból.

— A megszokás, értsd: a halál.

— Nem lehetne megállani a csúcson? — kérdezte Belizár.

Edit olyan gyöngéden és fölényesen nevetett, mint a fiatal anya, mikor a gyermeke valami kedves naivságot mond. Egyszerre jókedvű és bizalmaskodó lett. Cigarettaért kért és a fénykörben megjelent Belizár nagy keze a nyitott aranydobozzal.

— Te, — mondta Edit, miközben kék füstfelhőt fújt a bacchánsnő szeme közé, — te Belizár, mondd nekem valamit. Ne gondolj soha arra, hogy engem

feleségül végy. Nem látom most az arcodat, de tudom, hogy kajánul mosolyogsz . . .

— Oh, dehogy! — szabadkozott az amerikai.

— Mosolyogsz, ha mondom, a hangod is elárulja, hogy mosolyogsz! Mindegy! Ne akarj engem feleségül venni. Tudom, tudom: nincs az Unióban az a kócsagtollas, gyémánt harisnyakötős Gibson-girl, aki édes-örömet hozzád nem menne. A vasutkirályok és petróleumcsászárok érzelmes leányai mind rólad és a bank-letétjeidről ábrándoznak. Azt hiszem, ha kissé lapozgatunk az Almanachban, találunk olyan megszorult uralkodó fejedelmet is, aki hozzáadná a leányát. Te mindenkit elérhetsz, akit akarsz, éppen csak engem nem, aki pedig a legolcsóbb asszony vagyok mindazok közül, akik valaha a nyakadba varrták magukat.

Belizár nem tudott mit válaszolni. Mindenképpen kényesnek találta a tárgyat. Ha igazat ad Editnek, megbántja, ha ellentmond neki, sikos talajra lép. Edít jól titkolt perfidiával élvezte a zavarát, majd így folytatta:

— Én szerelmesnek — ugyebár? — egészen tűrhető vagyok, de a házassághoz nincs semmi tehetségem. Bolond ember, aki a fejébe veszi, hogy jóra való barátnőjét rossz feleséggé degradálja. Te nem vagy bolond és ezzel végeztünk is a kérdéssel, reményilem mindenkorra.

— Különös nézeteid vannak, — mormogta Belizár még mindig óvatosan.

Edit ajkán finom és gonosz kis mosoly jelent meg, miközben női Hamletként megint farkasszemet nézett a kezében levő kőfejjel.

— Valamiért mégis irigyelhetjük ezeket, mi újak a régieket. Az ő pogány szemük kifelé nézett és amit láttak, az szép és tökéletes volt, mert a természet volt. Mi befelé tekintünk és furcsa, felemás dolgokat látunk. Mikor megölelsz, akkor is látom magamat és olykor így szólok magamhoz: Nini, Ladányi Edit, te most azzal az idegen úrral ölelkezel, akit egy-két héttel ezelőtt bemutatnak neked egy budapesti szalonban . . .

Valami haragos dübörgés hallatszott a sötétségben.

— Idegen úr! Miféle beszéd ez? Ha én idegen vagyok, ugyan ki nem az?

— Minden férfi az, — mondta Edit halkán.

A többi már nem merte megmondani, pedig a nyelvén volt: Amióta nő vagyok, az életem örökös utazás a férfi felé. De minél közelebb érek hozzá, annál kevésbbé tudok rátalálni.

Ezt azonban akkor sem mondhatta volna meg, ha bátorsága lett volna hozzá, mert Belizár hirtelen széttepte a fehér fénygömböt, melybe Edit begubózta magát, eloltotta a villamlámpát, magához ragadta az asszonyt és elnémította egy csókkal. Ebben a csókban több volt a sértett hiúság keserősége és a zsarnoki harag, mint a gyöngédség. Ha nem lett volna olyan sötét, akkor Belizár megláthatta volna, hogy Edit arca e pillanatban csodálatosan hasonlít a kőfejhez, amely időközben kiesett az asszony öléből és dübörögve gurult végig a földélzeten.

Az Ariane akkor már ázsiai vizeken járt, Chios szigete alatt. Pelinaeas hegyfok lejtőjén gigantikus templomfalak emelkedtek, amelyek még kormosak voltak Astarte oltárának tüzeitől.

IX.

Edit megint egyszer folygajtotta maga mögött a múltját, „mint a menekülő indián-harcos az őserdőt“ — mondta maga. Az üldözö falka, a gyüölt hétköznapok elmaradtak az égig csapó tűzorkánban és a szive ujjongott, mintha most már végleges győzelmet aratott volna az élet fölött.

Valami hallgatag megállapodás folytán Belizár nem avatta be az asszonyt úti tervébe. A *tenger ura* — félig tréfás emfázissal így nevezte Edit — kedvét lelte abban, hogy bacchantikus diadalmenetben, látszólag terv és cél nélkül kóboroljon az azurszíni sivatagban. És Edit, aki félig rabnak, félig szultánának érezhette magát, annyit tudott csak, hogy útjok kelet felé visz, mindig a fölkelő nap irányában. Ehhez a lakomához csak Homér tengere énekelhette a méltó nászdalt.

Belizár, aki ifjabb éveiben azzal volt elfoglalva, hogy farkaséhségű ambícióit etette, érettebb korában pedig saját góliát-podgyászának teherhordója lett, most végre egy időre le tudta rázni a rabságot, amelyben önmagát tartotta. A nőktől, bár annyit fogyasztott közülök, mint a kékszakállu herceg, az idejét mindenkor jobban sajnálta, mint a pénzét és tulajdonképpen Edit volt valamennyi közül az első, akitől nem tudta megvásárolni azt a jogot, hogy utólag megvesse.

Belizár reggeltől-estig nyomon követte barátnőjét, „mint párját a himoroszlán“, tréfálkozott Edit, — de azért volt az asszonynak mindennap egy órája,

amikor egyedül volt önmagával. A hátsó födélzet alatt volt egy erkélyszerű sétafödélzet, — a szultána kertje, — amelyre csak a *ladys room*-on át lehetett jutni, ott minden hajnalban megvárta a napfölkeltét. (Héliosz kultuszának ezt a nemét angol turistanők terjesztik, akik így akarják megóvni bőrük üdeségét és idegeik acélosságát.) Könnyű pongyolában járt-kelt a hajnali fényben, hogy azután egy óra múlva, ha már vakítóvá lett a világosság, visszaosonjon homályos hálósobájába és visszabujjon az ágyába.

Ezek a hajnali órák fölségesek voltak. A födélzeten mély csend volt, az éjjeli őrség még nem jött elő a kormányházból, az Ariane ércüdeje egyenletesen lélegzett, mint a békés alvóé. Künn, a tengeren, a szünető nagy fényesség első sejtelve derengett. A tájkép csodálatosan intimus volt, a felhők, a parti hegyek, az alvajárókként vonuló vitorlás hajók, a halászó sirálycsapatok mind a maguk helyén voltak, mint egy régi német tengerkép gondosan megfestett részletei. Edit levette szándáljait és mezitláb járt a födélzet hűvös palánkjain, amelyeket barnára festett az éjjeli harmat. A könnyű ruha alatt érezte karcu macskatestének minden izmát és gyönyörködött mozdulatainak ruganyos puhaságában. Úgy szívtá magába a hajnali levegőt, mint valami részegítő italt. Soha oly megnyugtató távolban nem érezte magát az emberektől, Belizártól is, és soha oly mámorító közelségben önmagához, mint ilyenkor. Néha oly győzelmes érzés fogta el, mintha az élet, ez a kiszámíthatatlan és veszedelmes fenevad, most már a lábai előtt heverne és ő ráléphetne meztelen talpával a nyakára.

Egyszer hajnalban partot látott a kormányoldalon.

Váratlanul és közelről jelent meg a föld, mintha éppen most bukkant volna föl a tengerből. A görög tájaktól elütő, mélyfekvésű, barnazöld, ingoványos síkság volt, a háttérben dombokkal és komoly profilu hegyekkel. Egy eleven lélek nem mozdult a réten, lomha csöndesség ült fölötte, melyet alig-alig tudott megmozgatni a hajógép érces dübörgése.

E pillanatban megszólalt Belizár hangja Edit feje fölött. A nagy födélzeten volt, alig néhány méternyire fölötte, de lelátni nem tudott onnan.

— Fönn van már, Edit?

— Fönn vagyok.

Nem szerette, ha meglopják az ő napfölkeltét, Belizártól sem szerette.

— Delfin-vadászatra megyek. Nem akar elkísérni?

A delfincapat, csupa öreg nagy hal, ott vonult a lapos part mentén. Nagyokat fujva, nehézkesen bukdácsoltak, mint az elhizott atléták. Editen erőt vett a vadászláz.

— Várjon, mindjárt megleszek!

Tíz perccel később már yachtsapkával a fején, indulásra készen jelentkezett.

Motoros csónakba szállottak. Legényt nem is vittek magukkal; Edit, aki máskor is vezette már a kis hajót, a kormány mellett ült, Belizár pedig winchesterével a csónak orrán helyezkedett el. A benzines, több amerikai és európai verseny bajnoka, fanatikus buzgalommal hasította a vizet, szétfutó hullámgátakat túrva föl orrával.

— Tudja, miféle vidék az? — kérdezte Belizár, állával a part felé intve.

— A világ legbanálisabb tájképe.

— A trójai síkság.

Edit valami áhitatos kis szédülést érzett. Most már másképp hatott reá a vidék, mint két perccel előbb. A sívársága monumentális volt, a hallgatása sokatmondó, a távoli dombok földult oltárookra emlékeztettek, a fönnúszó felhők pedig tragikus kórusba csoportosultak. Ez grandiózus színpad, melyet az emberiség első nagy passziójátéka szentelt föl. Évezredekkel ezelőtt valaki éneket mondott itt és aki erre jár, visszafojtja a lélegzetét és fülel, hogy nem zúg-e föl a visszhang.

— Illik itt egyáltalában delfinekre vadászni? — kérdezte Edit.

Belizár elnevette magát.

— Lám, a miliő sugalló ereje! Olvastam egy keresztény püspökről, aki Julianus császár idejében itt élt Trója vidékén és titokban áldozatokat mutatott be Hektor szellemének.

— Én Heléna szellemének áldoznék, — mondta Edit komoly arccal. — Ő találta ki a nő sexuális beszámíthatatlanságának divatos elméletét. Miután fölégették miatta Iliont és kiirtották a trójaiakat, hazament Lakedemonba és azzal magyarázta meg szökését, hogy a kegyetlen Afrodite bocsájtotta reá azt a csapást. Az achájok modern gondolkodású emberek voltak és elfogadták a pszichopatikus magyarázatot. A budapestiek, sajnos, elmaradottabbak és én azt hiszem,

mire hazakerülök Trójából, Árkayné ő méltósága már kimondta, hogy engem nem lehet teára hívni.

— Tudok Árkayné ő méltósága ellen biztos ellenmérget, — szólt Belizár. — Ne menjen többet haza Budapestre.

Edit vállat vont.

— Előbb-utóbb csak visszakerülök megint oda. Ott van a családi kriptám.

Többet nem akart erről beszélni.

— A delfinjeink a mély vízbe vonultak, — mondta Belizár.

Edit az Ariane felé kormányzott és ekkor észrevette, hogy a félgözzel haladó yacht az orrát már nem kelet, hanem nyugat felé fordítja.

— Hát arra van Konstantinápoly? — kérdezte.

— Nem arra. De mi nem is megyünk Konstantinápolyba.

— Én pedig azt hittem . . .

— Vissza kell mennem Olaszországba, — magyarázta Belizár. — Ma éjjel radiotelegrammot fogtunk föl, amely Nápolyba szólít.

Edit sokáig hallgatott, az arca mindjobban elborult.

— És én azt hittem, hogy Konstantinápolyig még eltart, — mondta halkan és szomorúan.

— A Seabird telegrafált Nápolyból, Macdonald yachtja. Macdonald üzlettársam és New-Yorkból jött, hogy velem beszéljen.

— És miért nem jön utánunk Konstantinápolyba? Miért kell nekünk Nápolyba mennünk?

— Ott most együtt vannak az összes olasz hajótársaságok képviselői, akikkel dolgunk van. De nem értem magát, mi kifogása Nápoly ellen?

Edit nem válaszolt, a szeméből azonban könnyek peregtek, szakadatlanul és csillogva, mint a gyémántlánc szemei.

— Edit! Miért sír?

— Sírok, mert most már nem a fölkelő, hanem a lenyugvó nap irányában megyünk. Tudom, most már lenyugszik az én napom is.

— Elment az esze? — csattant ki Belizár gombán. — Egypár napi dolgom lesz Nápolyban, annyi az egész, — azután, ha akarja, visszajövünk ide és ott folytatjuk, ahol abbahagytuk.

Edit makaesul rázta a fejét.

— Nem, barátom, ide én soha többé vissza nem jövök, hiszen az olyan szomorú volna, mint a látogatás a temetőben. Minden hegyfok, minden öböl egy-egy sír, melyben egy meghalt Belizár és egy föloszló Edit fekszik, a levegő pedig teli van kihűlt csókok kísérteteivel. Talán meghosszabbíthattuk volna életünket, de újból kezdeni nem lehet. Én meg sem próbálom, nem akarok hazajáró lélek lenni. Nápolyban partraszállok és tisztességes halotthoz illően hazavitem magamat a családi sírboltomba.

— Mindebből én semmit sem értek, — türelmetlenkedett Belizár.

— Annál rosszabb reám nézve, — szólt Edit.

Az amerikai már tudta, hogy Edit nőies lágyága olyan, mint a bársony hüvely, mely acélpengét takar és nyugtalankodni kezdett.

Az asszony halvány arcán most gonosz kis mosoly jelent meg.

— Mondja, főlebbvalója magának Macdonald?

Belizár is elmosolyodott, de nem válaszolt.

— Ha nem parancsolhat magának, — folytatta Edit — akkor miért megy Nápolyba? Tudom, örömet maradna velem.

Belizár vállat vont.

— Várnak reám és botrány lenne belőle, ha fölülteném őket.

— Törődtem én a botrányval, mikor magával jöttem? Mi a botrány? A frakkos és gyémántfűlbevalós csőcselék fecsegése.

— Magára nézve igen, de reám nézve —

— Magára nézve egy csomó pléharcu, kavicszívű uzsorás ítélete.

— Az üzlet komoly dolog Edit. Maga azt nem érti meg.

— Üzlet az, amiből pénz lesz, ugyebár? Pénzre van szüksége? Vegye el az enyémet. Amerikai fogalmak szerint nem sok, de mégis annyi, hogy üzlet-számba mehet. Cserébe hosszabbítsa meg az életemet két héttel.

A sértő szándék olyan nyilvánvaló volt, hogy Belizár meg sem haragudott. Inkább sajnálta barátnőjét.

— Köszönöm és szükség esetén igénybe is veszem jószívű ajánlatát. Egyelőre azonban még nem aktuális a dolog, mert ha ezer esztendeig élnék is, akkor sem tudnám elkölteni amim van, — mondta nagyszerű yankee-göggel.

— Akkor a pénzszerzés vágya magánál beteges mánia. Olyan, mint az alkoholizmus, vagy a morfiumdüh. Szegény ember, miért nem gyógyíttatja magát, miért nem próbál leszokni róla?

Belizár most már kifogyott a türelméből.

— Mérsékelje magát, Edit. Semmi egyébről, csak a becsületemről van szó.

Edit keményen a szemébe nézett.

— Mit beszél becsületről? Én nem értek hozzá, különben nem volnék a szeretője. Maga sem ért hozzá, különben nem volna milliárdos. Ne, Belizár, ne hazudjunk egymásnak, — mi ketten tudjuk, hogy a becsület nem egyéb, mint a gyöngék és a gyávák enyhítő körülménye. Amit az ember nem tud vagy nem mer megtenni, attól a becsülete tartja vissza.

Belizár, aki a gyakorlatban lelkiismeretlen volt, mint bármely kalandor, elméleti dolgokban azonban hajlott az angolszász fölfogáshoz, visszahökkent ettől a rettenetes definíciótól.

— Mondja, Edit, miben hisz maga tulajdonképpen? — kérdezte szelid fölénnyel.

— Abban, amit emberben sohasem láttam még: az erőben!

Nem beszélt többet, hanem minden figyelmét a kormányra fordította. A hajókormányzás törvényeit fejtetőre állítva, szeszélyes kígyóvonalban vezette a csónakot, majd pedig összefonódó íveket vágott a víztükrön, mint a műkorcsolyás a jégen. Belizár nevetve tiltakozott a játék ellen, Edit azonban nem hederített

reá, a szeme ragyogott, az arca kipirult, láthatólag nagy élvezete telt a titáni erejű kis hajógép engedelmességében és megrészegedett a gyors rohanás gyönyörűségétől.

A vadászból nem lett semmi, a delfincsalád már valahol a Dardanellákban kergette a tonhalat.

A csónak az asszony kezének engedelmeskedve, veszett berregéssel iramodott a part egy meredek agyagfala felé.

— Mi lenne most, ha beleütköznénk a partba? — kérdezte Edit.

— A csónak úgy járna, mint a falhoz vágott tojás.

— És mi meghalnánk?

— A halál nem helyes kifejezés. Gelée lenne belőlünk.

Edit mélyen a kormánykerék fölé hajolva, sápadt arccal, összeharapott fogakkal nézte a nyílsebesen közeledő partot.

A benzines hirtelen megrázkódott és oldalvást feküdt, miközben zúgó tajtékförgeteg szakadt a bennülők nyakába. Edit az utolsó pillanatban mégis elfordította a kormányt és a maga tengelye körül perdülő csónak nagy ívben a nyílt tenger felé iramodott. Az asszony azonban hamarosan megismételte a vakmerő attakot, hogy azután a döntő percben újból megfusszon. A sapkája elveszett, kibomlott haja a homlokába csapzott, mindaketten bőrig megáztak.

Ez több volt a játéknál. Belizár éles tekintete leolvasta Edit arcáról az igazságot. A halál gondolata vezette a csónakot és az élet ösztöne kapott bele a kormányba. Mikor a megsemmisülés felé repült, Edit

arca elszánt volt, mint a vadkant űző Atalanteé; mikor visszamenekült az életbe, a naxosi köfej reménytelen és nőies tehetetlenségére emlékeztette. Az amazon-attak, a hősiességnek és a gyöngeségnek ez a küzködése, lenyűgözte Belizárt és rászabadította szívére az ősi nagy részvétet, melyet a férfi készen tart a nő számára. Ime, a nő örökké csak ott kering saját szívében, mint a skatulyába zárt dongó.

— Edit, hagyja ezt! — mondta csöndesen és melegen és kivette kezéből a kormányt.

Visszatértek az Arianera és Edit, akin valami különös megszegyenülés vett erőt, szó nélkül a kabinjába vonult.

Belizár később bement a könyvtárba és találomra a kezébe vett egy folyóiratot. Hamar letette azonban megint, mert valami finom, meleg illat vonta magára a figyelmét. Körülnézett és egyik nagy angol kerevet támlája mögött fölfedezte az asszonyt, aki némán és mozdulatlanul feküdt ott. Belizár hozzátelepedett és mikor föléje hajolt, ajkával érezte, hogy barátnőjének arca csupa könny.

— Mit akarsz tulajdonképpen? — kérdezte halkán.

Edit görcsös erővel a nyakába kapaszkodott.

— Így nem lehet élni. Én az első akarok lenni, az egyetlen, mindened.

— Az vagy.

Az asszony kétségbeesetten rázta a fejét.

— Ma igen, de holnap már nem leszek az. Amíg a nagy magányban úsztunk, szembe a nappal, addig nem volt köztünk semmi idegen. Te király vagy ezen

a hajón és én a te asszonyod vagyok. De most jön Nápoly a hoteljeivel, a turistáival, jön Macdonald és az üzlet. Jön az élet, a társaság, a divat, a pletyka, jön minden ami kicsi, mocskos és mérges. Te megint Mister Belizár leszel, a trösztember, nekem pedig újra magamra kell vennem annak az idegen és ellenszenves budapesti asszonynak az álarcát, kinek Ladányi Edit a neve.

— Nem bízol bennem? — kérdezte Belizár.

— Magamban sem bízom, — válaszolt Edit zokogva.

Hosszu szünet után újból megszólalt Belizár.

— Konstantinápolyba akarsz menni?

— Konstantinápoly!

Mennyi honvágy, mennyi remény, mennyi ujjongás egy szóban! Edit lehunyta a szemét, kéjesen ki-nyujtotta a karmait és hangosan szívta a levegőt, mintha valami édes, forró, exotikus illatot érezne.

Belizár tépelődve bámult a szoba mennyezetére. Később fölkelt és kiment. Edit azalatt mozdulatlanul feküdt a kereveten. De aztán hirtelen a könyökére támaszkodott és visszafojtott lélegzettel fülelt. Valami változás történt a hajó mozgásában! Fölpattant és nesztelen macskaugrással az olvasóasztal közepén lévő nagy delejtűhöz rohant. Az Ariane megint északkelet felé haladt, Konstantinápoly irányában!

A visszatérő Belizár a kereveten találta az asszonyt. Lehunyt szemmel feküdt ott. Egy szót sem beszéltek, de az amerikainak az az érzése volt, mintha Edit szájából, hajából és testének minden pórusából

tűz áradna. A kőarcu steward azután villásreggelihez szólította őket.

Az egész délutánt a födélzet árnyékvető ponyvája alatt töltötték. Kívül lángoló és vakító napfény áradozott. Mindakettőjüknek könyv volt a kezükben, de nem sokat olvastak, inkább egymás arcát kémlelték.

A hajó már akkor régen a Dardanellák keskeny tengerszalagját szántotta.

— A galipoliszi világítótorony, — törte meg a csendet Belizár. — Szembe vele van Lampszakosz.

Edit az ázsiai partot nézte, ahol valami, talán egy bádogtető vagy csak egy ablaküveg, vakítóan csillogott a napfényben.

— A szerelmi őrjöngés metropólisa. Soha sehol a világon olyan táncot nem lejtettek, mint a lamszakoszi nők. Biztos vagyok benne, hogy Salome is azt járta el Heródes király előtt. Mert Heródesék hellén műveltségű emberek voltak és Salome mindenestre valamelyik görög felsőbb leányiskolában nevelkedett.

— Mi a késői születésünkkel sok érdekes látványtól elestünk, — mondta Belizár. — Jó volna látni azt a táncot.

— Vigyázzon, — szólt Edit, — az a tánc emberfejekbe ment. Mert aki egyszer eljárta, az kimondta az utolsó szót, amit a nő kimondhat. Annak egész életére nem maradt több titkolni valója.

Belizár összeráncolta a szemöldökét.

— Akkor nem is volt több joga az élethez és Wilde nagyon jól tette, hogy megölette Salomet a tánc-pauzában.

X.

Miután napok óta a görög tenger kék-ezüstös kristálypusztáinak csöndjében kóborolt az Ariane, most egyszerre bíboros és aranyos fénybe jutott és milliók szívdobogásának félelmetes és nagyszerű harmóniáját halotta maga körül.

A horgonylánc mennydörögve zuhant le a tengerfenékre, a karcsu nagy hajótest puhán ringott az Aranyszarv sodrában és elefántcsontszínű foltként olvadt bele Konstantinápoly tájképének közepébe.

A víz sötétkék, az égboltozat világosan tündöklő, a parti hegylejtőkön fölkúszó házak pasztellszínűek, mint egy ódon szőnyeg öltései és százezer közömbös ablakszemmel bámulnak a tenger tükrebe, a magaslatokon ezer gyöngyszínű kupola és fehér minaret emelkedik a reggeli párába. A tetők és a tornyok, a hidak és a hajók vonalait izzó arannyal rajzolja körül a fölkelő nap és a Boszporuson sikló bárkák is vibráló aranycsapást vonnak maguk után.

A város idegenszerű és mégis régóta ismerős, félelmetes és megkapó, mint a valóvá lett ifjúkori álom. Ez nem egy, hanem száz, különböző századokban és zónákban nőtt város összerakott mozaik képe. A szétugrasztott bábéli toronyépítők újra összeverődtek itt és mindegyikük magával hozta elmúlt évezredek lázas álmait.

Ezek a szürke tornyok egykor gót hadak csatakiáltását verték vissza; a komor kapuívek alatt keresztes vitézek lovagoltak; az ősi platánfák bizánci császárnek illatos fejére hullatták hervadt lombjukat; a

bazárok kaptárainak tízezer odujában kelet minden rongya és minden kincse szunnyadozik; a parton fehérítő márványpaloták aranyrácsos ablakából asszonyvirágok gondolata száll a vonuló hajók után; a nyugat söpredékének büntanyái mellett zománcos napkeleti színekben égő, csipkés-közetű kutak csobogtatják vizüket; szurtos árúraktárak tövében fáradt hódítók alusszák örök álmukat; a kikötő pedig, ezer hajókéményének és árbócának józan, logikus vonalaival, gőzdaruinak és hajószirénáinak lármájával, szemérmetlen ébresztőóráként szól bele a kelet füledt és fanatikus álomképeibe...

A Valide-hídon, amely elmúlt évezredekot köt össze a mával, örökké tart az emberi indulatok titokzatos jelmezes menete. A gőg aranyhintója előtt a buzgalomtól lihegő szolgaság nyit utat, a nyomorúság sarlóvá görbülten, mankón vánszorog, a kapzsiság panaszosan üvöltő énekkel kínálgatja szegényes hazugságait, az erőszak gőgösen csillogtatja fegyvereit, a fanatizmus kevély alázattal halad útján, a vágy pedig fátyolos arccal, pézsmailletet terjesztve suhan végig a tömegben. Tolongó sokaságban és mégis örökös egyedüllétben, egymáshoz szorulva és egymáshoz idegenül csoszognak végig az élet hídján Ádám gyermekei.

— Ez az asszonyi élet igazi sava, — gondolta magában Edit —: egy férfi társaságában, akinek acél idegei és vas izmai vannak, bekalandozni a veszedelmes és ingerlő ismeretlenséget...

Ő a vállára terítette Konstantinápolyt, mint a mesés fényű, bár kissé rongyos brokátot; megitta, mint

a tüzes és kábító italt; belészállott, mint a párás, illatos fürdőbe.

Minden lépése újabb meglepetés felé vezette. A faházak között kanyargó szűk sikátor nagyot fordul és a kalandozók visszahökkennek az eget elrekesztő kupola előtt, amely meredek lépcsők fölött trónol, kolosszális és lenyűgöző plasztikával, mint a földre hullott idegen planéta. Majd omladozó boltív alatt haladnak át és a világváros viharzó zaja közepett az álmaozás szigetére toppannak, ahol óriás platánfa árnyékában száz alvó kutya társaságában száz komoly szemű férfi szívja a pipáját. Tovább! Órákig járnak a bazárváros labirintusában, mindig alacsony bolthajtások alatt, föl a dombnak, le a völgynek — egy-egy keresztúton mesésen derengő mélységekbe látnak — a felső ablakréseken át beszűrődő ferde fénykévék csodálatos holmikat világítanak meg, a homályban álomszerűen idegen emberek nyüzsögnek. A tömeg sodra megint kiragadja őket valamelyik főutcába, lovas csapatok és véget nem érő kocsimenetek között száz mesterember rohan és panaszos céhdalát énekelve kínálgatja portékáját. Láthatatlan tornyok magasságáról szemrehányóan és nyomatékosan, mint a lelkiismeret szava, Allah dicsérete zeng bele a kenyér himnuszába. Egyszerre megint magukra vannak a kalandozók, ájtatos ciprusfák alatt, fehérturbános sírkövek között, és a házkémények erdeje fölött belelátnak az arany meszsiségbe, ki az alvó Propontiszra, mely fölött parányi tűzszikrákként keringnek a sirályok, el a napfényben tündöklő ázsiai hegyekre.

Edit megállott egy helyen.

— Micsoda szag! — mondta kissé elfulladó hangon, ideges macskaorrának cimpáit mozgatva.

— Egész Konstantinápoly rossz-szagú, — válaszolt Belizár.

Edit azonban más véleményen volt és lándzsát tört a város jó szaga mellett.

— Magának degenerált orra van. Az ilyen süket orr csak kétféle szagot ismer: jót és rosszat. Ennyi joggal a színeket is szépekre és csúnyákra oszthatná. Illat azonban van ezerféle, sokkal több, mint szín. Van vidám és szomorú, vonzó és ijesztő, naiv és raffinált, forró és hideg, zománcos fényű és nyers — mit mondjak még? — és van olyan érdekes illat is, amely élményszámba megy és amelyre évek múlva is visszaemlékezik az ember. De erről magának hiába beszélek, úgy sem érti meg.

— Lehet, hogy valami téves nevelési rendszer áldozata vagyok. De milyen Konstantinápoly illata?

— Megrendítő és káprázatos szimfónia. A pogány vadság és erő illatába forró és fényes ázsiai fűszerszagok vegyülnek. Vannak itt zúgok és közök, amelyek kábító vérszagot lehelnek. Ez rettenetes, de egyszersmind részegítő is. Sajnálom magát, hogy nem érzi az édes leánytest-illatokat, amelyek vékonyan a levegőben úsznak, mint ősszel az ökörnyál. Én itt már világtörténelmi szagot is szívtam magamba, megéreztem, vagy inkább csak megsejtettem a bizánci császárság megfakult illatát. Ünnepeles és szomorú szag volt, hasonlított némileg a mirháéhoz, az volt az orrnak, ami a fülnek az angol kürt hangja.

— Ebben a pillanatban milyen motivumot érez?
— folytatta a kötekedést Belizár.

— Konstantinápoly összes szagai elhalványodnak, most csak a bűn nagyszerű és gyalázatos szagát érzem.

Edit nagyot lélegzett, majd így folytatta:

— Ezt az illatot eddig csak egyszer éreztem, még pedig egy budapesti ember közelében, akit maga nem ismer, valami Tihanyi nevű író . . .

Belizárt dühbe hozta, hogy Edit egy idegen férfi alakját szötte bele intimus fantáziáiba.

— Menjünk. A maga orra perverz, édesem. Én ezt a miliőt utálatosnak találom.

Edit derűs mosollyal vont vállat.

— Miért utálatos? Az élet illata soha sem az, csak a bomlása utálatos.

Belizár még az este bosszút vett Editen. Egy testes könyvet hozott a dohányzóba.

— Most már tudom, honnan ered a maga vonzalma bizonyos illatok iránt. A macskafajokról olvasom, — hallgassa csak! — hogy sajátságos előszere tetet mutatnak egyes szagok, így a *Valeriana* és a *Tenerium marum* iránt.

Kinyitotta a könyvet és olvasni kezdett:

— A macska — *felis catus* — az ujjonjáró ragadozók közé tartozik. A selymes teste karcsu, de erős és szívós, a feje kerek, állkapcsa rövid, nesz nélkül jár, a sötétségben is lát és nagyon tiszta. Könnyen megszelídül, de vérengző hajlamáról nem mond le és mindig megbízhatatlan és kiszámíthatatlan marad . . .

— Miért nem teszi hozzá, hogy hímzett lila foulard-ruhát visel, Hamid-cigarettát szí és dormog, ha megsímogatja a gazdája? — kérdezte Edit.

Másnap folytatták a kalandozást és ekkor Fanar külváros egyik utcáján kis csödületet találtak.

— Ni, hiszen ezek az Ariane legényei! — mondta Edit.

Két hófehérbe öltöztetett angol volt a csödület központja. A matrózok, akik láthatólag kissé borosak voltak, a kikötőbe vezető utat tudakolták és egy tucat görög meg örmény suhanc egymással versenyezve ajánlgatta nekik szolgálatait.

— Ezek az angolok úgy viselkednek idegen földön, mint a hülyék, — morogta nem minden bosszúság nélkül Belizár.

Valóban olyanformán viselkedtek. Összekapaszkodva állottak, esetenül, mintha terhükre volnának az izmaik, közbe komoran forgatták fénytelen halszemüket. Bár hajósinas koruk óta mindig a nagyvilágot járták, az angolon kívül semmiféle nyelvhez nem könyitottak, minden más beszéd értelmetlen madárcsicsergés volt az ő fülüknek. Az utcai suhancok finom arcélü, elmés szemü, fölényes mosolyu legénykéek voltak. Különféle nyelveken faggatták az angolokat és akadt köztük olyan is, aki öt-hat európai nyelven kelepelt. Közbe egyetértő pillantásokat váltottak és oly fölségesen mulattak az angolokon, mint a gyermekek a cirkuszi bohócokon.

Editnek szemet szúrt a két típus különböző volta.

— Sehol sem látni annyi elmés arcot, mint keleten, — mondta.

— És sehol annyi fatuskót, mint angolszászok között, — egészítette ki Belizár. — Bizonyos, hogy az angol alsóházban nem fordul meg annyi értelmes és tehetséges fej, mint itt a Fanar csapszékei körül.

— Hogy van mégis, hogy nem a fanarioták a világ urai, hanem az alsóház?

— Meg vagyok róla győződve, hogy az angolok éppen a nehézkességüknek, a fantáziahiányuknak, vagy ha tetszik: a tehetségtelen voltuknak köszönhetik sikereiket. Ők semmit sem tudnak, csak azt, amit kalapáccsal vertek a fejükbe és éppen azért jól is tanulják meg és soha sem felejtik el azt, amit tudniok kell. Olyan fantáziátlanok, hogy csak azt látják meg, ami az orruk előtt van és azért az életük és a politikájuk mindig a reális valósághoz igazodik, mint a jól vezetett hajó a delejtű után. A keleti ember pedig csupa fantázia és intuíció. Ő ahhoz is ért, amit soha sem tanult, ennélfogva azt sem tanulja meg, amit tudnia kellene. Neki akkora fantáziája van, hogy meglátja azt is, ami nincs, a banális valóságot pedig többnyire bagatellizálja. Minden angol emberben egy korlátozott speciálista és minden keleti emberben egy geniális enciklopedista lappang. Az angol ember csavar valamelyik gépben, a keleti önálló és befejezett egész, mikrokozmosz, egyéniség. Már Magyarországon kezdődik az enciklopedisták hazája. Ott minden ember politikus, filozófus, nyelvész, szónok, költő, emberismerő és egy kissé színész is. Ott minden naplopó egyéniség és minden tökfilkó szellemes ember. A balkániak azonban még okosabb emberek, — de hát még csak a görögök, az örmények! A Levanteban minden dragomán na-

gyobb emberismerő, mint akármelyik angol államférfi és minden facchinó több nyelvet beszél, mint bármely amerikai diplomata. Szóval: a keletiek repülnek, az angolszászok pedig négykézláb járnak, a keletiek azonban cél és irány nélkül keringenek a pocsolyáik fölött, mint a bób, mialatt a nyugatiak körülkússzák a világgömböt. Maga pedig, édes barátnőm, nyugodtan alhatik a kabinjában, amíg két ilyen brit fatuskó virraszt a kormány mellett, mert azoknak nincs annyi fantáziájuk, hogy felhőnek nézzék a parti sziklát, vagy hogy a hajócsapás hullámaiban a kedvesük alakját keressék.

Erről a tárgyról, az angolszászok faji tulajdonságairól, gyakran és szívesen beszélt Belizár. És ezzel árulta el leginkább, hogy maga nem angolszász eredetű, mert a tenger színjátékát mindenki ismerheti, csak a hal nem, amely benne él.

— Minden a fantázián fordulna? — kérdezte Edit, akit láthatólag érdekelt a tárgy.

— Azt hiszem igen, bár az is meglehet, hogy a fantázia túltengése nem oka, csak szimptomája a keleti sülyedésnek. A nagyfantáziájú népek olyanok, mint a rossz kazán: az energiájuk haszon nélkül sistereg el a réseken. Soha sem látnak tisztán, mert örökké forró gőzben járnak. A keleti országok többé-kevésbé mind álomországok. Itt az erőt a gondolat vakmerősége pótolja, a tettet a szó. Ezek az országok a valóságban szegények és mocskosak, a polgáraik fantáziájában azonban nagyszerűek és csak valami gonosz történelmi véletlen akadályozza meg őket abban, hogy a civilizáció tetején ne álljanak. Beszéljen balkáni emberekkel

és meg fogja tudni, hogy a bolgár a világ legtehetségesebb nemzete, a szerbek az emberiség virága, Cetinje a föld koronája. Ezek az emberek cserben hagyták a veszedelmes és lealázó valóságot és hazugságok tetején, a földtől távol élnek, mint az ősemberek cölöpépítményeik tetején.

Estebéd után cigarettázva ültek künn a *ladys room* födélzetén, „a szultána kertjében“.

Edit a parton kigyulladó lámpákat nézte.

— Vége a vásárnak, — mondta. — Sztambul most óriás temetővé lesz, ahol a kiszenvedett Bizánc emlék-mécsesei égnek.

Azután minden átmenet nélkül visszatért a délutáni beszélgetésükre.

— Szabad indiszkrétnek lennem? — kérdezte.

— A hely és az idő szinte követeli, hogy az legyen, — biztatta Belizár.

— Mondja, hová osztályozza önmagát — a keletiek, vagy a nyugatiak, a fantasztikusok, vagy a fegyelmezettek sorába?

— Annak eldöntését a maga csodálatos keleti intuíciójára bízom, — tréfálkozott Belizár.

Edit a csillagos ég felé fujta cigarettájának füstjét és hidegvérrel mondta:

— A születésénél fogva keleti ember, tehát fantaszta.

Belizár nem válaszolt, Edit azonban a csillagfény mellett is észrevette azt a gögös vonást, mely megdermesztette arcát. Ebben az egyben némileg snob volt: szerette föntartani yankee voltának fikcióját.

Edit azonban derűs kiméletlenséggel folytatta:

— A nevelésénél fogva — én persze arról a nevelésről beszélek, melyet önmagának adott — fegyelmezett ember. Maga tehát a fegyelmezett fantaszták, mondjuk így: az álarcos keletiek közé tartozik.

— Ez érdekes! — szólt nevetve Belizár.

— Igazán érdekli? Akkor hát folytathatom. Magának abnormisan nagy, a mi átlagos keleti fantáziánknál sokkal nagyobb képzelőtehetsége lehet. Csakis így érthető, hogy annyira bele tudta magát élni a nyugati ember szerepébe. Maga külsőleg-belsőleg amerikaiabb, mondhatnám yankeebb, sőt angolszászabb, mint mindenki, akit eddig ismertem. Erről az etnográfiai túlzásról ismerem rá az én magyaromra! Mi a mimikriben sem tartunk mértéket. Kolosszális termékenységű keleti fantázia lehet az, amely még a fantáziátlanságot is meg tudja magában konstruálni, még pedig olyan tökéletes kiadásban, hogy száz vagy nem tudom hány millió dollárra fölváltható. Ha szabadjára ereszti ezt a fantáziáját, talán új vallást alapít, mint Mohamed, vagy megírja Firduszi dalait, amit különben nagyon sajnálnék, mert akkor aligha ülnék a turbinás yachtja kosárszékeiben.

Széles ívben kis hulló csillag repült a tengerbe: Belizár égő szivarja.

Edit tovább beszélt:

— Én hiszek az erkölcsi világrendben és azt hiszem, az ember nem születhetik büntetlenül magyarnak. A Kelet, a forrongásra, erjedésre és robbanásra mindig kész Kelet, a színes, édes, mérges és mocskos Kelet ott lappang a maga yankee-mellénye alatt. Maga

ugyan hűtőkamrába tette, jégre rakta, megfagyasztotta. Én azonban a maga helyében nem tudnék nyugodtan aludni, mindig arra gondolnék, hogy Álomország egyszer még visszaköveteli hűtelen fiát. Azt tanácslom, hogy őrizkedjék mindentől, ami forró és fényes, mert ha beáll az olvadás, akkor derékban megroppan a tröszt-király, akár a márciusi hóember, elolvad és semmi sem marad belőle, csak egy érzelmes könnytőcsa.

Belizár ekkor megszólalt. Csöndes bonhomiával a hangjában, de haragos megvetéssel a szívében mondta:

— Mialatt maga beszél, olykor úgy érzem, mintha a finom, lány keze óvatosan keresgélne a mellemen, hogy hol ver a szívem. És önkéntelenül is arra gondolok, hogy talán kést tart a másik kezében. Mondja, kérem, tulajdonképpen ellenségek vagyunk mi, vagy jóbarátok?

— Egyik sem, vagy mind a kettő, szóval mi tulajdonképpen szerelmesek vagyunk, — válaszolt Edit.

XI.

Minden hagyomány ellenére rosszra fordult a tavaszi idő és három napig hideg eső permetezett. Az Aranyszarv fölött függönyös volt az ég, az Ariane ázott kacsaként himbálódzott a kurta és nehéz kikötőhullámokon, horgonyláncai éjjel-nappal keservesen zörögtek.

— Honnan fuj a szél? — kérdezte Edit.

— Éjszak felől, a Balkánról.

— Azért van ilyen daróc- és pernyeszaga?

Az eső lemosta, a szél lefujta a városról a meleg aranyzománcot, Konstantinápoly kihült és elfakult, meztelen és girhes lett, a városrészei pedig a párás levegőben messzire estek egymástól, mint a szétszórt hulladékdombok.

— A nagy *lundi*, — mondta Edit. — Az ilyen időt át kellene aludni, vagy átdorbézolni. Aludni azonban nem akarok, mert félek az álmoktól, amiket a szürke felhők hoznak. Ha maga, Belizár, értene úrihölgyek mulattatásához, akkor estére álruhába öltöznék, — maga hajófűtőnek, én cigányleánynak, — a sötét utcán meggyilkolnánk valakit, azután a vértől részen mulatni mennénk. Talán vannak itt ópium-barlangok vagy korcsmák, ahol gályarabok gyülekeznek? Eltáncolnám magának és komitácsi-barátainknak a lampszakoszi táncot. Táncolni, forogni szeretnék reggelig, csörgődob és sípszó mellett — lélegzet nélkül, ész nélkül...

— Holnap megint kisüt a nap, addig talán várhatnánk az emberöléssel, — indítványozta Belizár.

Estebédhez Edit kiöltözött — az „ophirbeli“ kék ruháját vette magára, a nyakára és a meztelen karjára ékszert rakott — asztalnál megint merész és gonosz dolgokat fecsegett, egy csöpp pezsgőt is ivott. A szeme égett, a kék erei szinte láthatóan pihegtek a barna bőre alatt. Ez tüntetés és védekezés volt a hidegség és a szürkesség ellen. Más estéken a könyvtárba szoktak menni, ma azonban az asszony Belizár kabinjába kíváncskozott. Kedve telt benne, hogy a divathölgy estélyi díszét a legénylakás öltöző-tükrének mutogassa. Oly

szenvedélyesen vetette magát barátja nyakába, mint azelőtt talán soha. A szája forró volt, mint a lázbetegé, és szomjas, mint a vampiré. Az Ariane hajnalig csendesen vesztegelt a fekete vizen, földézetét hideg eső söpörte, azoknak odalenn a paliszander szagu alacsony szobában mégis az az érzésük volt, mintha a hajó tüzes orkánokkal vívna élet-halálharcot.

Másnap este, mikor némán egymás mellett ültek a könyvtár homályában, Belizár, akiben a tegnapi emlékek erjedtek, az asszony száját kereste, de a gondolataiban megzavart Edit keményen eltaszította magától.

— Ideges vagyok! — mondta azután engesztelő mosollyal.

Az asztalon fekvő menetrendek között keresgélt.

— Vajjon mikor indul az oriens-expressz? — kérdezte később közömbös hangon.

Belizár, aki élesen szemmel tartotta, aggodalmasan és indulatosan fölkapta a fejét, mint az oroszlán, mikor nyíl süvölt el a füle mellett.

— Mért érdeklő? — kérdezte.

— Egyszer háza is kell mennem és akkor az oriens-expresszel mehetnék.

Hosszu szünet.

— Mikor kell mennie? — kérdezte végül Belizár.

— A dolog ma még nem sürgős. De talán a jövő héten . . .

Belizár, aki a lámpa fényénél ült, visszahajtotta fejét a homályba, a tekintetét azonban nem vette le Edit arcáról.

— Konstantinápolyban vagyunk, — mondta később az asszony. — Az utunk véget ért.

— Az utunk akkor ér véget, amikor mi akarjuk. Nekem némi dolgom volna még a délorosz kikötőkben. Kisérjen el oda.

Edit elszörnyűködött.

— Oda *hátra* menjünk, a Fekete tengerre? Híszzen az a hellászi világ hulladékos gödre. Ott skythák és paflagónok laknak, barbárok, akik embereket áldoznak és — ami még annál is rosszabb — állatbőrbe csavarják a lábszárukat . . .

A Fekete tenger tehát elintézést nyert.

— Hazaviszem az Ariane-nal Fiuméba. Akarja? Edit a fejét rázta.

— Hogy útközben — mint a bécsiiek mondják — *Verdauungs-vizitet* csináljunk Afroditénál és Astarténál? Nem, én nem merek egyhamar az Aegei-tenger szeme elé kerülni. Oda csak fiatalon menjen az ember, mikor az ajka még sebes az első csókoktól.

— Megbánta az elsők után következő csókokat? — kérdezte Belizár.

— Óh nem. Sőt mondok magának egy titkot, — de ne árulja el a jövőendő feleségének! — nekem életemben csak azt volt alkalmam megbánni, amit nem tettem meg.

— Tehát miért kíváncsozik haza?

— Én csak úgy kíváncsozom haza, mint öreg ember a sírjába. Azonban higgye el, Belizár, itt az ideje, hogy búcsút mondjunk egymásnak. Ránk virradt mulatás közben, most már hozzuk rendbe a számadásunkat és induljunk haza. Hiszen különben is úgy viselkedünk már, mint a hajnali korhelyek: ok nélkül ölelkezünk és ok nélkül marcangoljuk egymást. Ami pedig ezután

jöhet, az még rosszabb lesz. A megszokás! Nem emlékszik, hogy mi történt ma reggel? Tanácsot adtam magának, hogy milyen ruhát vegyen magára. Szóval: kezdek beleavatkozni a maga öltözködésébe. Tudja, mit jelent ez? A vadházasság kezdetét. Én a kávé nem szeretem, hát cikóriával éljek?

— Trójában nem így beszélt, — szólt Belizár halkán.

Edit arcán különös mosoly jelent meg. A nő ősi perfidiája, talán ezer évvel ezelőtt élt rabasszonyok öröksége, kiáradt minden pórusából és szikrát vetett a szemében.

— Mikor Trójában voltunk, még előttünk volt Konstantinápoly. Innen azonban legfőlebb még Bujukderébe mehetnénk, de azért már nem érdemes a kazánokat füteni. Azontul a nagy semmi jön, a Pontus Euxinus, szóval a vadházasság. Trójában kár lett volna abba hagyni, mert akkor voltunk az út legérdekesebb fordulóján. De azóta már mindent láttam. Maga is ismeri már mind a tizenkét ruhámat, bőröm pedig csak egy van. Beírhatja a hajó naplójába, hogy kellemes és érdekes út volt, de nem találtunk olyan helyet, ahol hosszabb időre akarnánk letelepedni.

Belizár mozdulatlanul és némán ült a homályban, Edit azonban mégis tudta, hogy harag és keserűség emészti. Ez volt az igazi lampszakoszi tánc: kegyetlen, lélegzet-elállító, mindent eláruló, mindent merő.

Cigarettaztva lépett Belizárhoz, fél térdét a kerevetre, egyik kezét a barátja vállára tette, a cigarettáját pedig magasan tartotta, hogy a füst az arcába ne menjen.

— Maga most már haza fog menni New-Yorkba. Egy kaland parfümös emlékét fogja magával vinni és az nem is az utolsó dolog, amit a vén Európából vámmentesen exportálhat. Kaland azonban csak idegen emberek között lehetséges és mi már ismerjük egymást, tehát vége a kalandnak. A Broadway-n szólítsa meg az első csinos nőt és kérje tőle vissza a csókokat, amiket itt elvesztegetett. Én Velencébe megyek, a fürdőző magyarok közé és rajta leszek, hogy visszaszerezsem jóhíremet, nehogy a télen tea nélkül maradjak. A rossz hírnek az asszonyi irigykedés a szülőanyja és mivel maga miatt nagyon irigykednek reám az asszonyok, tehát úgy képzelem, hogy mostanában hajmeresztően rossz lehet a hírem. Legalább hat hétre lesz szükségem, míg kitatarozom. Addig mindig vén-asszonyok társaságában kell forognom, szerénynek, figyelmesnek és jókedvűnek kell lennem, akkor azután Árkayné ő méltósága kimondja az oldó szót: hiába, nem lehet komolyan haragudni arra az Editre! — A mennybéli angyalok pedig örömkönnyeket sírnak, mert ime, egy megtért bűnös előtt újból megnyíltak a Bajza- és Nagy-János-utcai paradicsomok kapui!

Megint tovább sétált, könnyű, nesztelen macskaléptekkel, járásközben ütemesen ringatva a fejét.

Belizárt tényleg a harag és a keserűség fojtogatta. Lehet, hogy elsősorban a megszokás volt az oka, de az asszony most már annyira „a vérében” volt, hogy a válás gondolata érthetetlen volt előtte. Tulajdonképpen nem is hitt benne, hiszen a szívében ott élt a bős és acélkemény elhatározás, hogy semmi áron sem fogja kiereszteni karmai közül. Nem is valami fenyegető

veszedelem, inkább Edit hideg játékos kedve ingerelte. Olyasmitől félt, hogy a keserősége lángot találna vetni, azért fölkel, kurtán jóéjszakát kívánt és sietve el akart menni.

Edit azonban utána szaladt.

— Kezet sem ad? Hát nem vagyunk már jó cimborák?

Aztán hozzátette:

— Viselje jól magát és akkor jövő tavasszal megint együtt hajóházunk. Elmegyünk Spanyolországba bikaviadalt nézni, vagy Norvégiába éjfél napot.

Mikor Belizár a kezében érezte a hűvös, lágy kis kezét, a vér a fejébe szökött és hirtelen magához ragadta Editet, erőszakosan, mint prédáját az oroszán. Az asszony kibomló konttyal és megcsukló térdrel roskadt a mellére. Ott szepegő kíváncsisággal hallgatta, mint kalapál odabenn a tüzes harag és a vérengző vágy.

— Mért gyötörsz? — kérdezte fojtott, remegő hangon Belizár.

Edit óvatosan fölemelte a fejét és igyekezett az arcába nézni. Ez vallomás volt, bevallása annak, hogy a helyzetük megváltozott és hogy kettőjük közül Edit az erősebbik fél.

Belizár egy pillanatig az ajkán érezte az asszony apró, éles fogát.

— Gyere hozzám, — könyörögte szédülő fejjel. Edit halkán és forrón nevetett.

— Ebben a meghívásban nincs egy csöpp logika, de éppen azért elfogadom.

XII.

Másnap délben Edit, bár még egyre szitált az eső, partra kívánczozott. Fülíg kaucsukban róttá Belizárral a csatakos utcákat. De nem láttak semmit, csak sárgaképű embereket, akik fekete odukban cigarettáztak és álmos nagy szemekkel nézték a csökönyös esőt.

Bementek az Aja-Szófiába is. Meg-megállva keringtek az óriási kupola homályában, mint halak a víz-medence fenekén. Az asszony egyszerre megérintette Belizár karját és fojtott hangon, mozdulatlan ajakkal, mintha attól félne, hogy indiszkréciót követ el, mondta:

— Ott van ő!

Az arany mennyezetet nézte. Belizár eleintén csak formátlan nagy foltot látott odafönn, — vízfoltnak is nézhette volna, amely keresztülütődött a boltozat aranyozásán, — de azután megismerte a bizánci Krisztus-fej mereven stilizált körvonalait. A mozaik-fej akkora volt, mint egy nagy kapu és szabadon, akár a pogány Gorgo-fej, lebegett a főoltár hajdani helye fölött. A törökök, mikor négyszázötven esztendővel ezelőtt mecsetet csináltak a templomból, vastagon bearanyozták a szentképeket, idővel azonban a tüske-koronás fej újból megjelent az aranyréteg alatt.

— Tulajdonképpen álmorontó gondolat, — sutogta Edit, — hogy ez a szomorú és világtalan arc mindenkinek fölött győzedelmeskedik.

— Maga vallásos? — kérdezte Belizár némi humoros éllel.

— Nem vallásról van szó, hanem egészen más valamiről. Arról, hogy a régi istenek mégis csak meg-

haltak, még pedig végérvényesen. Zeusz a muzeumba került, Afrodite a szemetes ládába. Az élet is meghalt, mi már csak hazajáró lelkek vagyunk, az élvezeteink is halálszagúak. Hiába hencegünk a pogány erőnkkel, hiába cifrázzuk és aranyozzuk az életünket, előbb-utóbb mindig keresztül üt rajta a nagy fájdalom. És ha nem is gondolunk rá, a túske-korona akkor is ott lappang fölöttünk, érik, megnő, végül úrrá lesz fölöttünk . . .

— Holnap kisüt a nap, addig talán várjunk a kólostorba-vonulással, — gúnyolódott Belizár.

Este Belizár hiába várta barátnőjét az ebédlőbe. Edit korán lefeküdt, rosszul érezte magát. Az amerikai nem igen hitt a betegségében, inkább valami asszonyi sakkhúzásra gondolt, melynek jelentősége csak később fog kiderülni, és kedvetlenül ült asztalhoz. A forró és mozgékony levegő, melyet Edit maga körül terjesztett, annyira életelemévé lett már, hogy nem tudott ellenni nélküle.

Korán reggel a *ladys room* ajtaja előtt a hajó-orvossal találkozott. A doktor, egy amerikai német ember, azt mondta, hogy a ladynak magasfoku láza van. Egyelőre nem tudni még, hogy mi lesz a dologból, de számolni kell komolyabb eshetőségekkel is, mivel Konstantinápolyban gyakori a tifusz . . .

Tifusz! Belizárnak az az érzése volt, mintha csapóajtó nyílt volna meg a lába alatt és ő valami mocskos, hideg és fekete verembe zuhanna.

Besietett a betegszobába. Az asszony félig eszméletlenül, cserepes ajakkal, lihegve feküdt ágyában. A láztól kipirult arca sötétnek látszott a fehér párnán. Félig lehunyt pillája alatt úgy vibrált a megtört szeme,

mint a csapdába jutott madaré. Mikor nyugtalan kis keze megtalálta a paplanon barátja jobbát, bágyadtan magához kapcsolta és halkan pihegte: Belizár!

Az amerikai nem tudta levenni tekintetét Edit arcáról. A betegség különös módon megváltoztatta, keskenyebbnek, fejletlenebbnek, tisztábbnak mutatta.

— Tizenhároméves korában lehetett ilyen, — mondta magában.

Ez a gondolat meghatotta, majdnem elérzékenyítette. Ott maradt mellette, a kezét fogta, a homlokát simogatta, szólt hozzá, — de éreznie kellett, hogy Edit ezer mérföldnyi távolságban van tőle, elhagyottan börtörkál valami rettenetes labirintusban és egyedül viaskodik a láthatatlan ellenséggel. Ő pedig nem tud a segítségére sietni.

A beteget azalatt zavaros és makacs víziók üldözték.

Lázálmában úgy látta, hogy ők Belizárral ketten valami óriási nagy, üres templomban járnak, amelynek felső ablakain át szürke, hideg fény árad le rájuk.

A barátja arra kérte, hogy bontsa ki a haját és ölelje meg és ő, bár a dologban nem telt semmi kedve, álmában mégis úgy tudta, hogy ez olyan kötelessége, amely alól nem illik magát kivonnia. Már ki is szedte a tűket hajából, de azután észrevette, hogy a kupola ablakán a túskekoronásnak szomorú vak arca hajlik be és ekkor elszégyelte magát és fejét oldalvást szegve, fürtjeit a kezébe fogva, valami búvóhely után nézett.

Úgy emlékezett, hogy van itt a közelben egy boudoir vagy dohányszó, ahol egyszer valamelyik udvarlója majd megfojtotta vad csókjával, ott most is

észrevétlenül meghúzhatnák magukat. Nem tudta azonban megtalálni az ajtót, mindenütt kopár fal emelkedett és a túskekoronás minden pontról látható volt.

— Ne törődjék vele, — sziszegte a türelmetlen Belizár, — hiszen ő vak és nem lát semmit!

— De én mindig látom és éppen ez a borzasztó! — suttogta Edit.

Tovább bolyongtak, kopogó léptekkel a szürke, ünnepélyes csarnokban, félénken a kupola felé sandítva, mint csibék az udvar fölött keringő kányára.

Végül mégis találtak ajtót, de az Edit szülőházának verandaajtaja volt. Az édesanyja nézett ki a résen és mérgesen pörölve hívta Editet a zongoraleckéhez.

Edit ezen igen elcsodálkozott, mert eddig mindig úgy tudta, hogy édesanyja meghalt; valami tévedésnek kellett azonban lenni a dologban, lehet, hogy az öreg asszony csak előtte tagadta el, hogy él, mert megharagudott reá valamiért. Kínos iskolai szorongás gyötörte Editet; azon töprenkedett, hogy Belizárt valami ürüggyel el kellene küldenie, legalább a zongoróra végéig, nehogy édesanyja és tanára neszét vegyék annak, hogy ő, a rövidszoknyás kis iskolás lány, milyen rettenetes kettős életet él. De Belizárnak sem szabad megtudnia, hogy ő még iskolába jár. Oh, az az örökös hazudozás!

Edit betegsége két napig tartott. Belizár szinte szakadatlanul mellette volt. Néhányszor, mikor a beteg szeme nagyon zavaros, az arca pedig nagyon idegen volt, Belizárnak az a gyanúja támadt, hogy az

asszony talán már hallja is a fekete víz csobogását. Második nap este azonban a hőfoka hirtelen leszállott, a láz elmúlt és a beteg mély és nyugodt álomba merült.

Éjfélkor fölébredt és midőn megpillantotta ágya mellett Belizárt, elmosolyodott. A homloka hűvös volt, a tekintete tiszta.

— Esik még? — kérdezte jókedvűen ásítózva.

— Nem, — szép csillagos éjszaka van.

— Szeretnék kiülni a födélzetre.

— Hogyisne! Majd holnap reggel.

Edit a betegségéről kezdett beszélni.

— Megijedtek egy kissé? Sajnálom, hogy nem jelentettem be előre. Ez a furcsa betegség, amelynek nincs neve, rámtámad minden tavasszal. Két-három napig tart, addig a szürke semmiben vergődöm, azután megint csak visszakapaszkodom a szilárd partra. A budapesti professzorom azt mondja, hogy ilyenkor bőrt váltok, mint a kígyó. Bizonyos, hogy úgy érzem, mintha újból kezdődnék minden, és mintha magam is megváltoztam volna.

— Nem akar aludni? — kérdezte Belizár.

— Én most nagy útról jövök és teli vagyok kíváncsisággal.

— Meséljen az útjáról.

— Nem, minden tagomban érzem még a vonat-zakatoást és a lelkem is teli van vasúti korommal. Nem akarok rá visszagondolni. Beszéljünk inkább az itthonvalókról. Akar válaszolni a kérdéseimre?

— Kérdezzen.

— Mondja, Belizár, kicsoda maga tulajdon-

képpen? Mit akar tőlem? És miért vagyok én Konstantinápolyban, a maga hajóján?

Belizár meghökkenve nézett reá.

— Én mindezekből nem értek semmit, — egészítette ki Edit.

Azután elmosolyodott.

— Ne féljen, nem a láz beszél belőlem. Ez a kérdés régóta formálódik már bennem. Talán azért is jöttem vissza lóhalálába, hogy választ kapjak rá. Nem az a furcsa, hogy ilyet kérdezek, hanem az, hogy eddig soha sem kérdeztem még.

Jó ideig hallgattak mind a ketten. Azután újra megszólalt Edit.

— Zárja be az ajtót, kérem.

Belizár engedelmeskedett.

— Most oltsa el a lámpát és jöjjön ide.

Belizár a sötétségben tapogatódzva ment vissza a székéhez. Edit keze már várta. Magához vonta, hozzábujt, súgva beszélt hozzá.

— Ketten vagyunk. Mindenki alszik. Ott fönn csillagos az ég, alattunk a tenger. Ez a demaszkirozás órája. Ha most nem látjuk meg egymás arcát, akkor soha. Igérje meg, hogy őszinte lesz!

Belizár némán bólintott a fejével, de Edit megérezte a homályban.

— Mondja, Belizár, szeret engem?

Valószínű, hogy az elmúlt héten már kérdezték ezt egymástól, anélkül, hogy a kérdésnek és a válasznak valami különösebb jelentőséget tulajdonítottak volna. Most azonban más volt. A kérdés úgy világí-

tott a homályban, mint a közeledő életmentő tűzcsóvjája.

Belizár pedig, aki eddig egyedül bolyongott a poláris éjszakában, megismerte a párja jeladását és rohanvást rohant feléje. Valami, amiről eddig nem tudott, amit elfojtott magában, most úrrá lett fölötté és magával ragadta. A második énje, aki megőrizte hidegvérét, ijedezve látta a fejetlen rohamot, de visszatartani nem tudta.

— Szeret engem?

Az amerikai válasz helyett oda tette nagy kezét az asszony torkára. De ebben a gesztusban több volt a simogatás, mint a fenyegetés.

— Tudom, — suttogta Edit — ha most egy szikrányi léhaság van bennem, akkor meghalok. De nincs bennem egyéb, csak reszkető és imádkozó asszonyi várakozás.

— Szeretlek, — mondta Belizár.

— Szerettél már valakit így?

— Senkit. Egy kutyám sem volt, melyhez ragaszkodtam volna.

— Tudom, hogy úgy van, — suttogta Edit.

— Én a szerelemről azt tartottam, hogy gyöngeség vagy betegség . . .

Edit az izgatott kíváncsiságtól szepegve ostromolta:

— Dehát ki vagy te tulajdonképpen? Honnan jössz? Hová mégy? Beszélj nekem a multadról! Senki sem hallja, csak az éjszaka és én.

Belizár vállat vont.

— Nincs arról mit beszélni . . .

De azután mégis beszélt. Ez az őszinteség órája volt, amely kipattantotta szívének minden titkos ajtaját. Ami eddig hideg és kemény volt benne, az megolvadt és a mély férfihang zengésével, tűzpatákként ömlött keresztül a kis mahagóni-szoba enyhe, barna homályán. És magát Belizárt talán még jobban elmámorosította a saját őszintesége, mint Editet.

Rettenetes beszámoló volt. A győztes atléta még-egyszer önként leereszkedett a tündöklő csúcsról, vissza a sötét posványba, ahonnan valamikor kiindult, csak azért, hogy megértesse egy asszonnyal, milyen lealázó, milyen verejtékes volt a kapaszkodás a magasba. Mohóbb, szívósabb és lelkiismeretlenebb volt mindenkinél, megtette azt is, amit más szeretett volna, de nem mert megtenni, azért is kerekedett a többi fölé. Mindent megtett a siker érdekében.

— Embert is öltél?

— Azt is.

A jószagu asszony összerándult a homályban és görcsösen kapaszkodott Belizár kőkemény karjába.

— Beszélj! Tudni akarom! Mindent —!

Addig biztatta, míg ezt is elmondta. Úgy történt, hogy egy elszánt legény, a konkurrens cég mérnöke, meglopta Belizár újszerkezetű gépeinek titkát. Belizár ott érte a féltve őrzött műhelyben, a titkot már nem vehette vissza tőle, mert azt magával vitte volna a fejében, tehát —

— Bántott a lelkiismeret? Álmodtál róla?

— Nem gondoltam vele többet.

Edit remegve simult hozzá.

— De most beszélj a szerelmedről. Hetek óta a kedvesed vagyok és semmit sem tudok erről. Mondj el mindent, a legtitkosabbat, a legkülönösebbet is mondd el!

Belizár hangja oly lehellethalk lett, hogy Editnek a beszélő szájához kellett szorítania szomjas fülét.

— Ami azelőtt betöltötte az életemet, az mind értéktelenné lett, — nincs már semmi, csak te vagy egyedül . . . Mindig az az érzésem, mintha a te véred folyna az ereimben . . . A saját testem is szent előttem, amióta megöleltél . . .

— Mit szeretsz rajtam?

— Mindent, azt is, ami gonosz és bűnös benned. A romlottságodat is, amely keresztülvilágít a bőrödön, mint a tűzfény a selyemernyőn . . .

— Mondd, miattam is tudnál ölni, nemcsak a pénzért?

— Téged is meg tudnálak ölni.

Mialatt beszélt, az ujjai megint átfogták Edit nyakát. Az asszony diadalmas rettegést érzett, mint az állatszeliidítő, mikor először lép be az új fenevad ketrecébe.

— Mondd, — de őszinte légy! — nem féltettél mostanában, hogy meghalok?

— De igen, sokat gondoltam erre.

— Nagyon szenvedtél?

— Nem. Inkább megnyugtatót a gondolat, hogy mindennek vége lesz, sőt szinte örültem, hogy itt halsz meg nálam, nekem halsz meg.

— Arra gondoltál-e, hogy mit tennél a holttestemmel? — faggatta Edit.

— Arra is. Tegnap éjjel, mikor oly sokáig eszméletlen voltál, egész terv alakult ki a fejemben.

— Mondd el! — biztatta borzongó kíváncsisággal az asszony.

— Egy kis szigetet ismerek Melos mellett, azt megvásárlom neki, gondoltam . . . Fekete földet hordatok oda Sziciliából és teliültetem ciprusfákkal, borostyánnal . . . A sziklán kis márványtemplomot emeltetek, az akropoliszi Nike-templom mintájára . . . A timpanonban lesz a kalydoniai vadászat, Atalante persze a te vonásaidat viseli . . .

— És a templomban?

— Egy szfinx.

— Az is én vagyok!

Edit édesdeden fölsóhajtott.

— Talán jobb is lett volna mindjárt odaköltözni a ciprusfák alá, az én templomomba.

Majd gyöngéden elnevette magát.

— Tudod, mi lesz a sziget neve? Álomország!

Sokáig azonban nem tudott nyugton feküdni Álomország márványszárkófájában. Hamar lerúgta magáról a fedelet és széttépte a szemfödőt.

— Nem, Belizár, nekem nem tetszik az a sziget! Hiába áll ott a Nike-templom, mégis csak a milliárdos szeretőjének mauzoleuma lesz. És hiába nevezed a helyet Álomországnak, az csak a bolond amerikai szigete marad. Szörnyű gondolat, hogy Baedeker csillagot tesz a sziget mellé, az utazó Budapest pedig, ha arra veti a sorsa, meghatottan áll meg a mauzoleum előtt és így szól: Jaj de hangulatos!

Belizár meg akarta csókolni, de Edit szelíden elhárította magától.

— Lázaszagu vagyok.

Később azt mondta:

— Ha akarod, elvihetsz Velencébe. Óh, mi azért még a szeme közé nézhetünk az Aegei-tengernek, — nem igaz?

Csendesen símogatta Belizár fejét. Ezt eddig soha sem tette. Valami anyáskodó és kissé fölényes jószág volt a gesztusában.

Azután jó ideig csendben voltak. Kivülről mérges zakatolás hallatszott, majd vízcsobogás, mintha megdühödött bálna korbácsolná farkával a tengert. Valamelyik Lloyd-gőzös készülődött éjszakai útjára.

Belizár később óvatosan az asszonyhoz hajolt: az szelíden szunnyadozott. A fejét édes bizalommal a barátja karján nyugtatta. Hogy föl ne ébressze, Belizár reggelig mozdulatlanul maradt az ágya mellett.

XIII.

Az Ariane nyugatnak vette útját; orrmányárboca hanyatló csillagképek felé mutatott.

Most is fehér csapást hasított a kék tengeren, de a csavar nyomában elterülő puha, pelyhes tajtékágyon már nem játszadoztak szilaj tritónok és nevető szemű nereidák. A kazánház érctüdeje most is az erő dalát énekelte, de a partokról már nem válaszolt a syrinx és a csörgődob.

A hellászi ég gyöngéd, szivárványos ködkárpíjtját elperzselte, a hellászi istenek mámorát fölitta és elsorvasztotta a nyár, amely izzó átokként ült a távoli hegyek fölött. A vízből kinyúló sziklafejek arcára dült proletár-ráncokat vésett az éles napfény, a tenger sisteregve főtt az örökös sirokkóban, semmi sem maradt meg, csak a víz- és kősvatagok gyászos valósága, a kiszenvedett Hellász csontváza.

A hajógép lázas és mégis egyhangú lihegése elfárasztotta és elszomorította Editet. Olykor csodálkozással kérdezte magától, hogy mire való az örökös bolyongás a sirályok és delfinek pusztaságaiban? Az Ariane tegnaptól mára úszó koporsóvá lett, mely az ő testét szállította, a lelke már régen befejezte hellászi útját és távoli hűvös, lombos kertek fölött szárnyalt.

Ha magában volt, sokat nézegette a nagy tengerész-térképeket. Megtanulta, hogy az Ariane óránként egy gyufaszálnyi utat tesz meg és Belizár gyakran látott gyujtót a kezében. Hogy mikor jött rá a nagy türelmetlenség, azt maga sem tudta; mikor észrevette, már rajta volt.

— Mit fog Velencében csinálni? — kérdezte Belizár.

— Egy-két hétig ott kell maradnom. Megpróbálom, hogy megint magamhoz szoktassam a szárazföldieket.

— A hajómon fog lakni?

— Hová gondol, Belizár? Az Ariane szirénája kétezer lóerővel trombitálná bele a világba, hogy Ladányi Edit ott van. Majd csak fogadóba szálllok.

— Mindennap meg fogom látogatni, persze titokban.

— Magát nem lehet eltitkolni, különösen hotelban nem. Nagyön penetráns borraivaló illata van.

— Hol fogom hát látni? — türelmetlenkedett az amerikai.

Edit elgondolkozott.

— Majd kieszélünk valamit. Esti gondolázás közben talán eszembe fog jutni, hogy reconnaissance-látogatással tartozom Arianének.

— Minden este eszébe fog jutni? — kérdezte Belizár mohón.

Edit nem válaszolt. Az irizáló szeme becsukódott, a sima, szilárd homloka mögött idegen gondolatok forogtak, amelyeket el kellett rejtenie. Belizár nem sejtette, hogy az asszony, aki tőle két arasznyira fekszik a földézet kosárszékében, már megint ezer mérföldnyire van.

Nemcsak a hellászi tengeren, hanem a Belizár lelkében tett körútjáról is visszaérkezett már. Mikor utána vetette magát ennek az embernek, akkor lábba ejtette és eszét vette a nagy kíváncsisága, amelyet olykor maga is szerelemnek nevezett. Akkor megint érezte a régi szent és édes nosztalgiát a férfi után. Mert hiszen kell valahol oly férfinak lenni, aki meg tudja váltani a nőt örökös magányából, akinek lelke egész világot fog magába: eget horzsoló ormokat, ahonnan az asszony, ha letekint, meglátja és megérti az életet, — rettenetes mélységeket, ahonnan nincs többé visszatérés. Ha nincs ilyen férfi a világon, akkor mi célja az asszonyi életnek?

Konstantinápolyban azonban már tudta, hogy ez nem az a férfi, akiért élni és meghalni, akit legyőzni és szolgálni egyformán üdvösség volna. Mialatt amazon-kegyetlenséggel verte föl Belizár lelkének utolsó sűrűségeit, már tudta, hogy a kalydoniai vadászat eredménytelen lesz, megint üres kézzel és üres szívvel fog hazatérni. Rossz nyomon járt, midőn a nagy exploiteurök, az akarat- és siker-atléták között sejtette a maga prédáját. Ezek a férfiak, az éberek, az erősek, a kíméletlenek, gyermekleány kora óta hipnotikus erővel vonzották. Első nagy szenvedélye — erre most szánakozó és meghatott mosollyal emlékezett vissza — egy sír felé vezette, a párisi invalidusok dómjában levő sír felé, amelyet azután éveken át posthumus rajongással lengett körül, mint az éjjeli lepke a kriptá mécsesét. Most azonban elvesztette hitét Napoleonban és az összes Napoleonidákban.

Azzal kezdte őket gyanúsítani, hogy dicsőségük nem egyéb, mint a közönségesnek diadala az előkelőség principiuma fölött. Nekik ahhoz, hogy érezzék az élet mámorát, a tömeg magasztalására és irigykedésére van szükségük. Milyen szegényes és sívár lehet a lelkük, hogy örökké önmaguk elől menekülnek, a külsőségekbe, a cselekvésbe. Editnek eszébe jutott a budapesti cifra nyomoruság, amely rideg otthona elől a kávéházba bujdosik. Azoknak a Napoleonoknak is koldusszegény lehet a lelki otthonok, hogy a világtörténelembe menekülnek.

A Napoleonidák nem előkelő, de nem is erős emberek, — folytatta elmélkedését Edit, akinek most egyszerre kegyetlen gyönyörűsége telt a bálványdön-

tögetésben. — Az előkelőségnek és az erőnek nincs oka, hogy elrejtse igazi arcát, ők pedig mindig vasálarcot viselnek.

Ők maguk valamennyien amoralisták, — helyes! — embertársaiknál azonban megkövetelik és kiuzsorázzák a vallás és az erkölcs minden babonáját. A hideg, önző, hitetlen korzikai, a legnagyobb exploiteur, csak lángoló, önfeláldozó, ideáljaikért halni kész emberek vállán tudott a magasságba emelkedni. Miféle oroszlanok azok, amelyek báránybégetéssel tévesztik meg áldozatukat? Miféle erő az, amely mások gyöngeségén élősködik?

Az asszonyok mégis úgy hullanak a lábuk elé, mint tavasszal az almavirág. A Napoleonok azonban tévednek, ha azt hiszik, hogy ezeket mind ők hódították meg. A nők mindig csak a saját fantáziájuk előtt kapitulálnak. Napoleonnak csak egy teendője van: titkolja el gondosan igazi mivoltát, a többit bátran rábízhatja a nőre. Mindegyikben van annyi fantázia, hogy megkonstruálja magának az egyetlen Napoleont, akinek nem képes ellenállani. A korzikait csak egy asszony ismerte ki életében: Josephine; ő ismerte, meg is csalta.

De hát hol vannak az igazi előkelő, a gazdag lelkű férfiak? Talán az élet álmodozói és csavargói, a fölöslegesek között akadnak ilyenek. A lélek milliárdosai, akiknek dúsabb a kincstáruk, semhogy pénzre szorulanának; saját kegyelmükből való arisztokraták, akiknek nagyobb a lelki tisztaságérzetük, semhogy meg tudnák ragadni a szennyes valóságot.

Belizár kiolvasott könyv volt Edit kezében, a

polcra azonban még nem rakhatta vissza. Amióta nem tüzelte már a nagy kíváncsisága, nem is harcolt Belizár ellen többet, hanem szelíd udvariassággal tért ki minden összeütközés elől. Az amazon megint asszonyjá puhult. Talán egy csöpp részvétet is érzett a nagy gyerek iránt, akit a napoleoni vasárlarc alól kihámozott magának. Az amerikai szenvedélye pedig napról-napra nőtt, izzóbb és követelőbb lett. Ez a szenvedély perzselő tűzharangként lobogta körül Editet és gyújtó csóvákat vetett álmaiba. A szerelem véget ért, a kaland még folyt. Az asszony szíve kihűlt, az ajkai még forrók voltak. Belizár „vérrel és mézes borral“ részegítette ezeket a szomjas ajkakakat, mint Odysseus meghalt kedveseinek szellemeit.

Az utolsó hajnalon, mikor már a lagunába kellett érkezniük, Belizár észrevette, hogy Edit sír. Mozdulatlanul, a keblén összetett kezekkel fekszik a reggeli fényben, mint a kökép egy királyné koporsóján, a lehunyt pillái alól pedig könnyek szivárognak.

Megint édes és forró honvágyat érzett valami után, amit elvesztett, mielőtt még az övé lett volna. Mit csinált önmagából? Hiszen olyan áhítattal hordozta szívében a szerelmet, mint valami világító szent kristálygömböt, a végén azonban az élet forró és szennyes posványába hullatta. Saját élet-talányának megoldását várta a férfitől és mindig csak nyers, zavaros és fájdalmas izgalmakat kapott tőle. Most egy idegen ember tartja őt rabságban. Miért? Hogyan jutott ő ide? És azt mondja neki, hogy szereti, pedig csak rászokott az ajkára, mint iszákos ember a kancsóra. Hogyan van az, hogy a legmagasztosabb érzés

oly mélyre alázza az embert? Több az a fantázia játékánál, hogy még Zeusz isten is, ha szeretett, állattá változott? Nincs szerelem, amely büszke, tündöklő és örök volna? Mi áll a szerelem fölött? A lemondás, a szenvedés? De hiszen az nem az élet, hanem a halál erénye. Nem, ő nem érti ezt a dolgot, ő semmit sem ért az egészből, ő csak táncol eszeveszetten és egymásután hullatja szirmait. Virág a sirokkóviharban.

Az Ariane időközben már közel érhetett céljához, mert sűrűn kanyarodott, félgözzel dohogott, óvatos ángolnaúszással sikolván be a lagunákba. Egyszer valami nagy kőfal tövében járhatott, mert harsogó visszhang fogadta. Azután egy torpedónaszád üvöltött mellette, böszülten, mint a sárkánykölyök.

Belizár, aki még mindig az Edit pilláján csillogó könnyet nézte, halk, mély és megindult hangon megszólalt.

— Miért sírsz?

Edit nem nyitotta ki a szemét, de nem is száritotta föl könnyeit, csak halványan mosolygott.

— Semmiség, — mormogta. — Akkor is sirok, ha örülök valaminek, akkor is, ha sajnálkozom valamin. Az asszony könnye csak arra való, hogy fölcsókolja a férfit, ha úgy akarja.

Belizár akarta és meg is tette.

— Megbántad, hogy ideadtad nekem a becsületet? — kérdezte később, halkan és óvatosan.

Ez a medve-naivitás, amely oly pátetikusan az igazság mellé tapint és amely egyébként nem vallott a yankeere, mégis csak valami vígasztaló; meg is mosolygattatta Editet, de némi részvétellel is töl-

tötte el a szívét. Ujonnán fölvelt szokása szerint anyailag megszimogatta Belizár fejét.

— Szegény yankeem, hová jutottál? A mi becsületünk egészen más valami, mint hinnéd. Ha szeretünk és kellünk, akkor minden mindegy, a becsület is. Ha nem szeretünk vagy nem kellünk, akkor meg éppen minden mindegy.

Belizárt azonban már nem lehetett eltéríteni útjából. Ő csak tovább cammogott.

— Ha arról volna szó, — folytatta, — akkor segíthetnénk a dolgon . . . Föltéve persze, hogy az, amit egyízben a házasságról mondtál . . .

Valami édes derű csapott Edit szívébe és járta át minden tagját.

— Milyen malőröm van, — kiáltotta, a kitörő jókedvével viaskodva, — hogy most megint nincs itt az osztályom!

— Miféle osztályod? — kérdezte Belizár idegesen.

— Én egyszer iskolás leánykoromban azt álmodtam, hogy az angol király kezét csókolt nekem a marienbadi parkban. Álmomban is nagyon sajnáltam, hogy osztályunkból senki sem látta megdicsőülésemet. Most egy milliárdos kéri meg a kezemet és az osztály megint nem tud róla! Azt hiszem azonban, a budapesti asszonyok megérik ezt, mint a szeizmográf a távoli földrengést. Harmincezer magyar honleány, aki mind hivatást érez magában arra, hogy kékróka prémet és ezerfrankos csipkeharisnyát viseljen, e pillanatban fölzokog álmában . . .

Az Ariane horgonyláncái dübörögni kezdtek. A hajó útja véget ért.

— Sia stai! — kiáltotta közvetlenül a nyitott ablak alatt egy melodikus mély hang.

Egyszerre olyan lárma kerekedett, mintha a piazza közepén kötöttek volna ki. Edit megszeppent, az az érzése volt, mintha a hajó acélfala üveggé változnék és ezer kíváncsi szem fordulna feléje. Édeskés sárgadinnye- vagy ananász-szag vegyült a szoba paliszander-illatába. Editen egyszerre pezsgő kíváncsiság vett erőt, könnyedén felszökött, mezitláb az ablakhoz surrant, félrelebbentette sárga selyem függönyét és kidugta a fejét.

A káprázó szeme csak egy darab vizet látott, amelyet rózsás tűzben izzó aranytükörré változtatott az ifju nap. Egy gondola karcsu és izmos árnyékképe siklott át éppen a vakító lángözönön. A vén *pope* föltekintett a kerek ablakon kihajló borzas női fejre, majd egy szakértő pillantást vetett a fehér hajón lengő óriás selyemzászlóra és reszelő mély torokhangon mondta:

— Benvenuta, bell' americana!

Azután domboru mellel és feszülő karokkal neki-lendült a hosszú evezőnek s a mozdulatában annyi könnyed erő, férfias szépség és idegenszerű előkelőség volt, mint az Olimpusra fölszállani készülő Her-mesében.

Edit szeme mohón szívta magába az aranyfényt, a tüdeje pedig megtelt a szüziesen fanyar reggeli le-vegővel. A testét és a lelkét acélos erő érzete járta át:

ez megint a hajnali mámor volt, amelyet Trója alatt érzett utoljára.

Hirtelen visszalépett a szobába, amelynek homályában lomhán és kedvetlen gondolatokba merülten gunnyasztott az amerikai.

— Belizár, — mondta, — én szerényen be fogom érni a százfrankos harisnyáimmal, most azonban megyek és megmondom Ninának, hogy csomagoljon.

XIV.

Reggel ezüst, este arany vér folyik Velence átetsző ereiben. Hogy délben milyen a város, azt senki sem tudja; délben visszafojtott lélegzettel, káprázó szemmel terül el a laguna, a nap pedig sárgán fenyegető oroszlánszemként hajlik föléje.

Délután van, az arany órája már ütött, az azúr eget, a gyöngyszínű várost, a malachitszínű vizet átjárja Tizian ragyogó mámora. Ez a mámor most már mind lázasabb és követelőbb lesz, míg végül rá nem veti magát az éj, a barnaarany hajú, kábító illatu, szomjas, bacchansszájú éj.

Egy kis Lidó-gőzös dohog a város felé, sietve, mintha attól félne, hogy eltéved és elolvad a lagúna félelmetesen fokozódó fényözönében. Az árnyékvető ponyva alatt, az izzó kazán körül, egyetlen tarka tömegbe szorult az emberek sokasága. Fürdővendégek, akik a Lidóról jönnek és estebédhez sietnek.

A hajó végében, csendes angol emberek között,

fehér ruhás asszony ül. Edit. A hímezett nagy kalapja alúl csak az álla látszik ki. Egy olasz verseskötetet tart a kezében: Orlando furioso-t. Nem érti meg egészen, — az olasz tudománya még meglehetősen szegényes, — de amint elolvas egy-egy stanzát, mindig az az érzése támad, mintha kerek, szilárd, arannyal erezett márványoszlopok erdejébe látna. A szeme káprázik a nagy fényben; becsukja a könyvét és lehunyja a pilláit. A katlan sistergésébe, a csavar dohogásába egyhangu emberi beszéd vegyül. Magyar beszéd. Edit nem látja a beszélőket, — ott ülnek a háta mögött, — de megérti minden szavukat. Csupa olyan dologról beszélnek, amihez maga is tud. És amint hallgatja őket, minden hanghoz egy-egy állati fejet rajzol szeszélyes fantáziája.

Most két csikó társalog. Hogy miért éppen csikó, azt nem tudja, de a nyers és fiatalos hangok kócos sörényü, kíváncsi szemü, vékony bokáju, sovány parasztcsikók képét keltik föl Editben.

— Az a nagy fehér gözhajó ott a vámháznál, látod? az a Belizár yachtja. Az Ariane. Szombaton érkezett ide.

— Tulajdonképpen hogyan ejtik: jáhtnak vagy zsáhtnak?

— Jattnak angolosan. A zászlója selyem és az egész hajó villamosan van világítva.

Edit a ponyva résén át látja a fehér hajót, amely oly diadalmasan lengeti az amerikai csillaglobogót a Giudeccán, mintha meghódította volna Velencét. Meg is hódította különben. Amióta itt van, a velenceiek és az idegenek igen sokat foglalkoznak vele, fehér bordái

körül bámész gondolák keringenek, az ő kedvéért még a Canallazzo énekesei is átköltöztek a Salute-templomtól a Doganához.

Most egy komondor kezd morogni.

— Az, hogy villamosan van világítva, nem nagy dolog, mert maga állítja elő a villamerőt a gépeivel.

Egy buldogg, amely eddig lesben feküdt, haragosan ráveti magát a komondorra.

— Ohó és a szénfogyasztás? A szénfogyasztás semmi?

Azok ketten most már nem látnak és nem hallanak, hanem marakodva vágatnak tovább. Egyikük alighanem szakértő, mert sűrön használja a *kalória* szót.

A csikók ott folytatják a békés beszélgetést, ahol félbeszakadt.

— Nem lehet belülről megnézni a hajót?

— Nem engedik meg. Ligetiné megpróbálta, de nem eresztették föl. Pedig mondta, hogy az ura udvari tanácsos.

Most megszólal egy szelídszemű, csillagos homloku kis borjú.

— Kérem szépen, ki az a Belizár, akiről szó van?

A csikók nevetnek.

— Hát Kanizsán nem olvasnak ujságot? Belizár a világ egyik leggazdagabb embere.

Szinte érzi Edit, mint dülle ki a két bociszem a csodálkozástól.

— Amerikai? — kérdi ájtatosan.

— Magyarországon született, mint a nagy Pu-

litzer is, de amerikaivá lett és nem sokat törődik Magyarországgal.

A boci haragosan veti meg a fejét, mintha döfni akarna. Pedig még nincs szarva.

— Nohát az nem szép tőle, akármilyen gazdag ember is, hogy megtagadja édes szülőházáját!

Újabb nevetés.

— Jé, hát Kanizsán még ilyen patrióták az emberek?

Most vén és tiszteletreméltó kérődzők brummogó hangja hallatszik.

— Mit csinált az a Belizár a tavasszal Budapesten?

— Üzleti dolga volt. Ő valami amerikai hajótröszt főembere és az Árkay báró hajóstársaságával tárgyalt.

— Ennek a Árkaynak is hogy fölvitte Isten a dolgát! Én még emlékszem rá, mikor a hivatalokban kilincselte.

— Hiszen majd kisül még róla is valami!

Egy elbizakodottan és gúnyosan mekegő kecskehang veszi át a szót:

— Érdekes pletykát tudok. Nem föltétlenül szükséges azonban, hogy leányok is meghallják. Jó is lesz, ha bedugják a fülecskéjüket. Arról van szó, hogy mikor Belizár elutazott Budapestről, valami emléket akart magával vinni szép magyar hazájából és vitt is egy budapesti asszonyt: a híres Ladányi Editet. Most itt vannak mind a ketten Velencében.

Edit egy kis rémületet és egy kis undort érzett, mintha idegen kezek érintenék a testét.

Azután gyors egymásutánban két csikórúgást kapott.

— Hiszen az a Ladányi Edit hóbortos! — mondta az egyik.

— Dehogy, nagyon is tudja, hogy mit csinál! — duplázott rá a másik.

Azok a háta mögött még mindig ő róla beszélgetnek. De most — jaj! — rettenetes nőstény oroszlán rohanja meg Editet. Föltünően nagy és erős, nem egészen fiatal, nem éppen csunya, de ijesztően energikus külsejű asszonyosság.

— Mindabból, amit maga mond, Joanovics, egy szó sem igaz, — dübörögte oda a kecskének. — Belizár és Ladányi Edit között nincs semmi, én biztosan tudom.

Edit, aki lehúnyt szemmel és visszafojtott lélegzettel, bizonyos félénk állatkák módjára halottnak téve magát, várta a túlhatalmas ellenséget, most csodálkozva nézett körül. Lám, hát tényleg vannak jószívű állatok, sőt — ami még csodálatosabb — vannak jószívű nőstények?

A következő pillanatban azonban már a húsában érezte az oroszlánfogakat.

— Belizár nem olyan bolond, hogy kikezdjen afféle beteg macskával. Az olyan férfi különb nőket is talál!

A beszélő gögösen kidüllesztette széles oroszlánmellét.

A női morálnak ez az őszinteségi rohama fölvidította Editet. Lám, az emberek mégis kedvesek: arra

szorítják az embert, hogy ne törődjék velük és így kelemessé teszik az életet.

Mielőtt kiszállott volna, megnézte őket. Kissé meglepődött, hogy a külsejük után ítélve még jóval jelentéktelenebb emberek, mint hitte volna. A nőstényoroslán megtollasodott masseuse, vagy egy vagyonos öreg úr házvezetőnője lehet. A kecskebak nagyorrú, roszzul borotvált ifjú, gyűrött vászonruhát és sárga hálóinget visel.

A kikötőhídon Árkay báróné várta Editet. A két kis fia is ott volt a tanítóval, két a tisztaságtól és az egészségtől ragyogó óriás-gyerek, a higienikus ember-tenyésztés kiállítási darabjai. A rózsás, kövér arcukkal, a selymes hajukkal, a széles csípőikkel és a fejlett lábszárukkal fiuruhás ballerínáknak is nézhette volna őket az ember. Proletárányákat keserűséggel tölthet el az ilyen látvány; az Árkay-fiúk olyanok, mintha egy egész munkás-utca gyerekeinek levegőjét és napfényét elfogyasztották volna.

A báróné azt mondta Editnek, hogy valamennyien Belizárnál fogják elkölteni az estebédet, az Ariane földézetén.

— Mivel magadban vagy, én foglak gardirozni, — tette hozzá anyáskodó szeretetreméltósággal.

Elkisérte Editet a fogadójába és a hallban várta meg, míg átöltözik. Mire Edit elkészült, ott volt már Árkay báró is. A báró igen kövér, de fiatalosan izmos és mozgékony, fölötte jóképű ember volt. Inkább afféle kvaterkázó, vadászgató vidéki úrnak nézhette volna az ember, mint annak a merész, hideg és kiméletlen pénzembernek, aki a valóságban volt.

A báró egypár szép rózsát hozott Editnek.

— A feleségem engedelmével, — mondta tréfás meghunyászkodással.

Mindez elég különös volt. Edit, mikor visszakerült forró emlékekkel telt yachtkirándulásáról, némi szorongással gondolt a pletykaviharra, amellyel otthon majd szembe kell szállania. Persze nem a lelkiismerete, hanem csak a jóízlése szepegett. Leginkább Árkayéktól félt. A báró, ha maga nem is volt mentes minden emberi gyöngeségtől, kíméletlen szigorúsággal tartott távol a családjától minden társaságot, amely kifogás alá eshetett. Ebben az egy dologban sohasem értette a tréfát. Árkayné pedig, ez a hideg, okos, szigorú és kötelességtudó asszony képviselte Edit szemében az erkölcsi világrendet. A molyporszagu, cikóriaízű világrendet. Őszinte meglepetésére azonban éppen Árkayék voltak azok, akik most Velencében rögtön a társaságukba és a védelmükbe fogadták. Pedig Edit kizártnak tartotta, hogy azok ne sejtсенek valamit az ő hellászi kirándulásáról.

A dolog magyarázata különben egyszerű volt. Belizár olyan kolosszális pénzügyi hatalom, hogy a vele való bizalmas érintkezés magában véve erkölcsi nyereség minden pénzembernek. Ügylátszik, hogy Árkaynak mostanában szüksége van ezekre az erkölcsi kamatokra, a báróné pedig annyira szent dolognak tartja urának üzleti érdekét, hogy mindent alárendel neki. Csak rá kell néznie arra a két komor és rózsás óriás-gyerekre, akiknek jövője érdekében oly elszánt harcot folytat az ura, hogy anyai áldozatkészséggel ölelje szívére nem Belizár, hanem a sátán kedvesét is.

A Velencében fürdő néhány budapesti család, amely Árkayék koteriájához tartozott, valóságos udvart alkotott Edit körül. A nagyszerű amerikai, akinek fejedelmi yachtja ott horgonyzott a város közepén és óriás arányaival, valamint fényűzésének modernségével kiméletlenül megszégyenítette a régi paloták kopottas pompáját, a barátságával fényessé, előkelővé és irigyeltté tudta varázsolni a budapestiek nyarát. Ezért meg kellett valamivel fizetniök és ők szívesen fizettek. Az ár nem volt nagy. Hiszen Edit előkelő és érdekes asszony volt, a róla keringő pletykák végre rágalmak is lehettek. Az embernek csak okosan, humanusan és fölvilágosodottan kellett gondolkoznia és minden rendben volt. És mindazok, akik az Ariane magas födélzetéről akartak lenézni a gondolákban szorongó kíváncsiakra, mindazok, akik részt akartak venni Belizár vacsoráin és kirándulásain, okosan, humanusan és fölvilágosodottan gondolkoztak.

Voltak hölgyek, akik még többet is tettek, mint a mennyire föltétlenül szükség volt. Állandóan magasztalták Editet Belizárnak, valósággal fölkinálták neki, mert elképzelhetőnek tartották, hogy a yankee pruderija még biztatásra szorul. Mert ha szerelemről van szó, akkor mindenre elkészülhet az ember, még a legjobbra is. Minden pillantásuk csupa bátorítás, minden gondolatuk csupa alkalomcsinálás volt. Szerelmes menuettet lejtettek a kettő körül, melynek utolsó figurája talán az lesz, hogy a jóbarátnők a szoknyáikkal se-lyem- és batiszt-falat vonnak, amely mögött nyugodtan csókolódzhatnak a szerelmesek.

Belizárnak, aki angolszász fejjel gondolkozott és

aki azonfölül teli volt nyárspolgáris hajlamokkal, tetszett ez az állapot. Ő tulajdonképpen soha sem élt a társaságban — valamikor alatta, később fölötte állott, de benne soha — és asszonyi dolgokban túlbecsülte a társadalmi biróság súlyát. Anélkül, hogy tudta volna, előtáncosává lett a menuettnek. Szertartásos és kissé gyanúsán hangsúlyozott tisztelettel környékezte kedvesét, sőt a nyilvánosság előtt Edittel szemben kevesebb bizalmasságot engedett meg magának, mint a társaság többi hölgyeivel szemben. Olykor apró meséket eszelt ki, hogy fölösleges módon igazolja alibijét. Szóval a yankeeből kifogástalan lovagot csinált a szerelem. Közbe persze félig lehúnyt pillái alól mohón szívta magába Edit bálványozott macskatestének minden vonalát és arra gondolt, hogy egy órával később, miután már szertartásosan elbúcsuzott az asszonytól, az Ariane sötét földéjzetén fog ülni és lesni fogja a halk evezőcsapásokat, amelyek visszahozzák neki a barát-nőjét.

Belizárnak tetszett az állapot, Editnek azonban nem. Ez a vigyorgó félnyilvánosság, ezek az émeiyítő uriasszonyok és gyerekek, akik virágot és bűnbocsánatot hintettek a kedveséhez vezető útjára, ez a szeretkezés diszkrét családi asszisztencia mellett: lealázta és elszomorította. Ez nem a szabadság, hanem a rabság, nem a mámor, hanem a megalkuvás, ez nem a szerelem, hanem a molyporszagu és cikóriaízű jó erkölcs által eltürt vadházasság.

A vérét megint föl kavarta a szabadság után való nagy és keserű vágyakozása, amely esztét vette már egy ízben, mikor elhagyta egykori férjét, aki épp olyan

füllelt, rendszerető és hipokrita hitvesi szerelemmel szerette, mint most ez a Belizár. Összetörni, fölrobantani és fölgyujtani mindent, elszaladni, fejjel beleugrani a szabadság zugó nagy folyóvizébe, vissza se nézni többet, hanem elpusztulni, vagy átvergődni a távoli idegen partokra . . .

Egyszer azután egy idegen férfi felé fordultak cél nélkül keringő gondolatai. Egy ember felé, akit régóta nem látott, akit csak futólagosan ismert, akire különben alig gondolt.

Úgy volt, hogy egy este betegséget színlelt és elmaradt a közös vacsoráról. A fogadóban maradt és késő éjszaka még ott ült a komornája szobájában, amelyet öltözőnek is használt és sorra nézegette a ruháit. A szoba teli volt selyem-, batiszt-, csipke-, és mousseline-hullámokkal.

A nyitott ablakon át, amely a keskeny és sötét csatornára szolgált, tömören zengő férfihang szűrődött be. Eleinte azt hitte, hogy valaki énekel odalenn, de azután megértette, hogy verseket recitál. Ismerős verseket, Ariostoból. A népies recitánsok kevélyen és naivan pompázó pátozával, hullámosan ejtvén a verseket és ragyogtatván a rímeiket.

Edit kendőt vetett meztelen vállára és kihajolt az ablakon. Odalenn egy parányi kis csillag, mindenestre egy gondola jelzőlámpása, siklott végig puha lendülettel a vak sötétségen. Editnek az a benyomása volt, mintha mesés kincsekkel megrakott hajó vonulna végig a homályon, a láthatatlan hajós pedig a maga fölőslégéből szívárványos szóbuborékokat szór föl a kivilágított ablakokhoz. Most az ő ablaka alatt

volt. A hangján hallatszott, hogy fölemeli hozzá a fejét.

Le belle braccia al collo indi mi getta,

El dolcemente strinse, e baccia in bocca...

Különös, de való, soha még emberi hang nem tett Editre ilyen benyomást.

A kis lámpás a csatorna fordulójához ért.

— Sia premi! — kiáltotta a vontatott gondolas-figyelmeztetést ugyanaz a hang.

Csönd lett, csak a hullámok csobogtak halkan odalenn.

És Edit gondolatai egy budapesti ismerőse, egy Tihanyi nevű író felé fordultak. Maga sem tudta, hogy miért. Talán a recitante hangja emlékeztette rá, vagy mert Tihanyi volt az, aki egyszer, egy véletlen találkozásuk alkalmával, fölhívta figyelmét Ariostora. Elég annyi: Orlando arannyal érezett oszlopcsarnokából szembe jött vele az író.

XV.

Edit legújabbán, olykor szinte sértő fölületességgel kiesztelt ürüggyel, el-elmaradozott a közös estebédekről.

Belizár vendégei ilyenkor fölöslegeseznek és idegeneknek érezhették magukat az Ariane földézetén, akárcsak a megszökött szultána udvarhölgyei a palotában. Edit volt az aranylánc, amely összekötötte őket az amerikaival, egyébként azonban nem volt egymás-

hoz semmi közük. A hölgyek ugyan elszántan kísérleteztek, hátha el tudnák feledtetni a távollevőt, de Belizár sárga szeméből kolerikus padisah-unottság meredezett reájuk, tréfásan túlzott lovagiassága pedig, amellyel máskor tüntetni szokott, most iróniává ecetesedett.

— Hová jutott ez az ember! — susogta egyizben Arkayné.

A báró óvatosan rápisszentett. (A nagyúr gyöngségeit az ember belevonhatja kombinációiba, de ezeket titkos pénzalap módjára kell kezelni és róluk beszélni nem *raison*.) Ez azonban túlzott óvatosság volt, mert kettőjükön kívül csak néhány skót *bluejacket* volt még a motoros csónakban, amely az Arianeról a kivilágított Piazettára vitte őket. A skótok nem hogy a magyar beszédet, de a báró angol beszédét sem értették meg.

A szökevény azalatt belevette magát a Merceriára szolgáló sikátor-junglebe. Jobbról-balról olyan tarkán és bizalmasan világítottak az alacsony kis boltok, mint száz kínai családi istenség szentélye. És majd minden boltban ugyanaz a kép: nyájas arcu, mozgékony, barna emberek rá akarnak valamire beszélni bizalmatlan, lomha, szőke embereket. A világító üvegtáblák között, a keskeny utcán, estebéd után levő, békés, fesztelen és ráérő tömeg csoszog. Idegen illatok vegyülnek össze, idegen szemek merülnek egymásba és idegen profilok gyorsan elmosódó emlékét viszik magukkal.

A sokaságban lépked Edit is és mivel egyedül van, némi tavaszi szabadságmámort, egy kis kalandos kíván-

csiságot és valami édes, nyújtózkodó elégedettséget érez, mint a macska, mikor enyhe holdvilágban végig-
oson az idegen háztetőkön. A fején olcsó szalmakalap van, melyet ő mamzell-kalapnak nevez, kabátját a karján viszi; nem néz sem jobbra, sem balra, de azért megérzi az asszonyok hideg és gyanúsító, valamint a férfiak meleg és egyetértő pillantását.

A Rialto hídjánál gyérülni kezd a tömeg és sötétedni az utca. Néhány boglyas fejű, vékony dongáju munkásleány velencei lacerta-kecsességgel kapaszkodik föl a lépcsőn és Edit gépiesen a nyomukban marad.

Odaát a túlsó parton hirtelen eltűnnek a leányok; a kelepelő beszédjük elhal távoli sikátorokban. Egy keskeny utcatorok homályából rettenetes prüsszentés hallatszik ki, — olyan, mintha a Minotaurusz prüsszentett volna a labirintus visszhangos méhében, — Edit megszeppen, sarkon fordul és visszakerül a híd felé.

Egy fehér hálóréklis, fürtös fejű, nagyon kövér asszony rekeszti el a szűk utcát. Egy szalmakalapos férfival tereferél.

— Addio zia, — mondja a szalmakalapos és gyöngéden lapockán csapja a kövér asszonyt, aki erre negédesen föl kacag.

— 'ddio si'ore Zepe!

A szalmakalapos fütyürészve megy odább, az utcai lámpás alatt azonban megáll és előkeresi kurta fapipáját. Editnek úgy tetszik, hogy ismeri azt az arcot. A sápadt, kevélyen közömbös, hidegszemű, aranypillájú vonásokon — melyeket egyízben Borgia-arcnak nevezett — most meleg, szinte gyöngéd mosoly fut végig.

— Jó estét, fehér asszony! — mondja magyarul és megemeli kalapját.

— Jó estét, Tihanyi!

Valóban az író volt, akire Edit — miért, miért nem — többször is gondolt az elmúlt napokban. Kezet fogtak.

— Mi hír Cythera szigetén? — kérdezte Tihanyi.
— Turbékolnak még a szent galambok?

Persze, ő is tudott Edit mitológiai tanulmányútajáról. Edit harag nélkül parirozta a prim-vágást.

— A galambok már nem turbékolnak, *pigeon roti* néven föltálalták őket a table d'hôte-nál, a cytherai királynő pedig tisztelteti magát és azt üzeni, hogy sokáig már ne számítson a protekciójára.

Ők ketten, bár tulajdonképpen csak futó ismerősök voltak, ritka találkozásaik alkalmával mégis olyan bizalmas hangon szoktak kötekedni, mintha valami titkos szövetség tagjai volnának. Edit ezen olykor maga is csodálkozott.

— Szerelemről lévén szó, — kezdte megint Edit, — ki volt az a Veronese-tokáju hölgy, akivel az imént rajtakaptam?

— Marcolina néne. Őt fia gondolás, ő maga zöldséggel kereskedik az Erberián, mellékesen meg ráér arra is, hogy rendben tartsa az én szállásomat.

— Mikor érkezett meg ide? — faggatta tovább Edit.

— Talán három hónappal ezelőtt.

— De hiszen Arkayné egyszer sem beszélt magáról?

— Nem tudja, hogy itt vagyok. És ha nem derogálna magának, hogy közös titka legyen velem, akkor arra kérném, ne is említse a budapestieknek, hogy látott. Azok a szegény emberek ugyanis mindig útban vannak, hogy megkeressék *az igazi* Velencét és azt hiszik, hogy megközelítik céljukat, ha makarónit esznek és chiantit isznak a Gatto nero-ban, — „egész kedélyesen, csak szmokingban“. Ilyenkor a stílus kedvéért meghívják bohém-ismerőseiket is.

— Ez nevezetes dolog! — elmélkedett Edit. — Árkayné, az irodalom lady patronessze nem tudja, hogy a múzsák előtáncosa egy levegőt szí és egy vízben fürdik vele. És maga Zia Marcolina és az öt fia kedvéért képes megtagadni Budapestet?

— És maga ezt nem tudná megérteni? — adta vissza a kérdést Tihanyi.

Edit elnevette magát.

— Bizony Isten megértem. De nem fél attól, hogy a véletlen előbb-utóbb csak összehozza magukat és akkor mégis csak ki kell pakkolnia azt a szmokingot?

— Árkayék most amerikai bálnákra halásznak és ilyenkor nagylelkűek a magamformájú cigányhallal szemben. De különben is könnyű lesz magamra vigyáznom. Hiszen mi százötven esztendő távolságban lakunk egymástól. Én Velencében, ők pedig —

Tihanyi abbahagyta, csak a kezével legyintett: nem érdemes erről beszélni. Editet azonban érdekelte a tárgy.

— Maga Velencében lakik és ők hol?

— Mindig ugyanabban a modern nemzetközi hotelban. A hall kapujából egyszer a Charing Crossra,

máskor a Vendôme-térre, megint máskor a Canal grandera látnak, de ők maguk mindig egy helyben maradnak.

— Szóval, a magyarok még nem tudták elfoglalni Velencét, pedig sokat próbálkoztak vele, amióta első ízben tömlőkön akartak átusztatni a lagunán.

— A többiek sem tudták elfoglalni, az angolok, a németek sem. Sőt a szárazföldi olaszok is elvesztették a Velencébe vezető utat. Itt nyüzsögnek a hotelekben, a Piazzán és a Lidón, de nincsenek Velencében. Ők csak vastag üvegtáblákon keresztül mereszthetik szemüket Velencére, mint a csavargó a pénzváltó aranyaíra. És mivel nem találják meg, tehát konstruálnak maguknak valamit holdfény-díszletekből, málnaszörp-ből, Tizian-szőkeségből és édeskés gitárcincogásból, valami ál- és pót-Velencét. Ők a lagunák éjszakáinak varázsát tarka papirlámpákkal és nápolyi kuplékkal magyaráztatják meg maguknak. Ők azt hiszik, hogy belemélyednek a velencei nép lelkébe, ha makarónit és chiantit rendelnek a csapszékben. Ha pedig meg akarják lopni a lagunák érzéki mámorát, akkor idehozzák nászútra a feleségüket vagy a táncosnőjüket. Ezek a szegény ördögök tisztára talyigások volnának, ha nem lennének milliói. Különben mit sajnálom őket? Mindenki olyan Velencét kap, aminőt megérdemel.

Hogy ez a naplopó megvetette hatalmas pártfogóit, az végre is rendjén való volt, meglepőnek legfőlebb ellenszenvének támadó erejét találhatta Edit.

— Tulajdonképpen miért gyűlöli őket olyan nagyon? — kérdezte.

Tihanyi csodálkozva nézett reá.

— Hát maga nem gyűlöli a csőcseléket, amely tisztátalan szemével megmérgezi a szépség és az élvezetek minden kútját? Én, bevallom, megértem Nero lelkiállapotát, ha a holdfényben gondolázó tőzsdematadorokat vagy kártya-grófokat látom.

Arkayék és Belizár csőcselék! — Edit gyönyörűnek találta az ötletet és hangosan elnevette magát.

Beszélgetés közben szűkmellű házak közé szorított kis térre jutottak, amelyen Edit nem járt még, anyyira el volt dugva az utcasikátorok labirintusában. A tér felét fehér fényben fürösztötte a holdvilág, másik felére enyhe, barna árnyék borult. Egyik ház előtt, alacsony zsámolyokon, nők és gyermekek csapattja kuporodott. Szaporán beszélgettek, többen is egyszerre, és a halk és egyhangu duruzsolások úgy beleillett az éj hangulatába, mint a magyar Alföldön a békák mélabús kuruttyolása. Most egyszerre elnémult az asszonyok kara. Egy fiatal nő, akinek fülében nagy karika csillogott, kellemes, kötekedő vidámsággal mondta:

— Ahi, si' ore Zepe!

Tihanyi a kezével köszöntötte. A sétálók lassu léptekkel mentek tovább, az asszonyok egyhangu kelepélése pedig újból megeredt.

A terecske tulsó végében ciszterna volt. A sarokban örök mécses pislogott a falifülke rozsdás drótrácsa előtt. Edit megállott a ciszternánál. Tücsökcirpelést hallott és kedve lett volna leülni a fehér kőlépcsőre. De még sem tette meg.

— A boldogult nagyanyámnak volt egy üvegszekrénye, — mondta, — abban néhány muranoi üvegtárgyat őrzött. Gyermekkoromban gyakran elnézegettem

a különös színű és idegen formájú poharakat és tisztán emlékszem, hogy akkoriban sokkal mámorosabb volt a szívem az ismeretlen Velencétől, mint ma, mikor itt járok a város utcáin. Ez szomorú ám. Szeretném néha megkérdezni valakitől, aki többet tud, mint én, hogy egyáltalában megvan-e még Velence?

— Megvan, — válaszolt komoly arccal Tihanyi. — De nem lehet odajutni sem tömlővel, sem vasúttal, de még gőzyachttal sem. A csodálatos szigetvárosnak megvan az a tulajdonsága, hogy tengeri állatként elmerül a lagunában, mihelyt ellenség közeledik feléje. Halálos ellensége a falánk szemű csöcselék. Csak azokat engedi a közelébe, akik velenceieknek születtek. De nem mindenki született annak még azok közül sem, akik a városban látták meg a napvilágot.

— És mi az, amit a város az idegenek elől rejteget?

— A saját örökifju meztelensége. Az idegeneknek csak ezeresztendősi kőrongyait mutogatja.

Editnek úgy tetszett, mintha megint érezne valamit abból az idegenszerű máorból, amit egykor nagyanyjának színes poharai okoztak neki.

— Jó volna egyszer meglátni azt az örök ifjúságot, — mormogta halkan.

Az író levette a szalmakalapját és indulatosan végig simított sűrű, selymes haján.

— Milyen város ez! Hiszen ismeri teremtésének történetét? A lagunák Logosza kemény és merész istenkarmaival összeragadott mindent, ami értékes volt a világon és abból gyúrta össze Velencét. Hellász köny-

nyed márványszépsége, Egyiptom titokzatossága, Bizánc merev aranypompája itt van . . . Nemcsak Salamon király oszlopaít, a Hippodrom bronzlovaít és a Pireusz köoroszlánjaít hozta el, hanem Hindosztán verőfényének aranyát, Ceylon távoli őserdeinek ünnepies zúgását, ősrégi keleti népek forró, vérszomjas és őrzöngő álmait is . . . Az illatfelhők, amelyek Semiramis palotáját betöltötték, a szelid fény, amelyet Kleopatra gyöngyei sugároztak, a csókok, amelyekről Aszpazia ajka kitüzesedett, a virágok, amelyek Messalina keblén elfonnyadtak, a zenhangok, amelyekre Salome táncolt, mind itt vannak valahol elraktározva a városban. Velence ismeri minden rejtély megoldását és minden valóság mögé újabb rejtélyt állít. Látja azt a kis házat a sarokban? Nem olyan, mintha a meghalt nagyanyánk lankék benne?

Egy láthatatlan és óvatos kéz éppen ebben a pillanatban behuzta a kis ház ablakainak fatábláit. Vaskorlátos, keskeny lépcső vezetett föl a bádogtetős bejárathoz. A vaskorlát oszlopán szürke nagy macska ült. Az egész házacska tényleg olyan ősrégi, titokzatos, melankólikus és mégis olyan jó ismerős, vonzó és tisztos volt, hogy Edit elfogadhatónak találta az író megjegyzését.

— Én — folytatta Tihanyi — megtaláltam itt majd minden értéket, amit életemben eltékoztam. A csöcselék azonban nem talál semmit, csak nyirkos falakat, roskadozó odukat, megvakult ablakokat és azt mondja: megkéstünk egy-két száz esztendővel.

— Hát nem késtünk meg? — kérdezte Edit szinte megindultan.

— Soha nem késik az, aki megérkezik. A város megvan és föl kínálja az élet százezer csodálatos lehetőségét. A régi Velence szunnyadozik, de tüstént föl ébred, mosolyog és él, mihelyt a Rion megkondul az igazi velencei lépése. Minden város holt háztömeg, élete az emberek lelkében folyik és mindegy, hogy millió vagy egy ember lelkében. Ez egy ezeresztendő orgona. Az értelmetlenek azt hiszik, hogy muzeumba való ócskaság, ha azonban eljön a művész, akkor újból megzendül az élet és az ifjúság szívettépően mély dala.

Edit sohasem hallotta még így beszélni Tihanyit. Ki hitte volna, lám, hogy ez a hideg gunyolódó is fölfedezett magának egy álmországot?

— Nem érzett még kedvet magában, hogy könyvet írjon Velencéről? — kérdezte.

A következő pillanatban azonban már tisztában volt vele, hogy a kérdésében valami trivialitás, vagy gyöngédtelenség volt.

— Én még sohasem éreztem kedvet magamban, hogy írjak valamiről, — válaszolt Tihanyi szárazon. — Nincs meg bennem a vérbeli költő corybant-szerű mértetlensége, amely a maga mámorát odaveti a tömegnek. Ezért nem is vagyok író.

— Hát micsoda? — szaladt ki az önkéntelen kérdés Edit száján.

— Én vagyok a keleti mese elvarázsolt embere; télen kutya vagyok, nyáron királyfi. Télen ott lebzselek azoknak asztala körül, akiket meg kellene marnom. A tavasszal megrázom magamat és őszig megint velencei vagyok. A nyaram nem tud semmit a telemről,

a kutya pedig nem emlékszik a királyfira. Ez a kettős természetem különben családi örökség. Az apám ugyanis magyar ember volt és hivatalnok, az édesanyám pedig fiumei olasz és művésznő. Az ő vérük sohasem tudott megegyezni, ma sem tud eggyé lenni az én ereimben.

Szűk sikátorban jártak; Tihanyi elől ment, az asszony engedelmesen nyomon követte. Közbe azt a megfigyelést tette, hogy vezetőjének most más a testtartása és a járása, mint Budapesten. Mintha ez nem is Tihanyi volna, hanem valami laguna-diavoletto, aki az ingerkedés kedvéért fölvette a pesti író maszkját.

— Hol vagyunk most? — kérdezte Edit.

— Ötven lépésnyire a hídtól. Onnan könnyen hazatalál a Britanniába.

Tudja, hogy ott lakom, alkalmasint egyebet is tud, — gondolta magában Edit.

A hídon búcsút mondtak egymásnak.

— Köszönöm, hogy úgy beszélt velem, mintha nem számítana a csöcselékhez, — szólt Edit.

— Magát? Ha volt már született veneziana, akkor maga az, — válaszolt Tihanyi. — Maga Velence tékozló leánya. Elkalandozott hazulról és büntetésül most seretések között kell élnie. Úgy kell magának! De egyszer majd haza jön megint a mi városunkba.

— Tehát viszontlátásra Veneziában! — szólt Edit, kezét nyújtva az írónak.

Az asszony a Merceria irányában ment, de alig, hogy öt lépést tett, már visszafordult megint.

— Si'ore Zepe! Ugyebár *otthon* én is mindent

vissza fogok kapni, amit elherdáltam az idegenek között?

— Az természetes, — nyugtatta meg Tihanyi.

XVI.

Édit első találkozásuk után megint jó ideig nem látta Tihanyit. Egy ízben nekiindult, hogy megkeresse azt a furcsa kis teret a San-Silvestro tájékán, ahol Tihanyi szerint a meghalt nagyanyák laknak, de semmiképpen sem tudott rátalálni.

Egyszer azután mégis csak összetalálkoztak megint, még pedig igen különös körülmények között.

Éjfél után az Ariane sötét födélzetéről valaki oda-fütytyentett egyet a gondolák közül, amelyek némán és makacsul keringtek a horgonyzó yacht körül, mint a konyhahulladékot leső halak. Maga Belizár levezette Editet a csapólépcsőn és besegítette a gondolába.

— Ne kísérjelek el mégis? — suttogta magyarul.

— Nem, nem! — tiltakozott Edit fojtott és indulatos hangon.

— Holnap látlak?

— Nem hiszem... Nem lehet...

— Tehát holnapután... — mormogta meghúnyázkodva Belizár.

A gondolásnak azt mondta:

— A szállodába... Ne a vám előtt menj, hanem a kis csatornán át kerüld meg a Salute-templomot...

A fekete bárka nesz nélkül kisiklott az Ariane árnyékából.

Edit lehunytt pillákkal dőlt végig a bőrülésen. Idegei föl voltak zaklatva, ajkain még ott sajgott Belizár dühös csókjainak emléke, forró testét a nagy kabát alatt is megborzongatta a hűs éjjeli levegő. Az aszszony egyszer-másszor türelmetlenül a homlokához nyúlt, mintha el akarná zavarni lealázó gondolatait. Nem, mindennek már nem volt köze a szerelemhez; ő Belizárnak csak rossz szokásává, betegségévé lett és az amerikai úgy ragaszkodott hozzá, mint a reménytelen alkoholista az italhoz.

A széles Giudecca-csatornán két üres bárka jött szembe. A hajósok szorosan egymás mellett eveztek és csendes, rőfögő torokhangon beszélgettek. Amint megpillantották az Ariane felől érkező gondolat, széles jókedvük kerekedett.

— Avanti, gondolière! — kiáltotta az egyik.

— Bravo, si'ore Zepe! — nevetett a másik.

Edit ijedten visszafordult és azt hitte, hogy álmodik, midőn a saját gondolája végében, a hosszú evező mellett, ott látta Tihanyit. Hajadonfőtt és kabát nélkül volt, gondolás szokás szerint kendőt viselt a nyakán, a kék inge fölött. Amint a magas poppán állva, evezés közben ütemesen hol a jobb, hol a bal lábára vetette testsúlyát, olyan volt, mint a gladiátor, aki mindig ugyanazt a vívó-mozdulatot gyakorolja.

Edit behunyta a szemét és visszafojtotta a lélegzetét. Úgy érezte, hogy ez az ember nemcsak mindent tud, de mindent is lát. Látja a szenvedély elvérző és ki-

hülő emlékeit is, amelyeket Édit undorodva hurcol magával, mint a gyilkos a földarabolt holttestet.

A rémület és a szégyen rázuhant a lelkére, mint valami fekete lavina. Mélyen lenn, a nagy sötétségben, egyetlen gondolata hadonászott és nyöszörgött még: Elsülyedni, elsülyedni a vízbe, a tenger fenekére!

Tihanyi pedig némán és nyugodt arccal forgatta a hosszú lapátot.

Ez az ember tényleg kétféle életet élt, akár az Ezeregyéj ember-kutyája. A lagunák opálos, erjedő levegője oly átalakító hatással volt reá, hogy itt le tudta magáról rázni a nagyvárosi korhely elpuhultságát és tunyaságát. Aki Budapesten képtelen volt arra, hogy két óráig egyfolytában dolgozzék, az Velencében inaszakadtáig gyakorolta Marcolina asszony fiaival az evezést. A gondolkormányzás nem olyan egyszerű dolog, mint hiszik az emberek. Sok időbe és fáradságba telik, míg az ember eltanulja azt az ezer gondollière-fogást, amely egyetlen hosszú evező segítségével gyorsan és lágyan úszó, a kanyargó sikátorokban torlódó hajók között okosan átsikló vízi állattá változtatja a nehézkes bárkát.

A céhbeli gondolasok évek óta jól ismerték és bár kissé megmosolyogták dilettáns evezését, mégis igen szerették signore Zepet, mert szépen recitálta Ariostot és mert ősrégi, nemes mesterségük megbecsülését látták benne. Némileg már a felekeztükhöz számították és ha az utcán ismeretlen nő vagy gyermek köszöntötte, akkor Tihanyi biztosra vehette, hogy valamelyik hajósnemzetségből való.

— Sia stai! — hangzott most Tihanyi vontatott

gondoláskiáltása és a hajó széles ívben a kis csatorna torka felé lendült.

A sarkon, a vízbe nyúló, körülfalazott pergola alatt, vidám szegényemberek ültek a szellámpás körül. Öregek és fiatalok, nők és gyermekek, láthatólag egy népes család tagjai, oly szorosan és melegen együtt, mint vízi madarak a fészekben. A falon folyondár buggyant át, az asztal fölött rongyos, sárga chioggiota vitorla volt a tető. Valamelyikük megismerte Tihanyit és valamennyien sugárzó mosollyal köszöntötték. Egy inas, vékony szép leány, akinek nagy Napoleonida-orra volt, rájuk villogtatta a szemeit és a fehér fogait és egy marék gránátvirágot dobott a gondolába. Az egyik hűvös virág Edit arcát érte.

A következő pillanatban az éj elnyelt minden fényt és mozgást és ők ketten benn voltak a néma, sötét csatornában.

Edit most már kinyitotta a szemét. Óvatosan, mint a macska, amely az imént lezuhant a háztetőről. Úgy gondolta, hogy egy hirtelen, merész erőlködéssel talán talpra tudna megint szökni. Mindenesetre szólnia illenék. Talán haragosan, megvetéssel rá kellene támadni erre az emberre, aki végre is leselkedett utána, beletolakodott az életébe . . .

A hajó csendes rángása azonban elálmosította akarateréjét. Nem szólt semmit, mert nem talált magában semmit, sem haragos tüzet, sem hazudó kedvet. Már szégyenkezést sem. Ő nem bánja, akármilyen volt és akármilyen lesz. A levetkőztetett lelke úgy belesímul a sötét laguna nagy és édes apátiájába, mint álmos gyermek a meleg, puha ágyba. Neki minden mindegy.

A keskeny csatorna rendetlenül sorakozó, magas, fekete házak között kanyarodik. Ez a házsor olyan, mintha az élet háta mögött épült volna. Elárvult lámpák fényében, nyirkos, mély boltívek alatt, goromba vasveretű kapuk láthatók, kapuk, amelyek talán száz esztendő óta nem nyíltak meg.

Editnek úgy rémlett, mintha halvány fényesség szűrődnék elő egyik-másik kapu résein. Lehet, hogy ott benn, titkos pincék méhében, őrzik a szent kincseket, amelyeket a régi Venezia összerabolt. Tyrus Bálszobrát, Heliopolis arany háromlábúit, Delphi elefántcsont Apollóját, Bizánc zománcos koronáit, India gyémántszerű bálványait. De Edit előtt most már nem fognak megnyílni a kapuk soha. Mindez elsiklik mellette, elmarad mögötte, a homályba vész, a lagunába sülyed. Mert a néma gondolás irgalmatlan lendítésekkel hajtja tovább a fekete hajót.

Álmossá búsulta magát, mint a gyermek.

Egyszerre fény és zaj vette körül, emberi arcok... Azzal a különös gondolattal riadt föl, hogy templomban van. A templomhajót víz borítja és a gondola a gyertyafényben csillogó főoltárnál kötött ki, ahol papok és ministránsok fogadják. De azután megismerte a hotel portását és a groomokat... Igen, hiszen otthon van. Kisegítik a gondolából, a portás hivatalos részvétellel kérdezi, hogy önagysága talán rosszul van?

Edit zavart mosollyal, kecsesen bólint a gondolás felé: — köszönöm, — azután szorosan összefogja a köpenyegét és nem nézve se jobbra, se balra, keresztül siklik a rámeredő szemek sorfalán és fölmenekül a lakására.

XVII.

Harmadnapra Belizár Ariane vízrebocsájtásának évfordulóját ünnepelte. Ez ugyan szokatlan és erőltetett ünnep volt, majdnem annyira, mint a megtiszteltetés, melyben egy római császár a hátsólovát részesítette, de az amerikai mostanában megragadott minden alkalmat, hogy vendégeket hívhasson. A legénység napok óta cicomázta a yachtot és Ariane hófehér ruhában, virágos fődélzettel, selyem lobogók alatt várta tisztelőit és barátait, mint a milliomos apa bájos és elbűszakodott leánya.

Este „velencei éj“ volt az örömapa költségén. Kilenckor a Canal grande felől nagy trombitálás és dobolás kerekedett, azután egy tízezer tarka lámpából összerótt óriás csodapagoda úsztatott a yacht felé, beláthatatlan kíváncsi gondolasereget csalogatva maga után. A tündöklő vízipalota a zenekart és az énekeseket hozta. Mikor már közel volt, az Ariane fődélzetén és árbocain is kigyulladt néhány ezer izzólámpa és mivel ezek az olasz nemzeti színeket mutatták, a gondolákban és a partokon szorongó közönség lelkesen tapsolni kezdett.

Azután egyszerre csend lett. Olyan szent, lélegzetfojtó csend, amilyenre egyedül csak a világ leglármasabb népe képes, ha zenét készül hallgatni. Lola Cavalotti, a Fenice tagja és a gondolas céh bálványa, kivágott újvörös ruhában, kottatekerccsel a keztyűs kezében, megjelent a vízipagoda tűzkapujában, és miután sokatmondó mosollyal meghajtotta magát az Ariane előtt, elénekelt Tosca nagy áriáját. A hangja izzott és

remegett az édes szenvedélytől, amelyet még fokozott a kisasszony ama reménye, hogy a gazdag barbár a kialakult tiszteletdíjon felül valami szép gyémánt-ékszert is fog neki ajándékozni.

Lenn, a csendesen pihegő tengeren, nyüzsögve himbálódzott a bárkaraj, fönn, az Ariane magas Olimpusán, boldog, büszke és hozzáférhetetlen istenek karaként csoportosultak Belizár vendégei, a likörös üvegekkel és szivaros dobozokkal megrakott asztalok körül.

Edit, fehér bársonyköponnyeggel a meztelen vállán, fölászott a kapitányi hídra és cigarettázva könnyökölt a magas korláton. Kritikus kedvében volt és kegyetlen macskakarmokkal szedte szét a velencei éj varázsát. Milyen koldus szegény a gazdag ember fantáziája! Még pénzét sem tudja eredeti módon a tengerbe dobni. Egyik azt teszi, amit a másik: yacht, tüzijáték, zene, virág, pezsgő . . . Az emléktárgyak is, amiket vendégeiknek adnak, mindig ugyanazok: legyező vagy karperec a nőknek, cigarettatárca a férfiaknak . . . Sehol egy ötlet a láthatáron! Ugy látszik, hogy az utolsó vendéglátó urak a renaissance meggazdagodott bankárai és zsoldosai voltak.

Az ének időközben véget ért, a homályból viharzó taps hallatszott. Odalenn sűrű rajokban kerengtek a bábész emberekkel megrakott bárkák. A bennülők beleolvadtak a homályba, de a magasan álló gondolierék belenyúltak az Ariane fénykörébe. Ezek a barna, kemény emberek az erő arisztokráciájaként uralkodtak a lomhán kuporodó tömeg fölött és azzal a kecses és erőteljes ringó-mozdulattal, amely Editet a repülni tanuló

Hermesre emlékeztette, kerülgették az Ariane fehér bordafalait. Az ifjak olyanok voltak, mint a régi condottierek, az öregek pedig, — akik Editnek kiválóan tetszettek — barázdás, barna és fájdalmas apostol-fejeket viseltek széles vállukon. Ezer esztendő óta gyakorolják már a repülést és lehet, hogy a túlóvatos Ikaroszok egyszer mégis csak elrugják maguk alól a palánkot, fölemelkednek a levegőbe és akkor az övék lesz minden, az Ariane is, minden piros és zöld lámpásával és minden fehér asszonyával együtt.

E pillanatban Árkay báró jelent meg a parancsnoki híd lépcsőjén. Kissé, de csak kissé pezsgős volt, szuszogott a mászástól, a kövér arca meg ragyogott a furfangos jókedvtől.

— Megint egyedül, édes Edit? Miért nem törődik egy kicsit a többiekkel? Megérdemelnők ám, hiszen mi magát nagyon szeretjük . . . Vannak emberek, akiket boldoggá tehet egy mosolyával . . . Miért fukarkodik mégis? Hiszen maga különben nagyon okos asszony. Ha tudná, Edit, hogy milyen kolosszális árfolyama van most a maga mosolyának! Egyszer, ha kedve lesz hozzá, beszélhetnénk erről többet is . . . Beszélhetnénk bizalmasan . . .

Szeretett volna még valamit mondani, de az Edit arcában volt valami fanyarság, ami elnémította. Csak sokatmondóan mosolygott, miközben a tekintetével szinte vetkőztetni kezdte az asszonyt, de persze nem a maga, hanem Kizlár aga módjára, a gazdája számára. A fiai, a két kövér csodagyerek, fölkiáltottak hozzá és ő lement megint.

Edit utána nézett és most vette észre először, hogy

a bárónak lúdtalpa van. Ez valami pudvás, plebejus benyomást keltett és Edit szemében értéktelenné, vagy legalább is gyanússá tett mindent, ami rajta egyébként férfias és erőteljes volt.

— Ezeknek én kerestem meg a mai vacsorájukat, — mondta magában. — A pezsgőt is, a havannát is én kerestem meg. És az arany tárcájukat is, az Ariane zománcos, miniatűr zászlójával...

Megint a rézkorlátnak könyökölt és a vízen ringó sokaságot nézte, amelyet érdekesebbnek talált, mint Belizár vendégeit.

És ekkor váratlanul megpillantotta őt, Tihanyit. Hajadonfőtt, gondolière-ingben jelent meg a lenn nyüzsgők feje fölött. A gondolája farán állott és félkézzel forgatta hosszú lapátját. Közbe — mialatt lassan ringatta testét a poppán — hideg és óvatos pillantásokkal méregette az Arianet, mintha a yacht valami fehértalu, ellenséges vár volna.

A bárkája keresztül siklott az Ariane lámpáinak fénykörén, majd beleveszett megint a homályba, a barna vízen forgó fénytányérokat kavarva föl evezőjével. Editet ekkor különös szomorúság fogta el; miért is nem szólott hozzá? Kis idő múlva újból közeledett a gondola. Most közvetlenül Edit alatt siklott el. Az asszony ekkor tölcseért csinált a két tenyeréből.

— Allo! Si'ore Zepe! — kiáltotta az izgalomtól remegő hangon.

Az író fölemelte hozzá arcát. A két szeme úgy ragyogott a lámpafényben, mint két nagy smaragd.

— Szabad a gondolája? — kérdezte Edit.
Tihanyi bólintott a fejével.

— Várjon meg a hágsó alatt...

A kormányfödélzetén Edit összetalálkozott a hajókomornyikkal.

— Belizár úr tudakozódott asszonyom után, — mondta a francia.

Az ő ajkán is megjelent Kizlár aga édeskés kerítő mosolya.

— Mondja meg Belizár úrnak, hogy elmentem, — válaszolt kurtán az asszony.

Az őrtálló matróz vállára támaszkodva, ruháit fölkapva, fehércipős lábával óvatosan tapogatódzva, lement a hajólépcsőn. Tihanyi feléje nyújtotta kemény kezét.

Odalenn az árnyékemberek olyan rokonszenves pillantásokkal fogadták, mint valami fehér istennőt, aki megszökött az olimpusról, mivel nem birta már az örökös dicsfényt.

— A szállodába? — kérdezte Tihanyi.

— Nem...

— Hát hová?

— Vigyen Veneziába.

Az író egy pillanatig elgondolkozott, azután nekifeszült evezőjének és hátat fordítva a kivilágított városnak, elkanyarodott az Ariane orra alatt és hosszú, egyenletes evezőcsapásokkal a békén alvó San Giorgio szigete felé terelte hajóját.

A kihalt Grazia-csatorna fordulóján elmaradt mögöttük az utolsó lámpás és az utolsó emberi hang.

Most már künn bolyongtak az elhagyatott vízi országutakon, a laguna viva enyhén foszforeszkáló

homályában, a Giudecca-sziget déli partja alatt, ahol hosszan elterülve, a saját lombjukkal takaródzva, aludtak az ősrégi kertek. Edit arcán érezte az alvó fák lehelletét.

Egy helyen távoli hegedűszó hallatszott a fekete kertek felől. Az asszony lehunyta a szemét és ekkor tüzesen cikázó arabeszkek alakjában látta a zenét.

Böcklin önarcképére gondolt: a művész fájdalmas gyönyörűséggel hallgatja a háta mögött álló halál hegedűjátékát. A hegedűn már csak egy húr van, a többi három elpattant. Vajjon hány húron muzsikál még a kertek titokzatos hegedűse? Mindegy, — a fő az, hogy a játéka édes és tüzes.

A part most elmaradt mellettük, a gondola belefutott a határtalan szürkességbe. Tihanyi később letette az evezőt, leült a bárka végébe és előkereste matróz-pipáját. A hajó orrán az alabárd csendesen ringott; igen nagy távolságban egyetlen *faro* fáradt mécsese volt még ébren.

Valami csodálatosan mély, gyöngéd és meleg páratenger fogta körül a gondolat. A levegőben, a vízben aranypor csillant meg és Editnek úgy tetszett, mintha hajójuk fölemelkedett volna a felhők fölé és nyugodtan vonulna tovább a csillagok útjain. Valami félig áhítatos, félig pogány mámor érintette meg a szívét.

De most megszólalt Tihanyi:

— Velencét akarta. Itt van az egész. Az ősanagy, amelyből a várost mintázták.

Edit most úgy látta, mintha az éj függőnye meglebenne és mintha alatta formát és színt keresve va-

júdnék a gyöngyszürke pára. Paloták márványtagjai bukkannak föl a világító ködből, füstoszlopként futó, a helyüket kereső tornyok árnyékképe, aranygályák bíborvitorlája, fehérén világító szobrok, fejedelmi köntösök brokát foltjai . . . Közbe pedig valami pazarló vihar tündöklő szikraesőként és fehér hófúvasként röpíti a drágakövek, a muranói kristályok, a gyöngyszemek millióit. Még illatot is érzett és hangokat is hallott: talán „Szemirámisz ágyasházának illatát” és „Salome táncának zenéjét”.

Tihanyi megszólalt és a függöny rögtön összecsapódott Edit szeme előtt.

— Nézzen vissza!

Messzi, nagyon messzi mögöttük piros és zöld tűzférgek ficázkodtak az ég alján. Az Ariane tiszteletére rakétákat eregettek ott.

— Milyen ostoba az, — mormogta Edit, aki most megint maga előtt látta a Belizár-féle velencei éjt, a díszletezőnél megrendelt romantikájával és szabott áru hangulataival. Tihanyi nerói gögje már reá is átragadt.

— Milyen viszonyban van maga a holddal? — kérdezte az író.

— A lehető legjobb viszonyban. Miért?

— Azért kérdezem, mert mindjárt itt lesz. Mindenesetre tudja, hogy a hold mostanában divatját multa? A hold épp úgy, mint a naplemente. Valaki, aki egyéniség volt, kiadta a jelszót, hogy az ilyen naiv hatások a tömegnek valók és azóta a tömeg émelégést érez, ha a holdat látja. Kérdezze meg például Árkay bárót, hogy mennyiért akasztana a szalónjába egy hol-

das tájképet? Egyáltalában: a tömegre nézve ma kötelező az eredeti és komplikált egyéniség. Az ilyen egyéniséget készen és olcsón lehet kapni az esztétaboltokban és olyan népszerű viseletté lett, mint a lóden-gallér. Mireánk nézve ez kellemes, mert most megint gyönyörködhetünk a naplementében, anélkül, hogy rossz társaságba keverednénk és a holdat is élvezhetjük, mivel nem homályosítja el millió banális sóhajlás köde. Attól félek azonban, hogy az örömünk rövid lesz. Az emberek hamarosan ki fogják sütni, hogy a holdvilág tulajdonképpen Biedermayer-motivum és a kárpitosok megint divatba fogják hozni.

Edit jobban szerette volna, ha a kísérője csendben marad. A beszédje hideg légáramként szelte át az édes és meleg homályt.

Tihanyi időközben megint kezébe vette az evezőt és miután lassan megkerülte a sziget csúcsát, dél felől bekanyarodott a széles Giudecca-csatornába.

— Ezzel a várossal is körülbelül úgy vagyunk, mint a holddal, — mondta evezés közben. — Amióta az emberek úgy ellepték, mint a békanyál a tavat, kiment a divatból és senki sem látja, senki sem beszél róla többet. A város elveszett az ember-hinár alatt. Nekünk velenceieknek ez jó, mert magunkra maradtunk a mélységekben.

De most már elhallgatott. Valahogyan mégis megérezte, hogy Edit nem figyel reá.

Fehér bái ruhájában, köpenyegével a fél vállán ült a gondolában, meztelen könyökét az ülés hátára, állát pedig a keztyűs tenyerébe támasztotta és úgy

nézte a holdat, amely most a hajó acélorra fölött lebegett.

A hold némán vitte kihült vulkánjait a sziporkázó égboltozat alatt és valósággal elszédítette Editet a távolság és a magány képeivel. Kihülni és nem semmisülni meg: a legszomorúbb sors.

A bárka szűk csatornába tért és Edit tudta, hogy közel járnak a szállóhoz. Most már fölrázta önmagát és leverte lelkéről a holdvilág-bilincseket. Az oldalülésre telepedett, hogy láthassa Tihanyit és cigarettát kért tőle. Most jutott ugyanis eszébe, hogy ez a signore Zepe, a ki cinikus és vakmerő legény hírében állott, egy fél éjszakát töltött vele a lagunában, anélkül, hogy közömbös dolgoknál egyebet beszélt volna. Pedig egy forró, szégyenletes titok fűzte őket egymáshoz és ő Tihanyi kezébe adta magát, mihőn ma a bárkájába kíváncszott. De minden jól volt úgy, ahogy volt; az ember ugyan csodálatosan érdekelte Editet, a férfi azonban nem vonzotta.

— Si'ore Zepe, szeretnék magától valamit kérdezni . . . De bele ne fordítson a tengerbe! Nem vegyül a maga gondolière-szenvedélyébe egy csepp póz vagy snobság?

— Póz aligha, snobság talán igen. Ez az én nyári foglalkozásom módot ad nekem, hogy igazán előkelő, egész emberekhez dörgölődzem: hajósokhoz, halászkokhoz. És még egy előnye van: leszoktat arról, hogy ilyenféle kérdéseket intézzek magamhoz, mint maga az imént. Volt idő, mikor igen sokat szoktam magamtól kérdezgetni. Ebből n'hanapján kellemetlen-

ség és botrány lett, mert csak ritkán tudtam magamnak kielégítő választ adni.

— És az evezőhídon nem kérdez magától semmit?

— Semmi olyat, ami zavarba ejthetne. Minden evezőcsapás megerősít abban, hogy semmihez semmi közöm, állatból lettem és állatnak kell maradnom.

Edit elnevette magát.

— Nem szégyenli magát, si'ore Zepe? Gondolière létére haeckeliánus! Állatból lett, megengedem, de istenné kell lennie, ha van magában szorgalom és igyekezet.

Tihanyi mosolyogva rázta a fejét.

— Az ember egy egész állatból és egy darabka istenből van összeragasztva. Ez az isten beteg, nyomorék és tehetetlen. Ha a saját isteni mivoltára gondol, akkor szédül a feje, ha meg a tehetetlenségére gondol, akkor megered az orra vére. Töprengő mániában és szívlagyulásban szenved. A ki isten, az legyen mindenható, de az enyémhez hasonló ispotály-istenségben nincs köszönet. Ha komolyan veszem magamban az istent, akkor elvesztem a lábam alól a földet és még sem érem el az eget. Pedig nincs szégyenletesebb dolog, mint a levegőben lógni. Inkább vagyok az állatok között legelső, mint az istenek között legutolsó.

— Igazán nem szégyenli magát, si'ore Zepe?

— Egy cseppet sem. Mert minden, ami az emberben nagy, szép és jó, az állati.

— Példának okáért?

— Az erő, az ifjúság, a bátorság, a hűség, a barátság, a szerelem, az anyaszeretet — szóval minden.

E részben azonban még sokat kell tanulnunk állattársainktól. Mert kétségtelen, hogy nincs délcegebb ifjúság, mint a nemes paripáé, nincs vitézebb lovag, mint a párduc, nincs hűségesebb barátság, mint a kutyaé, nincs fölálodozób anyaszeretet, mint a fogolymadáré.

— És a művészet, si'ore Zepe, a művészet nem szép, nem nagy dolog?

— Biztos benne, hogy nem állati eredetű? Ha a fülemile énekét hallom, ha a daru táncára gondolok, vagy a madár fészket nézem, akkor nagyon gyanúsak találom a dolgot. Különösen azok a fészkepítők! Fúrnak, faragnak, falaznak, varrnak, fonnak, szőnek...

— Tehát becsületes mesteremberek, de nem művészek.

— Van azonban madár, amely illatos fűből építi és virággal, papírszelettel ékesíti a fészket. A sárgarigó. Ez a cifra felesleg, a fényűzés kezdete nem a művészet első próbálkozása? Persze: ösztön. De az igazán emberi művészek, a hellének, nem azokból a titokzatos, forró mélységekből merítettek, ahol az ösztön fészkel? És a középkori templomok építői nem sárgarigók? Reám még némely renaissance művész is elragadóan öntudatlan, gyönyörű állat benyomását teszi. Tehát tisztelet az állatnak! Hiszen ha magát megérteni és méltatni akarom, akkor is a legérdekesebb, legtitokzatosabb és legarisztokratikusabb állatcsaládra, a macskákra kell gondolnom.

— Maga hízeleg, — szerénykedett Edit.

Később panaszos macskanyávogást hallottak a háztetőkről.

— Ez az én Ninetta húgom, — mondta Edit. — Nagyon derék leány, de neki is megvan az a hibája, hogy szeret idegen kandurokkal a háztetőkön sétálni.

— Amíg Ninetta macska, addig biztosan járhat a legmeredekebb tetőkön is, — vélekedett Tihanyi, — de ha egyszer fölébred benne az, ami isteni, akkor le fog gurulni a fekete lagunába. Attól pedig óvja meg minden állatok teremtmője.

Már a szálló kapuja előtt voltak. Tihanyi neki-vetette testét a hosszú evezőnek és ez a mozdulata Editet a nagy macskák puha és szívós ruganyosságára emlékeztette.

XVIII.

Belizár teli volt haragos keserőséggel, az Árkay-koteria pedig megbotránkozással: Edit nyom nélkül eltűnt a lagunában. Nappal még csak láthatták, ha rá-törték a fogadójában; az est homályában azonban szárnya nőtt, mint a denevérnek, és hirtelen elcikázott előlük a kanyargó sikátorok árnyékában.

Az amerikai esténkint a hoppon maradt Pantalone kolerikus bánatával bolyongott a városban. Olykor megállott egy-egy meredek nyergű hídon és elboruló szemmel bámult bele az éjszakába. Milyen más is volt a hellászi éjszaka! A párduc hátán ülő, királynői tekintetű, meztelen Ariadne vonásait viselte. A velencei éj azonban sötét bársonyba burkolja tagjait, a mámoros szeme pedig selyemálarc hasadékaiból tüzel.

Csupa bujaság, hűtlenség és rejtelem. Egyszer az elsuhanó gondolából küldi feléd illatát, máskor a templomajtó homályából vihog utánad, megint máskor a keskeny sikátorból hallod arany cipősarkának kopogását.

Mialatt Pantalone álmatlanul róttá az utcákat, az alatt a hűtelen Colombina a Leon'd'oro nevű osteria asztalának támasztotta a két könyökét. Szembe vele ült Arlecchino, kurta matrózpipájával a fogai között.

Az asszony alakoskodó szenvedélye legújabbán egy farsangi ötleten mulatott: esténként venezianának öltözött, hogy föltűnés nélkül kóborolhasson Tihanyival. Most is kalap nélkül volt, a hetyke velencei kontya teli volt tűzdelve fésűkkel, egyszerű fekete ruhája fölött rojtos selymekendőt viselt és papírlapozót forgatott a kezében. A barna archőrével és a fehér fogaival nem rítt ki a csinos nők közül, akik tengerészek és katonák társaságában sétálnak a Fondamentán.

— Mia sposa, — súgta oda Tihanyi a léhűtő barátainak, ha kérdőleg tekintettek reá. (Sposa kitűnő szó, mindent megmagyaráz és semmit sem mond, menyasszonyt is jelent, feleséget is, de szeretőt is.)

Edit olyanformán érezte magát signore Zepe védelmében, mint a rémregény hőse, aki megfékezte és megnyergelte a kondorkeselyűt. Eleintén kissé szepegett, de miután úgy találta, hogy a szárnyas paripa egészen kezes, átadta magát az ismeretlen régiókban való kalandozás gyönyörűségének.

Ezúttal a vízre kírúgó erkélyen ültek, az erős lámpafényben, melyet az alacsonyan feszített sárga ponyva vert arcukba.

— Ma ostoba találkozásom volt, — mondta Ti-hanyi. — Árkay! . . . Dohányt vettem a Ziepolon, — de ki is hitte volna, hogy egy pesti méltóságos betéved abba a mocskos kis boltha?

Edit szája kissé eltorzult, mintha fanyar gyümölcsre gondolna.

— Említést tett rólam? — kérdezte.

— Óh nem. Más valakiről beszélt: a *donna nera*-ról . . . Mindenáron össze akarná hozni mister Belizárral.

Zepe beszéd közben egy aranypénzzel labdázott.

— Mi lesz azzal az arannyal? — kérdezte Edit idegesen.

— Ezt magán kerestem, édes barátnőm. Az amerikai csúsztotta a markomba, akkor éjjel, mikor beültette a gondolámba. Ennek csak egy méltó rendeltetése lehet: megisszuk.

Edit elvörösödött, de ugyanakkor gonosz kis mosoly jelent meg a szája szegletén. Colombina perfidiája stilszerűnek találta az ötletet.

— Donna nera, donna nera — ki az? — kérdezte később, mikor a pezsgő már ott gyöngyözött a poharában.

— Azt nehéz megmondani, — húzódozott Zepe.

— Kísértse meg, hátha mégis sikerül?

— Nera arról nevezetes, hogy senki sem tud róla biztosat. Biztos csak annyi, hogy nő . . . Lehet hercegnő, de lehet valami ügyes kokott is.

— Én máris az utóbbi mellett szavazok, — vetette közbe Edit.

— A nevét onnan kapta, hogy mindig csak álarc alatt mutatja magát és ilyenkor talpig feketében jár. Az elmúlt karneválon bukkant föl először. Úgy repült a mulató Velence közepébe, mint a lobogó tűzcsóva. A Ridottóban, a Fenice-bálon ott volt, a Veglionen pedig úgy járta a forlanat, a hogyan Velencében még nem láttak táncolni.

— Csak táncolni szokott?

— Ha megtetszik neki egy férfi, arra ráteszi a kezét egy rokokó-cárnő kecses és önérzetes gesztusával.

— És *azoknak* sem mutatja meg arcát?

— Úgy hírlik, hogy nem. Nekem, sajnos, nincsenek személyes tapasztalataim.

— Honnan vették azt, hogy úri asszony?

— Nagyon jól öltözik és előkelően tud viselkedni. Azt mondják, hogy ragyogóan elmés. És megérzik rajta, hogy az élvezetet a maga kedvéért keresi. Ennyi forróság és mohóság csak azok szívében gyülekszik össze, akik társadalmi bilincseket viselnek. Így élvezni csak az tud, akit a bűn tudata sarkantyúz és aki érzi, hogy az életével játszik.

— Farsangon kívül nem látható?

— Nagy időközökben meg-megjelenik. Ügylát-szik — és ez is a kokott-elmélet ellen szól, — hogy csak nagy ritkán tudja magát szabaddá tenni. Tegnap megint szó volt róla. A Giardino előtt horgonyzó angol hadihajó egy szép tisztjét látogatta meg, aki soha még a hírét sem hallotta. Azt mondják, hogy ezúttal álarc helyett sűrű krepfátyolt viselt.

— Hogyan tudja a kilétét olyan jól titkolni?

— Velencében ez lehetséges. A gondola *felze*-je alatt láthatatlanul bejárhatja a várost, útközben akár ruhát is cserélhet. A csatornákra nyíló kis ajtón észrevétlenül jöhet-mehet. Hiszen azért a kalandok városa ez.

— Pénzt elfogad?

— A táncáért igen, de a csókjáért nem. A tavasszal egy orosz ember azt mondta, hogy szívesen adna nagyobb összeget, ha láthatná a forlanáját... A Nera valahogyan neszét vette a dolognak, légyottot adott a pénzeszsáknak egyik muranói osteriában és szaván fogta.

— Ez egy kokott, aki tisztában van a férfiak snobságával.

— Lehet úri hölgy is, akinek pénzre van szüksége. Lehet, hogy nincs is szüksége pénzre, csak valami cinikus ambíció tüzeli. Nem tudja azt elképzelni?

— Ha éppen muszáj, mindent el tudok képzelni.

— A fürdővendégek és a velencei családok persze nem sokat tudnak róia. Azokban a körökben azonban, ahol mulatnak az emberek, sűrűn emlegetik. A férfinép édes veszedelmet lát benne, amely állandóan ott kóvályog a fejük fölött, és nem lehet tudni, hogy mikor csap le. Én, ha a templomban vagy a korzón kíváncsian fiatal asszonyt, vagy érett szép leányt látok, akkor azt kérdezem magamban: vajjon nem ő a Nera? Giorgio, Marcolina néne legnagyobbik fia, már magát is gyanúba fogta, amióta velem látja. Pedig ő már vitte az igazi Nerát a gondoláján.

Edit halkan elnevette magát.

— Mondja meg Giorgio úrnak, hogy én nem tudok a levegőben kóvályogni, én nem vagyok boszorkány, csak szegény macska és legföljebb polgári háztetőn tudok mászkálni.

A dolog azonban nagyon érdekelte Editet.

— Maga látta már a laguna-rémet? — kérdezte.

— Egyszer táncolni láttam, egyszer pedig éjjel a gondolámon vittem. Éppen Giorgio adta át nekem a Rialton, azzal, hogy vigyem a Zatterere. Karcsú, magas nő, a termete remek. A haja lángvörös, de azt hiszem, hogy parókát visel. Reám azt a benyomást tette, hogy nagyon fiatal.

— Beszért valamit?

— Mikor kiszállt, egy percig megállott a parton és a szemembe nézett. Azután a nevemen szólított és franciául mondott néhány szót.

— Szép szeme van?

— Tüzes, mint a parázs.

— Azt a fekete álarc teszi... És mit mondott?

— Jobbik kezéről lefejtette a keztyűt, ideadta nekem és azt mondta: tegye el, egyszer talán elviszem magának a párját is. A könyökéig láttam a karját és mondhatom: Praxiteles Afroditejának karja.

— Maga igazi férfi, se több, se kevesebb. De megkapta már a keztyű párját?

— Nem.

— Nagyon várja?

Signore Zepe vállat vont.

— Az ilyen naplopónak az a mulatsága, hogy mindig vár valamit.

Edit fölemelte a poharát, mintha inni akarna, de azután megint az asztalra koppantotta.

— Maga szerelmes? — kérdezte.

Tihanyi elnevette magát.

— Vallja be, hogy ez furcsa kérdés.

— Furcsa, mert fölösleges. Tudom, hogy bolondja ennek a városnak és azt is tudom, hogy a fekete hölgyben a régi Venezia titokzatos érzékiségének megtestesítőjét látja. A következtetés tehát világos. De tudja, mit gondolok én? A Nera nem is *egy* asszony, hanem gyűjtőnév, ürügy, inkognitó. A fekete álarcot különböző unatkozó, kíváncsi, kalandszomjas vagy pillanatnyi pénzzavarban leledző hölgyek veszik magukra. Hölgyek, akik csak abban hasonlítanak egymáshoz, hogy valamennyien tudják, milyen naiv és hiu gyermekek a teremtés urai.

— Lehet, hogy igaza van, — mondta Tihanyi, — de nem baj. A Nera a velencei lagunából nőtt ki, mint valami pompás és kábító illatu mocsárvirág, nem is most, hanem százötven esztendővel ezelőtt, mikor az egész város bacchantikus lázban remegett. Akkor a szép és szilaj muranói apácáknak selyemfészkeik voltak a városban, ahol aranyhímzésű indiai pongyolába öltöztek, a gavallérok pedig mind evezni tudtak, hogy maguk várhassák meg kedvesüket a vízi porta alatt. És aki ma magára veszi a fekete álarcot, az igazi Nera és igazi veneziana.

— Teremtőm, — szólott Edít, — hiszen maga nem is az asszonyba, hanem a romlottságba szerelmes. Ez kissé utálatos ám.

— Ha romlottságnak nevezi a régi velencei szellem lendületét, amely repülni és föléje emelkedni tud mindennek, amit mások megsüvegelnek és ami előtt mások térdet hajtanak...

— Elég volt, — vágott közbe Edit. — Menjünk haza, ránk virrad és én elfelejtettem a Nera álarcát kölcsön kérni.

Most már tudta, hogy signore Zepe miért viselkedik vele szemben olyan korrektül: ennek az embernek a fantáziáját egészen betöltik a laguna vampir-száju diavolettái. Ez romlottság vagy betegség, de mindenesetre Tihanyi baja.

Már elhelyezkedtek a gondolában, mikor Editnek eszébe jutott megkérdezni, hogy tulajdonképpen mi dolga Árkay bárónak a donna neraval?

Tihanyi megmondta. A báró, aki mostanában Belizár mellett az udvari intendáns szerepét vitte, szeretné, ha a Nera táncolna az amerikai előtt. A nagy mogul unatkozik, Kizlár aga pedig neszét vette a muszka kalandjának.

Már erősen hajnalodott, mikor csendesen végigveztek a kihalt Canalazzon. Ekkor kitünt, hogy a konty és a rojtos kendő mégsem elegendő arra, hogy vérbeli venezianát csináljon az asszonyból.

Zepe ugyanis szimatolni kezdett a hajnali levegőben.

— Érzí a laguna illatát? — kérdezte egyszerre.

Edit megborzongott.

— Az egyetlen szag, amit nem tűrök. Ez a bomlás szaga. Olyan szomorú és gyalázatos, mint minden, ami a bomlásra emlékeztet.

Signore Zepe azonban ellenkező nézeten volt és mivel pezsgőt ivott, nagy hévvel kifejtette a maga nézetét.

— Gyalázatos és szomoru szaga akkor lehetett Velencének, amikor virágkorát élte. A bomlás azonban mindig szép és lélekemelő.

Edit kedvetlenül vállat vont, a kísérője azonban tovább beszélt.

— Velence virágkorában itt óriási munka folyt, a város világhatalmát alapozták és minden polgár a köz rabszolgája volt és a patrióta düh vaskorbácsa alatt görnyedezett. A hatalom előkészítése olyan, mint a sütés-főzés a lakoma előtt. A munka rossz szagu és soha sem lehet cél, csak eszköz. Cél maga a lakoma, az élvezet, szóval az, amit maga bomlásnak nevez. Mikor az bekövetkezik, akkor kigyulladnak az összes mécsesek, az asztalok megtelnek virággal, a serlegek borral. A vashól arany lesz, a darócból bársony. A férfiak, akik addig katonák és pedánsak voltak, költőkké és filozófusokká nemesednek. A nagylelkű pazarlás vágya megmámorosítja a várost és a nők az erényt, amelyet nagyanyáik évszázadokon át összekuporgattak, meghatóan nemes és graciózus gesztussal szórják a szélbe. Óh igen, Velence bomladozik, de a bomladozás nagyszerű és titokzatos szépségeket szabadít föl és a szomoru illat, mely az erjedő lagunából kiemelkedik, épp oly elragadó, mint a beteg gyöngyragylófény, amely a kupolák fölött reszket. Én mindenestre hálát adok a sorsnak, hogy Velence bomlása és nem épülése idejében hozott ide.

— Mert akkor a Nera nem a keztyűjét, hanem az olvasóját adta volna emlékül, — mondta Edit.

De aztán hirtelen elharapta a szót és az arca elé emelte a papírlegyezőt.

— Occhio! — hörögte fojtott hangon és nyomatékkal.

A híd tetején, amely felé a gondola közeledett, Belizár állott. A szegény Pantalone keresztbe font karokkal ácsorgott ott, és elfakult, megkopott, elhízott és nyugdíjba küldött Napoleon módjára nézte az Erberia alatt rakódó kofahajókat. Alkalmasint nem sokat aludt az éjjel. Nem vette észre, hogy Colombina, akire e pillanatban is annyi keserőséggel és vágyakozással gondolt, megkövült arccal, behúzott nyakkal és leselkedő szemmel ül a gondolában, amely e pillanatban nesztelelenül siklik el a lába alatt.

Zepe megnyomta az evezőt és besurrant az első fordulón. Edit ekkor lerakta nagy veneziána-fésűit, fülkarikáit és rojtos kendőjét és magára vette megint a kalapját meg a kabátját. A nyaka belepirult az erőlködésbe, hogy elfojtsa a nevetést.

— Engem keres és nem lát meg! Született férj!

Tihanyi is viaskodott a jókedvével és midőn már nem bírta tovább és kicsattant, magával ragadta az aszszonyt is.

A gonosz kacagásuk úgy vonult végig a szürke falak között, mint hóförgeteg a sirokkó szárnyán.

XIX.

La Nera, la donna nera...

Az igazság az, hogy senkisémm beszélt róla, csak az egy signore Zepe. A fekete asszonyt, Velence ősi szatanikus tüzeinek papnőjét, ő idézte föl a laguna párájából és lakást is ő adott neki a légies városban, melyet ugyancsak az ő fantáziája vetített az ég alján ülő felhőfalra. Hiszen Árkayt is ő tette kíváncsivá a Nerára.

A farsangon ugyan tényleg némi föltűnést keltett egy féktelen fekete dominó, a tavasszal pedig szó esett valami titokzatos nőről, aki lefátyolozott arccal járt a férfiak után és léket vágott egy orosz pénzeszsákon, de ezek jelentéktelen dolgok voltak és még az sem volt bizonyos, hogy a kalandok hősnője ugyanegy asszony volt-e.

Velencének esze ágában sem volt, hogy önmagára ismerjen a tovasuhogó selyemárnyékban. A város fantáziája különben is elsülyedt a történelmi katasztrófa örvényében, amely annak idején elnyelte San Marco köztársaságát. A kispolgári élet, mely ma virágos rétként terül el a régi Velence helyén, nem is sejti, hogy miféle mérges nagy virágok és rettenetes fogu szárnyas hullók kövesednek odalenn a diluviumban.

De akár szétfolyó köd, akár forró hús és vér volt a fekete dominó magja: Edit kedvet érzett, hogy magára öltse a laguna-boszorkány repülő köntösét. Repülni, föléje emelkedni a milliomos csöcseléknek, ez az élet farsangjának legfőbb diadala. Azt mondta Tihanyi-

nak, hogy meg akarja tréfálni a Belizár-kotériát, a Nera álarca alatt táncolni fog az urak előtt, eljárja nekik a forlanát, természetesen pénzért, mert csak így lesz teljes a tréfa. Belesodorni álarcos komédiájába a féltékenységet, megcsalni Pantalonet magával Pantaloneval, egy csomó gazdag léhűtő szívébe a vágyak és sejtelmek szikraesőjét szórni, gyujtogatni és lán-golni, közbe számárfület mutatni Kizlár agának, azután hirtelen eltűnni, belefoszlani a laguna homályába és csak egy csengő kacagás emlékét hagyni maga után: erre vágyódik minden Colombina.

A tréfa kivihetőnek látszott és Tihanyi rögtön följánlotta segítségét. Ő, mint a lagunák opiumának betege, egyre a mult kísérteteit kereste Velencében és ha nem talált, kész volt ilyeneket teremteni.

Másnap már Giorgio, az ő gondolière-barátja, fölkereste Árkay bárót. Titokzatos pofával — Giorgioban egy diplomata vagy egy kerítő veszett kárba — előadta, hogy egy előkelő hölgy, akinek ereiben régi dogek indigókék vére folyik, meg óhajt ismerkedni az amerikaival. Giorgio járt már az Ariane-nál is, de ott nem eresztették föl a hajólépcsőn. Mikor azt mondta, hogy a szóban forgó hölgy — tekintettel főrangu családjára — csak álarc alatt mutathatja magát, akkor a báró már tudta, hogy a Neráról van szó.

Árkaynak azonban szkeptikus napja volt.

— Ki biztosít engem, hogy ez nem becsapás? Előkelő hölgy?! Álarcot minden vászoncseléd tehet a képére.

Ő a pénzeért valami igazán finomat akart.

Giorgio azonban a helyzet magaslatán maradt.

— A báró úr szakértő előkelőség dolgában és maga fog itélni. A donna el fogja táncolni a forlanát és ha az urak úgy találják, hogy becsapták őket, akkor az idejükön kívül semmit sem fognak veszíteni.

Ez a nagy önbizalom lefegyverezte a bárót és igen fölizgatta a kíváncsiságát.

Edit ezalatt buzgón készült a szerepére. Mint rendszeren, úgy most is a saját fölcsigázott várakozásaiban kereste a dolog fontosságának mértékét és oly komolyan vette ötletét, hogy nem is tudott másra gondolni.

Mivel egyelőre még fogalma sem volt róla, hogy mi legyen a forlana, signore Zepe hozott neki a Leon d'oro különszobájába egy friauli parasztasszonykát, aki eljártá előtte a hegylakók táncát. A menyecske komor és verejtékes kötelességtudással toppantotta, karikázta és cifrázta végig a tánc összes lehetőségeit, Edit azonban ebből a megmerevedett formalizmusból is ki tudta magának hámozni a forlana eleven jelentőségét.

Harmadnap Arkay báró estebédre hívta a férfitársaságot. Tihanyival együtt heten voltak egy előkelő vendéglő emeleti szalonjában, és Belizár nélkül is sok milliót nyomtak. A vendéglátó kívánságára „egész kedélyesen, csak szmokingban“ jelentek meg.

Asztalnál a báró a Nerára terelte a beszédet, de azután hamarosan Tihanyinak engedte át a szót, aki mintegy koronatanuként szerepelt ebben a titokzatos afférban. Tihanyi szerint egészen biztos, hogy a Nera főúri család sarjadéka, talán nem is asszony, hanem

fiatal leány, az ereiben izzó tűz hajtja ki éjjelenként a családi palotából... Árkay most már kijátszotta nagy ütőjét, bejelentvén, hogy fél óra múlva itt lesz a titokzatos hölgy. A gavallér házigazda desserthez a velen-cei dogék unokáját fogja átnyújtani mélyen tisztelt vendégeinek.

Az urak nem vették a dolgot túlságos komolyan. Különösen a budapestiek nem. Ezeket egyáltalában nem lehet nőkkel becsapni, mert ha kétségük támad egy hölgy kiléte iránt, akkor elvből a legrosszabbat gondolják és ha történetesen Sába királynő jönne hozzájuk látogatóba, ők óvatosságból utcai leánynak néznék.

Tihanyi, aki ebben a jómódu társaságban a szolgálatkész jó fiú szerepét adta, a báró kívánságára a vízre nyíló kis kapuban várta a vendéget. Cigaret-tázva állott a gótikus ív alatt, a sós víztől megrágott kö-küszöbön, és kinézett a sötét csatornára, amelynek tük-rén óriás arany fűrészként táncolt valami lámpa vissz-fénye. Végül — jókora késéssel — befordult Giorgio gondolája a sarkon és megállott a kapu kikötőkarói között.

A Nera kibujt a fekete felze alól és Tihanyi olda-lán fölsuhant az emeletre. A lépcsőn odasúgta neki:

— Nagyon félek, pedig pezsgőt is ittam!

Bő selyemköpeny volt a vállán és nagy cappa a fején; a ruhájából valami finom, forró parfüm áradt, melyet Zepe még soha sem érzett rajta.

A domino megállott az ebédlő kandallója mellett és végigmustrálta a szivarozgató társaság minden tag-

ját. A szeme végül hosszan megpihent Belizáron, aki-
nek arca sárga és mogorva volt. Ez a feketearcu fan-
tóm, melynek két szeme sötét tűzben ragyogott, valami
furcsa, szorongó érzést terjesztett maga körül. A bu-
dapesti urak azonban mégis józanul mosolyogtak,
Árkay pedig szükségesnek vélte, hogy valami bátorító
és kissé szemérmetlen bókot mondjon. Nera a szavába
vágott. Francia nyelven, mély és fojtott hangon, hogy
a bárón kívül más nem is hallhatta, szólt:

— Engem félrevezettek. Azt mondták, csak egy
ember lesz itt. De most már mindegy! Hol a zene?
Táncolni fogok — egy embernek.

Ez is a szerepéhez tartozott.

A zene — Tihanyi a stilus kedvéért vak muzsiku-
sokat hozott — játszani kezdett. A Nera egy ideig
még mozdulatlanul állott egy helyen, majd megindult,
mintha a zene ütemére körül akarná sétálni a termet,
közbe lecsúsztatta válláról és a padlóra ejtette a domi-
nót. A haja lángvörös volt, a ruhája fekete. A ruha-
dereka mélyen, nagyon mélyen ki volt vágva, a szok-
nyája idomaihoz tapadó vékony, igen vékony selyem-
kelméből készült. Némi habozás után egyszerre két láb-
bal beleugrott a forlanába, mint a hideg vízbe.

— A gyöngyei azonban igaziak, — suttogta egyik
budapesti.

— Valami nagyklasszisu kokottnak látszik, —
mormogta a másik.

— A termete prima . . .

Edit vékony és acélos Artemisz-termetének kecses-
sége meglepte Tihanyit is.

Az asszony különben mesterileg értett hozzá, hogy fölismerhetetlenné tegye magát. Idegen illatszert használt; a gyöngyöket, amiket viselt, aznap vette kölcsön az ékszerésztől; még arra is kiterjedt a figyelme, hogy a vállára kis anyajegyet fessen — az „esetleg jobban tájékozottak félrevezetése céljából“. De Tihanyi megfigyelte azt is, hogy a testtartása és a járása is más, mint egyébkor: ma kissé hátravetette felső testét a csipőiben.

A forlana tulajdonképpen táncparódia. A tizen-nyolcadik század Velencéjének támadt az a dekadens ötlete, hogy táncolva kifigurázza a friauli hegylakók esetlenségét. A selyemtopános könnyedség a havasi pásztorok bocskoros nehézkelességével kacérkodott. Ez talán a nagy kurtizán válasza volt Rousseau természetimádására. Ennek a táncnak nincsenek szabályai és figurái. A forlana akkor igazi forlana, ha egy szélső, vakmerő, önmagát gúnyoló szellem és egy acélinu, habkönnyű fizikum tombolja ki magát rögtönzött ötletességgel. Motivuma: a raffinement, amely együgyűnek tetteti magát; a contessa, aki pesztorkának öitőzik; a grácia, amely csetlik-botlik; az ügyetlen kis Psyche, aki orra bukik, de az utolsó pillanatban mégis észébe jut, hogy szárnya van.

A Nera mindjárt ezen kezdte: megbotlott és elcsúszott a parkettán — az urak kínosan szisszentek föl — de azután gúnyos és diadalmas könnyűséggel szállott tovább.

A Nera táncolt és a nézők szemei lassankint kigyulladtak. Nem, ez nem volt álarcos ballerina, mint némelyek közülök gyanították. Semmi iskola, semmi

rutin, csupa egyéniség és temperamentum. Egyikük-másikuk talán már látott is ilyesmit, otthon, bizalmas családi körben, mikor valami finom asszonyka vagy alamuszi leány, aki egy csepp pezsgőt ivott, azzal az ürüggyel, hogy utánozni fogja az operett-start, megijesztette és gondolkodóba ejtette a rokonságot a paródia medrén messzire túlcsapongó szilaj szenvedélyességével. A szikra, mely a táncosnő szemében vibrál, égő öserdők tűztengeréből került. Ehhez a tánchoz szinte hozzátartozik a férjek és fitestvérek meghökkent ábrázata.

A Nera időközben már letépte magáról és messzire eldobta a paródia szűk bohócruháját. Ha paródia volt még a tánca, akkor nem az együgyű hegyipásztort figurázta, hanem valamit, ami milliószor komolyabb és érzékenyebb volt: az asszonyt. Valami volt a táncában a bacchansnő fájdalmas flagelláns-mámorából, amely kitép, szétfoszt és a világ szeme közé szór mindent, ami titokzatos, gyöngéd és sérthetetlen a nőben.

A Nera táncolt és a férfiak vágyteljes pillantásai úgy lobogták körül vékony bokáit, mint tűzlángok a valkürt.

Belizár, aki eleintén jóllakott yankee-közömbösséggel szívta a vastag havannáját, most ugyancsak figyelni kezdett. Egyszer valami sejtelmes rémület nyílt át a lelkén: a táncot nézve úgy érezte magát, mintha megdagadt patak partján járna és a zúgó árban ismerős épülettörmelékeket látna vágatni. Honnan kerültek a hirtelen fölbukkanó és hirtelen elme-

rülő emlékek? Vajjon miféle magasan álló házat sodort el a zavaros ár?

A lámpszákoszi táncra gondolt, amelyről Edit beszélt hellászi útjukon. Igen, ilyenféle lehetett Salome tánca is. Az utolsó szó, amit a nő kimondhat.

A zenészek fáradtak bele előbb, vagy a táncosnő? A tánc váratlanul véget ért és a Nera remegve és széldülve burkolta verejtékes vállát a köpenybe, melyet Arkay adott reá. A budapestiek eszeveszetten tapsoltak, bravo-t és bis-t kiáltottak, Belizár azonban zsebetett kezekkel ült a helyén, Tihanyi sápadt arca pedig ezúttal krétafehér volt az izgalomtól, mintha kísértetet látott volna.

Arkay báró összekulcsolta két kövér kanonokkezeit.

— Pihenjen, madame, azután hadd gyönyörködjünk megint az ön páratlan művészetében!

A dominó azonban a fejét rázta.

— Assez! — mormogta.

Tétova léptekkel megindult az ajtó felé, de azután meggondolta magát és Belizárhoz ment. Vakmerően, szinte fenyegetően belefúrta tüzes tekintetét az amerikai szemébe. Majd a vállára tette kezét és francia nyelven a fülébe súgta:

— Önnek táncoltam. És most van egy órai időm, azt önnek ajándékozom. Akarja? Én többet érek, mint ezek itt hiszik.

Valami édes illat áradt Belizár arcába, de ő idegennek és ellenszenvesnek találta ezt a szagot. Editre gondolt, még pedig meglepő közvetlenséggel, — ez a fe-

kete rongy azonban, aki Editre merte emlékeztetni, rettegéssel és haraggal töltötte el.

Göggösen vállat vont és fojtott hangon mormogta:

— Ha ön valamit ér, akkor miért dobálja el magát? Ha pedig eldobálja magát, akkor nem ér semmit.

Ez a durvaság láthatólag meglepte a dominót. Kis ideig némán állott, majd vállat vont és szárazon mondta:

— A szatócsok takarékoskodjanak, hogy a királyok pazarolhassanak!

Azzal már ki is suhant az ajtón és szapora léptekkel ledobogott a falépcsőn. Árkay báró tulajdonképpen a yankee kedvéért hívta ide a Nerat, de mikor észrevette, hogy azok nem tudnak megegyezni egymással, Ezópus koszhordó kutyájának példájára magának akart valamit megmenteni a lakomából és utána szaladt. De megkésétt.

Mialatt az urak, a hallgataggá lett Belizár kivételével, kíváncsi szóáradattal estek egymásnak, a Nera gondolája már befordult a csatorna sarkán. A budapestiek megegyeztek abban, hogy a fekete dominó magja csak valami nagyszabású kokott lehet. Talán egy nagyúr barátnője, akit az unalom és a pénzvágy ösztökél kalandokra? Ladányi Editre egyikük sem gondolt, bár valamennyien ismerték.

A Nera gondolája akkor már a Canal grande széles tükrén ringott. A gondolás egy percre letette hosszú evezőjét, hogy levethesse szmokingját és kék vászon-zubbonyt húzzon a plasztrónja fölé. A Nera gyanús-

nak találta a veszteglést és kidugta fejét a felze kis ajtaján.

— Maga az, si'ore Zepe?

Valóban Tihanyi állott Giorgio helyén.

— Meg van elégedve a sikerével? — kérdezte Zepe.

Edit leverten hajtotta le a fejét.

— Nem így gondoltam . . . Sületlen dolog volt . . .

— Mit mond, Edit? Hiszen minden nagyszerűen sikerült! Szinte túlságosan jól ment!

Edit nem értette, hogy miért olyan elégedett Tihanyi, valamint azt sem értette, hogy miért elégedetlen ő maga. Napok óta olyan mámoros várakozásban élt, mint a játékos, aki mindenét föltette egy kártyára. Rendkívüli izgalmakra, fantasztikus nyereségre, megsemmisítő veszteségre volt elkészülve. De mi történt? Mindössze annyi, hogy egypár közömbös embernek vacsora utáni szórakozással szolgált. És bosszantotta az a lealázó józanság is, amellyel Pantalone őt elhessegette magától. De akárhogyan volt is: a komédia véget ért, megint itt volt a rettenetes, szürke *lundi*, Editben pedig még egyre fokozódott a vasárnapi várakozás, az ünnepi szomjúság.

Hej, ha ennek a velencei éjszakának még egy titkos rekesze volna, egy mély és biztos földalatti boszorkány-barlangja, amelynek küszöbén a beavatott leveti mindazt, ami rajta banális, gyáva és idegen!

De most megszólalt signore Zepe.

— Donna Nera, — szólt, — hoztam pénzt a bar-

bároktól. A kitünő messère Arkay egy kis erszényt küld önnek.

Edit hallotta az aranypénz bágyadt csörgését.

— A szatócsok takarékoskodnak, hogy a királyok pazarolhassanak, — mondta az asszony. — Vajjon el lehet ezt költeni egy éjszakán?

— Legalább meg lehet próbálni, — szólt Tihanyi az evező után nyúlva.

A gondola lassan siklott el az erkélyek alatt. Amint az ódon paloták álmos ablakszemei megpillantották az álarcos nőt, aki szétvetette köpenyét, hogy a táncról ziháló mellét odakinálja a nyári éjszakának, régi, forró emlékek kezdtek bennük erjedezni. Visszaemlékeztek a hajdani velencei éjszakákra, amelyeknek bársonyos homályát a vágy kormányozta titokzatos hajók hasították.

Az ódon paloták eszmélni kezdtek, megrokkant falaik kiegyenesedtek, megvakult ablakaik fölragyogtak.

Velence a csatorna fölött lebegő, vékony holdsarló fényében ismét önmagára ismert. Óh igen, ez San-Marco városa, a lagunák gyöngyékes kurtizán-királynője. A köntösén viseli Bizánc arany pompáját, a testén Hellász márványszépségét, a lelkében Ázsia titokzatos, vérengző és önmarcangoló ösztönét.

XX.

A levegő nagyon átlátszó lett és a távoli szigetek egészen közel húzódtak a városhoz. Künn, a nagy Ad-

ria fölött, valami óriás szárnyas hadsereg sorakozott: a sirokkó. A Lidó felől chioggiota hajók osontak be, alázatosan leeresztve latin vitorlájukat és megkönnyebbülten, hogy idejében még beérhettek a biztos lagunába.

Két nappal a Nera-estély után Árkayné a Piazzetán véletlenül elfogta Editet. Estebéd idején volt. Edit egyedül evickélt a sétálok áradatában, a báróné két karjába két óriás gyereke kapaszkodott.

— Csak nem voltál beteg? — aggodalmaskodott a jó barátnő. — Kissé mintha megfogytál volna . . .

— Nincs semmi bajom . . .

— Az imént elnéztelek, amint magadban jártál és — bocsáss meg ostoba ötletemért! — szinte elszomrodtam, hogy milyen árva vagy, — mondta Árkayné. — Soha sem ismertem asszonyt, akihez oly kevésbé illenék az egyedüllét, mint hozzád.

— Igen, — adta vissza Edit, — az udvarlók kiegészítenek engemet, mint az angyalok a szent koronát. Sajnálom, hogy ma csonka benyomást kell reád tennem.

— Van estére valami terved? Nem volna kedved megint egyszer velünk vacsorázni? — kérdezte Árkayné.

A roham olyan váratlanul jött, hogy Edit nem tudott már védelmi állásba helyezkedni. Különben mind-egy! Tényleg nem volt semmi terve.

Ügylátszik, a titokzatos flirtje már véget ért, — állapította meg magában a báróné. — Mert hogy Edit hosszú bujdosásának ilyenféle oka volt, abban egyetlen asszony sem kételkedett.

Árkayné megörült, hogy kellemes estét szerezhet Belizárnak és az amerikai a báróval együtt hamarosan elő is került a sétáló sokaságból.

— A tékozló leányunk tiszteletére le fogjuk öletni a legkövérebb borjut, — mondta Árkay.

Igazán nagyon gazdag vacsorát rendelt a fogadóban.

Asztalnál a báró azzal mulattatta Editet, hogy töviről-hegyire elmondta neki a donna Nerával való kalandjukat. Azon kezdte, hogy „ez magának való eset, édes Edit“, — de hogy miért neki való, azt nem mondta meg. Az urak eredetileg úgy állapodtak meg, hogy otthon titokban fogják tartani az egész dolgot, mivel azonban a kaland váratlanul szelid lefolyást vett, mégis csak elfecsegték az asszonyoknak. És Árkaynak határozottan jól esett, mikor a felesége megfenyegette az ujjával: Nagy zsványok vagytok ti férfiak!

— A Nera, — magyarázta Editnek, — a Nera szépnövésű nő, fél fejjel nagyobb, mint maga és valamivel húsosabb . . .

Árkayné fennakadt az ura stilusán. Ő különben állandóan úgy bánt Árkayval (a legelszántabb bankcápák egyikével), mintha az áldott szívű, de kissé parlagias ember volna, akinek magyaros szókimondása már nem illik bele a modern világba.

— Ugyan öregem, miféle összehasonlítás ez? — fakadt ki bosszúsan.

— Edit nem olyan prüd, mint te, — védekezett a báró.

És meglátszott sugárzó arcán, mennyire örül neki,

hogy Edit nem prüd és mennyire örül annak is, hogy a felesége prüd.

Belizár nem szólt bele; a komor, sárga vércseszeme azonban egyre ott tévelygett Edit profilja körül.

A yankee sejt valamit, — állapította meg magában Edit. Asszonyi módszer szerint most már tünette érdeklődött a kaland részletei iránt. Azért is. A báró, aki néhanapján a raffinált nőbarát babérjaira is pályázott, azt találta mondani, hogy a Nerának szép a lába, de a bokája karcsúbb is lehetne . . .

Tökfilkó! — gondolta magában Edit, miközben az asztal alatt keresztbe tette finom rajzu két bokáját.

Estebéd után a társaság megint kikiváncozott a csillagos ég alá. A lappangó sirokkó gyötrő fülledtséggel töltötte be a levegőt, amitől az embereknek az orruk és a tenyerük viszketett. Edit a társasággal maradt és Árkayné azt a benyomást nyerte, hogy a barátnője nem tud mit kezdeni az idejével.

— Nem tudod véletlenül, hogy hol züllik mostanában Tihanyi? — kérdezte budapesti tájszólásban, a tapintatlannak született nő csalhatatlan ösztönével, de minden szándékosság nélkül.

— Nem szolgálhatok vele, — válaszolt Edit fagyosan.

A furcsa az volt, hogy ekkor nem Edit, hanem Árkayné pirult el.

A Riván nagy csapat gondolás ácsorgott, hangos szóval kínálkozva a járókelőknek.

— Ez utálatos! — mormogta Edit.

— Micsoda? — csodálkozott a báróné.

— Ez — minden — ezek a gondolasok is . . . Evezéssel keresik a kenyerüket . . . Még ott tartanak, ahol dédapáik a lepantói csata napján . . . Egy kis motor jobban és olcsóbban elvégezhetné az ő dolgukat . . . Nem utálatos, hogy annyi erős nagy kamasz inaszakadtáig töri magát a fölösleges munkában?

— Bocsánat! — vágott közbe Árkay, — én praktikus gondolkozásu ember vagyok, de azért mégis azt mondom, hogy nem szabad minden romantikát kipusztítani az életből . . .

Edit szembe fordult vele, a sirokkó minden idegessége ott vibrált a bőre alatt.

— Romantika az, ha talyigán utazom ott, ahol gyorsvonat is jár? Ez nem romantika, hanem bárgyúság, vagy pedig komédia! És egyáltalában: én az üzleti módszert, amellyel a velenceiek az ő romantikájukat kilőszámra kimérik, valósággal sértőnek találom.

— Miért volna sértő? — kedélyeskedett Árkay.

— Velence valamikor tenger volt, de ma pocsolya és engem bosszant, hogy ezek a kis piócák itt mindig úgy beszélnek a hajdani emberevő cápákról, mint az ő néhai volt nagyapáikról. Velence — ugyebár? — az előkelőség és a szerelem városaként szerepel a köztudatban. De ez csak papírmásé utánzat, amit a vendéglősök ipartestülete szerzett be az idegenek számára. A velencei előkelőség üres kulissza, palotahomlokzat, mögötte nincs semmi, csak mocskok és korhadás . . .

— És a velencei szerelem? — élhetetlenkedett Árkay.

— Olyan, amilyenek az ipartestület elképze-
litár, galamb, gondola, holdfény.

A báró azonban makacs romantikus volt.

— Én bizony szeretem a titokzatos melanchóliát,
amely ezt a várost jellemzi.

Edit kajánul mosolygott.

— A melanchóliát is az ipartestület csinálja. Ha
a pikkoló elneveti magát, akkor fülön fogja a sápadt
arcu főpincér: Nem tudod, te haszontalan, hogy my-
lord Árkay melanchóliát parancsolt? — Ezek külön-
ben nem is ismerik a saját városukat. Ők a rothadás
foszlányait árulják, a melanchóliát, a gitárt, a galam-
bokat és azt hiszik, hogy ez az igazi Velence.

— Hát milyen az igazi Velence? — kérdezte
Árkay.

Valami keserű válasz torzította el Edit ajkát, az
utolsó pillanatban azonban mégis elharapta. Kitérően
mondta:

— Mindenkinek olyan Velence jut, aminőt meg-
érdemel.

Belizárt, aki némán és figyelmesen végighallgatta
a vitájukat, kellemesen érintette, hogy az asszony
ellene fordult mindannak, amiben ő ösztönszerűleg a
maga ellenségét látta, de ennyi keserű hév mégis meg-
lepte.

— Maga nem szereti Velencét? — kérdezte
Edittől.

Újabban már annyira elszoktak attól, hogy egye-
nesen egymáshoz intézzék a szót, hogy az asszony meg-
lepődött, sőt némileg zavarba is jött. Válasz helyett
lemondóan legyintett a kezével.

— Ha nem szereti, akkor joggal kérdezhetném: miért van itt? — faggatta tovább szívósan és kiméletlenül az amerikai.

Edit csodálkozva mérte végig. Mit akar ez? Amióta különben eltávolodtak egymástól, megint nagyobbak és erősebbnek látta ezt az embert.

— Miért vagyok itt? Hát tudom én? Én csak azt tudom, hogy holnap éjjel már nem leszek itt.

Ez a kesernyés hangon tett kijelentése kínosan meglepte a társaság némely tagját. A budapestiek, amint észrevették, hogy Belizár és Edit komoly beszédbe elegyednek, összetanult diszkrécióval elmara-
doztak mellőlük. Most már ketten úsztak az idegen emberek áradatában.

— Komoly az, amit mondott? — kérdezte az amerikai.

— Hogy holnap utazom? Komoly.

— Akkor kérek magától valamit. Egy utolsó kegyet, — tette hozzá fanyar mosollyal.

Edit kissé elhúzta az alsó ajkát.

— Parancsoljon velem, mister, — mondta hasonló álpáthosszal.

— Engedje meg, hogy az Ariane vihesse magát Fiuméba.

Az asszony meghökkenve mérte végig.

— Mire való volna az?

Belizár körülnézett, de mivel csak fehér angolokat és szürke németeket látott maga körül, tovább beszélt.

— Magam is hazamegyek Amerikába . . . Úgy gondolom, hogy nem fogjuk egymást többet viszontlátni ebben a rövid életben . . . Abba, hogy magától távol kell élnem, bele tudok törődni. Az én vállam nehezebb zsákokat is elbírt már. Van azonban valami, amibe semmiképpen sem tudok belenyugodni.

Edit nem merte megkérdezni, hogy mi legyen az, de Belizár kérdezetlenül is elmondta.

— Nem tudok belenyugodni a gondolatba, hogy magát talán csak valami véletlenség szakította el tőlem, esetleg valami ügyetlenségem, egy akaratlan mulasztásom . . .

A hangja most annyira remegett az indulattól, hogy Edit riadtan tekintett reá.

— Ilyesmiről szó sem lehet, Belizár. Magát semmi felelősség nem terheli a mi dolgunkban. Ellenkezőleg!

— És még valamitől félek, — folytatta az amerikai. — A tetszhaláltól. A gondolattól, hogy talán nem is haltam meg végleg a maga számára, hogy bizonyos körülmények között megint föl fogok támadni . . .

— És az félelmes volna? — kérdezte Edit különös mosollyal az ajka szélén.

— Tűrhetetlen volna, mert akkor már késő volna. Én nem tudok már kivergődni a földhegy alól, amit reám szórt . . .

Az asszony nem válaszolt, csak olyanféle befejező mozdulatot tett a kezével, mint a pap, mikor azt mondja: pax tecum.

— Ne féljen tőlem, — folytatta Belizár. — Sem

koldulni, sem zsarolni nem fogok. Egyszer ugyan el-
lányultam életemben, de most megint férfi vagyok. Én
megérték és elfogadok mindent, ami elkerülhetetlen.
Ha megtölti a fegyvert, a szívemnek fordítja és meg-
húzza a ravaszt, akkor tudom miről van szó, meg-
halok, mert a dolog elkerülhetetlen. Mostanában azon-
ban sötétségben botorkálok és nem tudom, hogy merre
menjek. Az a lealázó érzés gyötör, hogy a kilincs itt
van a kezem ügyében, kapkodok utána, de nem talál-
lom meg.

Dühös mozdulatot tett a kezével, — ha most meg-
kaphatta volna azt a bizonyos kilincset, az bizony da-
rabokra tört volna.

— És azt hiszi, hogy a mécses nálam van? — kér-
dezte Edit halkán. — Mennyire téved, Belizár! Én
nem is botorkálok, hanem zuhanok, sőt meglehet, hogy
már ki is törtem a nyakamat. Mondja, mit akar tulaj-
donképpen tőlem?

— Le akarok számolni, nem magával, csak ma-
gammal, ön pedig legyen ebben a segítségemre. Isten
hozzádot akarok mondani a multnak.

Az asszony Belizár arcába tekintett és megszep-
pent egy kisé. Valami rettenetes keserű elszántság vo-
naglott ezen az arcon. A Kain elszántsága. Ő is test-
vérgyilkosságra gondol: a józan Belizár meg akarja
fojtani a szerelmes Belizárt és azt kívánja, hogy az asz-
szony tartsa neki a fáklyát.

— Mi ketten, — kezdte megint az amerikai, —
megittuk együtt Hellász legjobb borát. Most rendez-
zünk búcsulakomát és hívjuk meg harmadiknak nem
a szerelmet, hanem az igazságot.

Edit a fejét rázta.

— Én azonban nem szeretem az igazságot, Belizár. Az igazság tolakodó udvari bolond, aki azzal keresi a kenyerét, hogy kellemetlenségeket mond az embereknek. Az éveinket és az adósságainkat hánytorgatja. Pedig az igazságnak nincs igaza, mert néha az évek az ifjúságot hozzák, az adósságok pedig a gazdagságot. Csak igen nagy urak engedhetik maguknak azt a fényűzést, hogy asztalukhoz engedjék ezt a veszedelmes bolondot.

Kis szünet után újból kezdte:

— Az igazság az asszony ősi ellensége. Ha együtt hívja meg őket, akkor az a lapíthák és kentaurok lakomája lesz: a vége gyilkolás. Vagy az asszony öli meg az igazságot, vagy az igazság az asszonyt.

Most már Belizár is elmosolyodott, a mitológiai hasonlat régi emlékeket idézett föl benne.

— Van egy másik igazság is, Edit, az nem emberi, hanem isteni természetű.

— Tudom, a metódista papok igazsága, de az most fönn alszik a hetedik mennyországban és csak ítélet napján fog a földre szállani.

— Ha *salvus conductus*-t biztosít neki, talán most is leereszkedik. Nem gondolja, hogy isteneknek való lakoma lehetne? Bele fogunk nézni egymás szemébe és szívébe. Ami hazugság, fájdalom és bűn volt a szerelmünkben, attól meg fogunk tisztulni. Nem gondolja, hogy ez a legnemesebb módja annak, ahogyan két ember végezhet egymással? Végül pedig...

— Végül pedig?

— Kezet adunk egymásnak. Emberek vagyunk, testvérek. Kétfelé megyünk, maga Budapestre, én Amerikába.

Edit, aki eddig teli volt ideges harci kedvvel, egyszerre valami ernyedtséget érzett. Megint túllépett valami csúcson és ellenállhatatlanul siklott lefelé. Tulajdonképpen miért is védekezik ő annyira Belizár kívánsága ellen? Hát nem mindegy, hogy így utazik-e, vagy úgy? Egészen mindegy!

Belizár maga is meglepőnek találta, mikor az aszszony így szólt:

— Nem bánom . . . Amint akarja . . .

Pedig valószínű, hogy a lakoma vége temetődülés lesz. A halottak, akik oly régen pihentek, mind napfényre fognak megint kerülni. No de mindegy!

XXI.

Elutazása napján Editnek még meg kellett látogatnia egy leánykori barátnőjét, Titusz Klárát. Ez a Titusz Klára néhány esztendő óta özvegyi gyászával nagy, szinte, titokzatos visszavonultságban élt Velencében. Egy véletlen találkozásuk alkalmával, régi emlékek okozta ellágyulásának hatása alatt, Edit följárgatta neki, hogy föl fogja keresni — úgy érezte, hogy ezzel irgalmas cselekedetet művel — de ez a dolga is, mint annyi más, az utolsó órákra maradt.

Tizenkét esztendővel ezelőtt Edit azt az irigységgel vegyes forró rajongást érezte „a boldog Klára“

íránt, amit iskolásleányok néha szép és előkelő társnők iránt érezni szoktak. Ha szeretett volna valakivel cserélni, akkor Klára volt az. Leánya volt Titusznak, a nagy festőnek, akinek arcképe már régen ott függött a firenzei Uffiziben. Valamikor szomszédgyermekek voltak Budapesten és Edit boldog volt, ha átmehetett Tituszék kis palotájába, amely teli volt öblös régi bútorok, képek, állatbőrök, brokátszövetek és fegyverek színpompájával. Ezt a nagyszerű művészi miliőt irigyelte Klárától, de még inkább oroszlánfejű apját, aki csillogó, bőkezű és szeretetreméltó volt, mint egy renaissance-fejedelem és aki gyöngéd lovagiassággal tisztelte Klarában a nőt már akkor is, mikor az még rövid szoknyás leányka volt.

Edit akkoriban magasabbrendű lényt látott bárátnőjében, aki — bár eleget voltak együtt — lelkiileg mégis idegen maradt hozzá. Nem volt kimondottan szép gyermek, de domboru homloku, halántékban keskeny fejével, előreálló állával, csodásan finom és egyenletesen sápadt bőrével olyan idegenszerű és előkelő benyomást tett, mint egy preraphaelita arkangyal.

Néhány esztendővel ezelőtt felesége lett Vajda Györgynek, a fiatal zeneszerzőnek, akinek nevét már Európa minden zeneértője ismerte. Őh, hogy irigyelte Edit, aki már akkor is rajongott a híres emberekért! Esküvőjük után a fiatalok Velencébe jöttek, ahol Vajda be akarta fejezni zenés nagy passió-játékát. Velencében a művész hirtelen megbetegedett és mire betegségének híre eljutott Magyarországra, már meg is halt. Az emberek országos csapásként gyászolták az ifju lángész pályájának hirtelen megszakadását. Öz-

vegye a velencei Cimiteróban temette el és azóta nem hagyta el többet a várost. Itt maradt, mint a gyermek az összetört korsó cserepei mellett. Edit velencei barátai nem is szerettek Kláráról beszélni; a boldog ember szívesen kerüli a gyász és a szenvedés emlékeit.

Ennek az asszonynak szólt Edit utolsó velencei látogatása. Forró részvéttel a szívében lépett be az ódon ház kapuján, de — melyikünk felelhet a szíve mélyén lappangó ismeretlen szörnyetegekért? — némi be nem vallott elégtételt is érzett, hogy az, akit egykor oly nagyon irigyelt, most rászolgált az ő szánakozására.

Egy kis csalódás érte azonban, amint bekopogtatott a harmadik emeleti lakásba. A barátnője nem rogyott könnyezve a nyakába, hanem fölemelt fejjel, mosolyogva nyújtott neki kezét. A multkoriban csak futólagosan látta Edit, de most megállapíthatta, hogy jó színben van, kissé meg is hízott és egyáltalában nem úgy fest, mintha megtörte volna a bánat. Most is csupa derüs nyugalom volt, csak a mélyen fekvő szép szeme volt fénytelenebb, mint hajdanában.

— Szíve sohasem volt ennek a szelid, fehér asszonynak, — mondta Edit magában.

Az ablak mellett festőállvány állott. Edit tudta, hogy a barátnője hajdanában festegetni szokott és egy pillantást vetett a félig befejezett képre. A meglehetősen édeskés, de jól megrajzolt genre mosolygó, rózsás nimfát ábrázolt, aki egy szurtos kis faunkölyköt mosdat a forrásban.

— Megint művészettel foglalkozol? — kérdezte Edit.

— Nem művészettel, hanem iparral, — válaszolt Klára. — Reklám-képeket festek. Ez itt egy szappangyár hirdetése lesz. Van egy berlini cég, amely kétszáz márkát fizet egy-egy ilyen képért. Havonkint három-négyet szállítok nekik, de keményen meg kell dolgoznom.

A művészetnek ilyen módon való elárulása és saját tehetségének semmibevevése sehogysen vallott a régi Klárára.

— Miért töröd magadat ilyen munkában? — csodálkozott Edit.

— Szükségből. Gyurka legénykorából egypár ezer forint adósság maradt reánk és azt ki kell fizetni. Három-négy esztendő múlva rendben lesz ez a dolog.

Edit még jobban elcsodálkozott.

— És az édesapád? — Hiszen ő jómódu.

— Az édesapám természetesen szívesen adna pénzt, de én nem tartom helyesnek, hogy ő fizesse ki Gyurka adósságait. Gyurka is igen kényes volt az ilyenekben...

Edit érthetetlennek találta mindezt.

— Tulajdonképpen miért élsz te itt Velencében, az apád pedig Budapesten? Hiszen ti nagyon szeretitek egymást.

— Eleintén haza akart vinni, — magyarázta Klára, — de most már belátja, hogy jobb, ha itt maradok, míg mindent el nem rendeztem. Ő különben minden hónapban meg szokott látogatni.

Egy kócos kis olasz leány teát hozott; Klára telitöltötte a csészéket, miközben a balkezeiben fogta a kannát.

— Emlékszel még, hogy balkezes vagyok? — mondta csendesen mosolyogva. — Gyurka ezért sokat kötekedett velem, Balog Klárinak nevezett.

Hétköznapi dolgokról kezdtek beszélgetni. Klára egyáltalában nem beszélt az ura haláláról, a nevét azonban minduntalan emlegette. Ha véleményt mondott valamiről, mindjárt hozzátette azt is, hogy Gyurka hogyan vélekedett hasonló esetben. Ők ketten sok dologban nem értettek egyet, Gyurkának olykor furcsa nézetei voltak, amelyeket nem lehetett kivenni a fejéből. Ezt nevetve mondta az özvegy. Egészen véve úgy viselkedett, mintha az ura nem is halt volna meg, hanem künn sétálna valahol a Riván, vagy talán a Quadri előtt ülne, a feleségének pedig megvolna az a megnyugtató érzése, hogy estére majd haza fog jönni.

A különös viselkedése hihetetlenül fölizgatta Edit fantáziáját. Mi ez? Miféle titokzatos erő keményíti meg ennek az asszonynak a szívét? Klára úgy viselkedett, mintha sikerült volna kifognia a halálon. A nagy tél elfagyasztotta minden vetését, de ő kunyhót épített magának a jégen, mint az eszkimó, és azt tőle telhetőleg lakályossá is tette. A szerelme meghalt, de a gondjai még éltek és míg az uráért dolgozhatott, addig még némileg feleségnek érezhette magát. Ennek az illúziójának föláldozott mindent, egyebek között a saját művészetét is, amelyet pedig annak előtte szentnek tekintett. Nem is mert hazamenni az édesapjához, mert tudta, hogy igazi és végleges özvegysége akkor fog kezdődni, ha elhagyja Velencét és megváltoztatja mostani életmódját.

Edit mindezt inkább megsejtette, mint megértette.

De ez a férj, aki láthatatlan volt és mégis betöltötte az egész házat és zsarnoksága alatt tartotta a felesége minden gondolatát, fölháborította. Ha valaki halott, akkor maradjon nyugton a sírjában.

Rögtön meg is kezdte az ellenségeskedést a szegény Vajdával szemben.

— Mondd csak, Klára, ki volt a te leánykori flörtöd? — kérdezte mosolygó perfidiával.

Az özvegy derülten rázta a fejét.

— Nekem nem volt flörtöm.

— Ez tulajdonképpen gyalázatos igazságtalanság, — heveskedett Edit. — A férjeink elvárják tőlünk, hogy első ábrándjaink is az övék legyenek és ezeket néha meg is kapják, — ők pedig mocskos testtel és lélekkel közelednek hozzánk. És mind ilyenek, mind!

— Ha mind ilyenek volnának, akkor én sohasem mentem volna férjhez, — mondta Klára csöndesen.

— Hát te azt hiszed, te azt képzeled, hogy a te urad? . . .

Klára fehér arca rózsás lett, amint halkán mondta:

— Az én uram épp oly tisztán jött a házasságba, mint én . . . Nem tudom, ismered-e a házasságom előzményeit? Gyurka parasztgyerek volt és édesapám födözte föl a tehetségét. Ő is taníttatta. Tizenkét éves koromban már tudtam, hogy a felesége leszek . . . Ő is tudta . . . Bár négy esztendővel idősebb volt nálam, mégis én neveltem. Úgy bántam vele, mint a tulajdonommal. Édesapám bizonyos dolgokban különös ember volt, az ő kívánságára nekem leánykoromban már tisztában kellett lennem mindennel, ami fölséges

és ami förtelmes az asszony életében. Ezek után talán meg fogod érteni, hogy én és Gyurka megígértük egymásnak, hogy megvárjuk egymást és meg is vártuk egymást...

Az özvegy elhallgatott, az arca most már vörös volt. Ezt el kellett mondania, tartozott vele a saját büszkeségének. Edit pedig valami áhítatos szédülést érzett. Lehetséges ilyesmi? Amint maga elé képzelte Vajdát, akit egyszer-kétszer a hangversenyteremben látott, azt a tiszta homloku, gyermekszemű embert, — elhitte, hogy lehetséges.

Ezek után már nem tudtak egymásnak mit mondani. Már esteledett — a gótikus pergola oszlopai mögött piros volt az ég — és Edit fölkelte, hogy búcsút mondjon barátnőjének. A zongora mellett állottak és Edit tekintete tentáival teleírt kottapapirosra esett.

— Elkészült valami a passiójátékból? — kérdezte.

— Csak néhány vázlat...

— Azok nem fognak a nyilvánosság elé kerülni?

— Óh nem, megígértem, hogy egyszer majd elégetem...

Klára, mintha féltene a kottáit Edit pillantásaitól, rájuk hajtotta a zongoratakarót.

Edit azalatt benézett a szomszéd szoba nyitott ajtaján. A vörhenyes esti fényben széles olasz ágyat látott. A fogason bársony házikabát és férfisapka függött. Edit szíven valami vidám kis gyanu nyilalt keresztül... Hátha ez az asszonyka nem is Gyurka kedvéért maradt Velencében? A következő pillanatban azon-

ban már elhessegette magától ezt az ötletet. A finom orra megszimatolta az erény hervadt szagát. Ez az apácakolostorok illata. A házikabát bizonyára évek óta ott lóg már a fogason, olyan petyhüdt, kihült és szomorú, mint a lenyúzott állathőr. Az ágy fölött a quattrocento valamelyik festőjének Veronika-kendője függött a falon. A sárga, elgyötört Krisztus-fej arca a rettenetes bizánci tüskekoronás fejre emlékeztette Editet, amely évszázadok múltán megint keresztül ütötte magát a Hagia Szófia pogány aranyozásain. Az asszony szívét egyszerre forró fájdalom árasztotta el. Szeretett volna a mosolygó Klára keblére borulni és addig sírni, míg a barátnője szeméből is megerednek a könnyek. De nem mertte megtenni. Úgy sejtette, hogy Klára nem eresztené a maga közelébe. Ez az asszony hihetetlenül önző a maga fájdalmában, egy morzsányit sem enged át belőle másnak. Így hát csak megérintette ajkával az özvegy hűvös arcát és sietve eltávozott.

A fogadójában már várta a komornája az elkészített podgyással. Bárkába ültek és a Dogana felé eveztek, ahol az Ariane fűtött kazánokkal várta őket. Útjuk megint elvezetett a ház előtt, ahol Titusz Klára lakott. Az emeletről zongorajáték hallatszott. Tömör és vontatott akkordok szárnyaltak a homályba borult csatorna fölött. Ezek a hangok, amelyeket Edit kimondhatatlan édeseknek és szomorúknak talált, Vajda György lelkéből fakadtak.

— Gyurka hazajött. Most öleli meg a feleségét,
— mondta magában Edit.

Lehunyta a szemét, visszatámaszkodott a bőrülé-

sen és — mint egykor, kisleány korában — megint fájdalmas irigységet érzett Klára, a boldog Titusz Klára iránt. És most már tisztában volt azzal is, hogy a saját életét darabokra törte, mint a kristálygömböt, a szilánkjait pedig elszórta száz posványban.

XXII.

Estére megint erősebb lett a sirokkó.

Künn a Lidón túl olyan zürzavar volt, mintha a mindenség kifordult volna sarkaiból. Minden atóm vágató és zuhanó mozgásban volt, az ég kristálykupolája beszakadt és harsogó levegő-tömegeket zúdított a tengerbe, a hullámok pedig megháborodott paripákként ágaskodtak és rohanták meg egymást.

Az Ariane fehér nagy tömege buzgó erőlködéssel törtetett keresztül a khaotikus éjszakán. Benn, a hajótest biztos méhében, a könyvtár lámpájának csendes zöld fényében, két ember ült, aki nem törődött a viharral, hanem halk hangon beszélgetett. Edit és Belizár. Harmadiknak ott ült közöttük az Igazság, de nem istenasszony, hanem halálfejű rém képében.

— Reggel Fiumében leszünk, — mondta az amerikai. — Maga Budapestre megy?

— Budapestre. És most, hogy kimondom, kicsit furcsának találok. Az összes helyek közül, amelyeket ismerek, Budapestet szeretem legkevésbé. De hát ott lakom.

— Mit fog ott csinálni?

— Visszafekszem a kriptámba.

— Mennyi időre? — kérdezte Belizár epésen.

— Legjobb volna, ha örökre. A legnagyobb szerencsétlenség, ami érhet, az volna, ha megint kikelnék, mert újra csak azt tapasztalnám, hogy hazajáró lélek vagyok, semmi keresnivalóm az emberek között.

Ez a száraz és reménytelen hang különösen érintette Belizárt.

— Mi történt magával, Edit? — kérdezte halkabban.

— Elvesztettem egy csatát. Az egész eddigi életem csupa csatavesztés volt, de azt hiszem, ez az utolsó volt a döntő. Az én Mohácsom.

— És annak én vagyok az oka?

Edit kesernyésen és elnézően mosolygott.

— Óh nem, magának mindehhez semmi köze.

— Mondja, Edit, de őszintén: szeretett engem valaha?

— Őszintén, — mert az én Mohácsomnál ott vesztetek az én forró és színes hazugságaim is — akartam magát szeretni, szerettem volna szeretni, de nem sikerült. Az én egész életem örökös utazás volt a férfi felé, de nem tudtam megérkezni és most már biztosra veszem, hogy nem is fogok megérkezni soha.

— Mondja, Edit, nem hóbortosságok ezek?

— Meglehet, de annyi bizonyos, hogy sohasem vagyok olyan rettenetesen egyedül, mint mikor egy szerelmes férfit tartok a karjaimban.

Egy kis undor torzította el Edit száját. Ez a cinikus általánosítás: egy szerelmes férfi, — Belizár arcába kergette a vért.

Edit azonban tovább beszélt:

— Eddig azzal áltattam magamat, hogy a férfiak hitványak. Azok, akikkel én találkoztam, nem értettek meg és nem érdekelték meg engem. Én voltam a kereső asszony, a szent szerelem zarándoknője, akit zsi-ványok rohantak meg és térítettek el útjáról. Némi-leg mártírnak éreztem magamat, sajnálkoztam magamon és ez elviseihetővé tette életemet. Ez, és a fantasztikus sejtelem, hogy ő, az igazi, az erős, még vár rám valahol. Egyszer majd elém lép és akkor minden jó lesz megint, az én Messiásom meg fog váltani, föl fog oldozni a multam alól és tartalmat fog adni az én furcsa életemnek. De most már tudom, hogy mindez önámítás. A férfiak nem hitványak, csak azok hitványak, akiket a véletlen az én utamba hoz. És azokat én teszem hitványakká. Mert én vagyok a fordított Midás király: az én kezemben az arany is iszappá lesz. Ma délután tanultam meg egy asszonytól, hogy az ember azt találja a szerelemben, amit maga visz bele. Akiben van hit, az mindent találhat. Ügylátszik, a hit az egyetlen erő a földön. De akiben nincs hit — és bennem nincs — annak rossz vicc az élete és a szerelme. De minek erről beszélni?

Edit elhallgatott és mereven nézett maga elé. Azután a kezével legyintett.

— Adjon egy cigarettát! — mondta.

Jó ideig csendesen füstöltek. Az asszony a famennyezetet nézte. Belizár pedig az asszony arcát.

Egyszerre megint megszólalt az amerikai.

— Tudja, hogy egyszer meg akartam magát ölni, Edit?

Edit halkan elnevette magát.

— Ilyen jó ötletei is voltak magának? Miért nem tette meg?

— Én egy rettenetes krizisen mentem keresztül, — folytatta Belizár.

— Pedig nem is szeretett, csak hozzám szokott, mint valami narkotikumhoz.

— Meglehet. De mikor hirtelen megvonta tőlem a narkotikumot, a megőrülés környékezett. Ez szégyenletes dolog, — mindegy! maga előtt nincs miért titkolódnom . . . Én úgy szenvedtem akkoriban, mint egy elgyötört állat . . . Maga úgy viselkedett, mintha undorodnék tőlem, mintha megvetne . . . Nem is annyira a maga lelketlensége, mint inkább a saját érthetetlen gyöngeségem háborított föl és lobbantott gyilkos haragra . . . Én nem szoktam meg, hogy magamat a porban lássam. Üldözőbe vett a gondolat, hogy csak úgy állhatok megint talpra, ha megölöm magát. Elhagyni magát, menekülni: az nem ér semmit. Örökké bántana a tudat, hogy gyáva voltam és gyötörne a gondolat, hogy maga most más karjában nevet rajtam. Ezt nem bírnám el.

— És miért nem ölt meg? — kérdezte Edit hüvös mosollyal, de csillogó szemmel.

Belizár vállat vont.

— Kerestem valami bizonyítékot. Kémkedtem és lesekedtem. Akkoriban egész éjszakákat talpon töltöttem. Óh, ha valami bizonyosat tudtam volna!

Az amerikai rettenetes keze a levegőbe markolt. Edit kissé megborzongott. Eszébe jutott a ve-

lencei hajnal, mikor Belizárt a hidon látta. Akkor — még most is emlékezett a tekintetére — akkor vért látott a yankee . . .

Ez a dolog különösen fölizgatta az asszony fantáziáját.

— És hogyan akarta elkövetni? Megvolt a kész terve?

— Valami ürüggyel az Árianera csaltam volna...

— Lám, hisz most itt vagyok! És azután magát is megölte volna?

Belizár a fejét rázta.

— Én nem vagyok szerelmes boltossegéd. Én azért akartam ölni, hogy szabaddá tegyem magamat, hogy talpra álljak megint. A földön feküdtem, összehörve, meggyalázva — életemben először . . .

Olyan indulat vett erőt rajta, hogy fölkelt és föl-alá kezdett járni a teremben. Később — mintha megfedkezett volna a vendégéről, — kiment a földélzetre és nyitva hagyta az ajtót. Mikor újra visszajött, megint nyugodtabbnak látszott. Még mosolygott is, amint letelepedett Edit mellé.

— Nos, Edit, beszéljünk okosan. Hiszen mi jóbarátok vagyunk, nem igaz?

— Óh igen, — hagyta rá Edit fáradt mosollyal.

— Mondja, van rá lehetőség, hogy mi együtt maradjunk?

Edit meglepetten nézett Belizárra.

— Hát még ott tartunk? — kérdezte.

— Ott. Én egyáltalában nem beszélek szerelemtől. Ha akarja, megígérem, hogy a jövőben sem fogok

róla beszélni. Én csak arra kérem, hogy ne hagyjon el. Én meg tudok lenni a maga gyöngédsége nélkül, de nem tudom elképzelni az életemet magától távol.

— Betegápoló nővérnek akar szerződtetni? — kérdezte Edit kicsinylő mosollyal.

— Maga mondta az imént, hogy nem szereti Budapestet. Semmi sem vonzza haza. Miért megy oda? Itt van a földgömb, tegye rá az ujját egy helyre és én odaviszem. Amit egy férfi gazdagsága és gyöngédsége megszerezhet egy nőnek, az mind a magáé lesz.

Edit a fejét rázta.

— Ne beszéljünk erről. Nem lehet.

— Miért nem?

Az asszony kis ideig hallgatott, de azután egyszerre a fejébe szökött a vére és indulatosan felszökött a helyéről.

— Mert nem akarok többé senki rabszolgája lenni. Hiszen gyalázat, amit én magamból csináltam! Szánalomból, gyávaságból, lelki tunyaságból . . . Kérem, eresszen engem haza! Ami még megmaradt az önérzetemből, azt a pár tépett rongyot, ne sajnálja tőlem. Nekem nem kell több férfi, sem maga, sem más.

Nem beszélt többet, pedig még telve volt haragos és fájdalmas indulatokkal, amelyek elemi erővel remegtették meg a testét és a lelkét.

Napok óta a lázadó rabszolga nagy keserősége dolgozott benne. A szerelem cselédje föltámadt zsarnoka ellen. Keserű szabadságmámorában igazán nem látta be, hogy miért kimélje a férfit, mikor oly kevésbé

kimélte magában az asszonyt. A férfi! Edittel szemben eddig valamennyinek ugyanaz a szélhámos fogása volt: királynői koronát ígértek neki, hogy azután a cselédjükké aljasítsák. Ha pedig megunta őket szolgálni, akkor ölésről és meghalásról beszéltek és pátétikus jel-szavakat kerestek az állatiasságuk számára: szerelem, hűség, csalódás... Edit azonban most nem értette meg ezt a zsargont. Belső forradalmában fölülkerekedett valaki, akiről eddig nem sokat tudott, mert sápadt proletárként nyomorgott életének mélységeiben: az ember. Az asszony-ember, az amazon, aki megveti a nőben és gyűlöli a férfiban a nemet.

Mialatt azonban letördelte magáról a láncokat, máris félelemmel és szégyennel töltötte el a sejtelen, hogy ez az ő amazon-ereje hamar ki fog merülni. Jól ismerte önmagát, tudta, hogy egy nap, egy hét vagy egy esztendő múlva megint az lesz, aki volt. Megint ott fog térdepelni a férfi lába előtt és vérének együgyű rajongásával oda fogja tartani fejét a cselédkorona alá. Mert hátha mégis ez az igazi?

A francia komornyik bejött két lakájjal és a teát hozta. Most megint újabb nevetséges zsarnokság nehezedett rájuk: a kivasalt képű komornyik kedvéért beszélniök kellett, közömbös dolgokról, barátságos hangon...

Később fölmenekültek a hosszadalmasan rendezendő cselédek elől a földélzetre. Edit különben is kiállhatatlannak találta a könyvtár fülledt, lakkszagu levegőjét. Odafönn a komornája jelentkezett, aki láthatólag nagyon szenvedett a tengertől, és Edit aludni küldte. Ő maga nem volt még álmos.

Sok ideig némán ültek Belizárral az öblös kosárszékekben. Egy-egy öreg hullám, amely dörögve vágódott a hajó bordáihoz, finom esőt vetett a lábuk elé. A födélzeten egész víztócsa gyülekezett, amely a hajó ingása szerint ide-oda futott.

Edit tág szemekkel bámult a zürzavaros éjszakába. Úgy érezte, hogy valami különös köze van ehhez a viharhoz. Ez az ő vihara. Az örökös ingadozás, a fejetlen ágaskodás és fölháborodás, az elkeseredett küzködés, a céltalan bomladozás és menekülés: ez mind ő maga. Ez az ő végső katasztrófája, az ő nagy hajótörése. Amit száz hajóján vitt, azt mind foszlánnyá tépi, elragadja és elmeríti a harsogó éjszaka. Künn a tajtékzó hullámsivatagban gyászos és nevetséges romok uszkálnak. Egy céltalan asszonyi élet százezer furcsa emléke. Tarka selyemrongyok, amelyek valaha boldoggá tették. Frakkos férfihullák, amelyekben egykor félisteneket sejtett és később éhes és lelketlen állatokat ismert meg. Egy óriás úszószelekrényben egész interieur látott: a lámpafényben ragyogó zongoraszobában valaki egy kivágott ruhás hölgyet csókolt és a hölgy Edit volt. Az éjszaka csúffá tett mindent, ami egykor drága volt neki. Konstantinápoly kupolái és Velence gyöngyszínű tornyai bukdácsolva táncoltak a vízen; a hullámok szilajon hengergették az Akropolisz márványoszlopait. Minden elveszett! Az Astarteszobor, Atalanté, a mámoros bacchánsnő... És félig elmerülten, csonka árbocokkal ott hánykolódott a láthatáron az Ariane roncsa is. Ezt a neki oly kedves hajót is elvesztette örökre.

Ő maga pedig most ott ül, kifosztottan, üresen és

száraz szemmel nézi a maga pusztulását. Azzal akarja magát vigasztalni, hogy holnap a kelő nap majd jóvá tesz mindent, de nem tud komolyan hinni a holnapban. A holnap nem adhat neki vissza semmit, csak romokat és rongyokat, inkább hát ne is legyen többé holnap.

Egyszerre azután csodálkozva emelte föl a fejét.

Künn, messzire, a hajó orra előtt, szelíden derengő világosság áradozott az éjszakában. A hold rést talált a felhőkön és fehér fényszigetet vetett a sötét tengerre. Ott tündöklő sellőtáncot jártak a hullámok. A kép oly álomszerű és megkapó volt, hogy Edit nem tudta levenni róla a szemét, fölkelte és a korlátba kapaszkodva bámult előre.

— Álomország!

És most már csak az a gyerekes vágy töltötte be lelkét: bár oda vinné a hajó.

Ariane egyenesen a fény felé futott. Hold sütötte kéményei hófehéren, rézkorlátjai aranyfényt szórva bontakoztak ki az éjszakából. Köröskörül táncoló kristály-várost építettek a hullámok, a következő pillanatban az áttetsző kupolák és tájéktornyok vízporrá lettek, hogy újabb, még fantasztikusabb kristályépületeknek adjanak helyet.

Álomország...

De ekkor megszólalt valaki messziről, egy idegen ember, Belizár. A szavai oly rosszkor hullottak Edit lelkébe, mint a késői havazás a virágzó fákra.

— Nézze, Edit, nekünk mégis meg kellene egymást értenünk...

Az asszony idegesen fordította el a fejét. Mit akar ez? Mért van itt?

Belizár tovább beszélt:

— Lehet, megengedem, hogy rosszul kezdtük... De azért mi összetartozunk és nem hagyhatjuk el egymást. Ha akarja, kezdjünk új életet. Azt hiszem, tudnék a maga kedvéért önzetlen és jó is lenni...

Elhallgatott, a szokatlan fölindulás elfojtotta a hangját és ezt mégis szégyelte.

Edit ajkán gonosz mosoly villant végig. Az önzetlenség és a megalázkodás mögött megint ott sejtette az ugrásra kész állatot. Ezek a férfiak joguknak tartják, hogy simogatással és ütésekkel kábítsák el a nőben az emberi öntudatot. Nem is cselédjüknek, hanem háziállatjuknak tekintik az asszonyt. Ezeknek semmi eszköz sem elég hitvány, ha egyszer éhesek...

Belizár tovább beszélt.

— Mindenem, amim van, értéktelenné lesz, ha arra gondolok, hogy el kell magát veszítenem. Lehet, hogy egyszer még másképp lesz, de ma úgy érzem, hogy nem tudok maga nélkül élni. Ez gyöngeség, betegség, örület, mindegy akármi, de nem tudok és nem akarok tőle szabadulni. Maga az enyém és én nem fogok lemondani magáról. Az életemet elvehetik tőlem, de magát nem.

Most már komor fenyegetés is volt a hangjában.

Edit a fejét rázta. Hidegen, elutasítóan. Ez a hang, amely máskor talán az erő benyomását tette volna, most csak kihívásként hatott rá. Elég volt! A szökött rabszolga nem fog visszatérni volt gazdájához.

Sőt mindjárt átúszik a nagy folyón, amely örökre elválasztja őket egymástól.

— Engem nem vehetnek el magától? Vegye tudomásul, hogy már megtörtént. Elvettek magától.

Belizár értelmetlenül bámult rá.

— Nem igaz! Hazudsz! — morogta.

— Igen, elvettek magától. Érdekli, hogy kicsoda? Megmondhatom: Tihanyi. Akkor éjjel, mikor a Nerát játszottam.

Belizár a kőkemény karjaival hirtelen magához ragadta az asszonyt. Forró, szerelmes dühvel mondta:

— Nem igaz! Hazudsz!

Ebből az ölelésből, mellyel ösztönszerűleg megakarta fékezni a lázadót, Edit csak a brutálitást érezte ki. Haragosan védekezett ellene. Nem volt most nő, csak ember.

— Nem hiszi, hogy én voltam a Nera? Megmondhatom, hogy mit sugott maga a fülembe: „Ha maga érték volna, akkor nem dobálná el magát.“ Ezt mondta. És ebben az egyben igaza is volt, én nem voltam érték, mert még az éjjel eldobáltam magamat.

Belizár eleresztette az asszonyt. Eltorzult arccal, nehezen lihegve állott előtte. Edit pedig tovább beszélt és most már nem az amerikaiával, hanem önmagával kegyetlenkedett.

— Nem maga akarta, hogy hívjuk meg búcsúlakománkhoz az igazságot? Most itt van, nézzen a szemébe... Tihanyit sohasem szerettem... Egy percig sem! Még rokonszenvesnek sem találtam. Hiába néz rám ilyen vadul, nem tudom megmondani, hogy miért tettem mégis... Mikor először a testemen éreztem a

száját, már hideg undor rázott. De magát nem csaltam meg, én csak magamat csaltam.

— Ezért megölöm a kutyát, — hörögte Belizár.

Edit most már megértette, hogy milyen félelmetes vihar dühöng az amerikai lelkében. Mostani kedvében azonban a veszedelem inkább ingerelte, mintsem megijesztette.

— Mért ölné meg? — kérdezte. — Elajándékoztam magam neki, épp úgy, mint előbb magának. Magát sem ölte meg az elődje. Ha ölni akar, öljön meg engem. Én már eljártam minden Salome-táncomat, nincs több mutogatni valóm, Herodes király inthet a hóhérnak.

Egy óriás hullám vetette magát a hajónak. Edit megszédült és az amerikai felé botlott. Belizár egy pillanatig a mellén érezte az asszony illatos haját és karjával átfogta puha, fűzetlen testét. Sistergő fehér esőfelhő vette őket körül.

Belizár egyedül állott a födélzeten.

Egy halk sikoltás visszhangzott a fülében, olyan, mint a megijedt sirály hangja.

Két remegő könyökével a korlátnak támaszkodott és kihajolva nézett a mélységbe.

A tenger tajtékja forrt és világított. Köröskörül új nagy izgalom támadt. Szilaj lendületű, fehér sörényű hullámparipák egymás nyakába ágaskodva, mihán és dühösen nyerítve vágtattak össze egy helyen. Mintha prédát szimatolnának.

A fehér Ariane azalatt föltartóztatlanul sietett tovább. Gépházában olykor közömbösen megcsendült a

jelzőharang, kazánjai pedig érces lihegéssel énekelték az erő dalát.

A hajó ura egyedül állott a homályban és hangosan lüktető szívéen olvasta a muló másodperceket. A hajó most minden másodpercben tíz méternyi halad. Száztíz, — húsz, — harminc méter . . .

A hold elborult, az Ariane ismét a sötétségben viaskodott a tengerrel. Belizár annyira kihajolt, hogy a mellén érezte a korlát nyomását.

Minden szilaj mozgásban volt: a tenger, a hajó, a levegő, a felhők. Mozdulatlan csak a férfi lelke volt. Ez a dermedt lélek két homályosuló szemén keresztül bámult ki a maga reménytelen sötétségéből a tajtékos fehér tengerre.

— V é g e —

Singer és Wolfner kiadásai Budapest

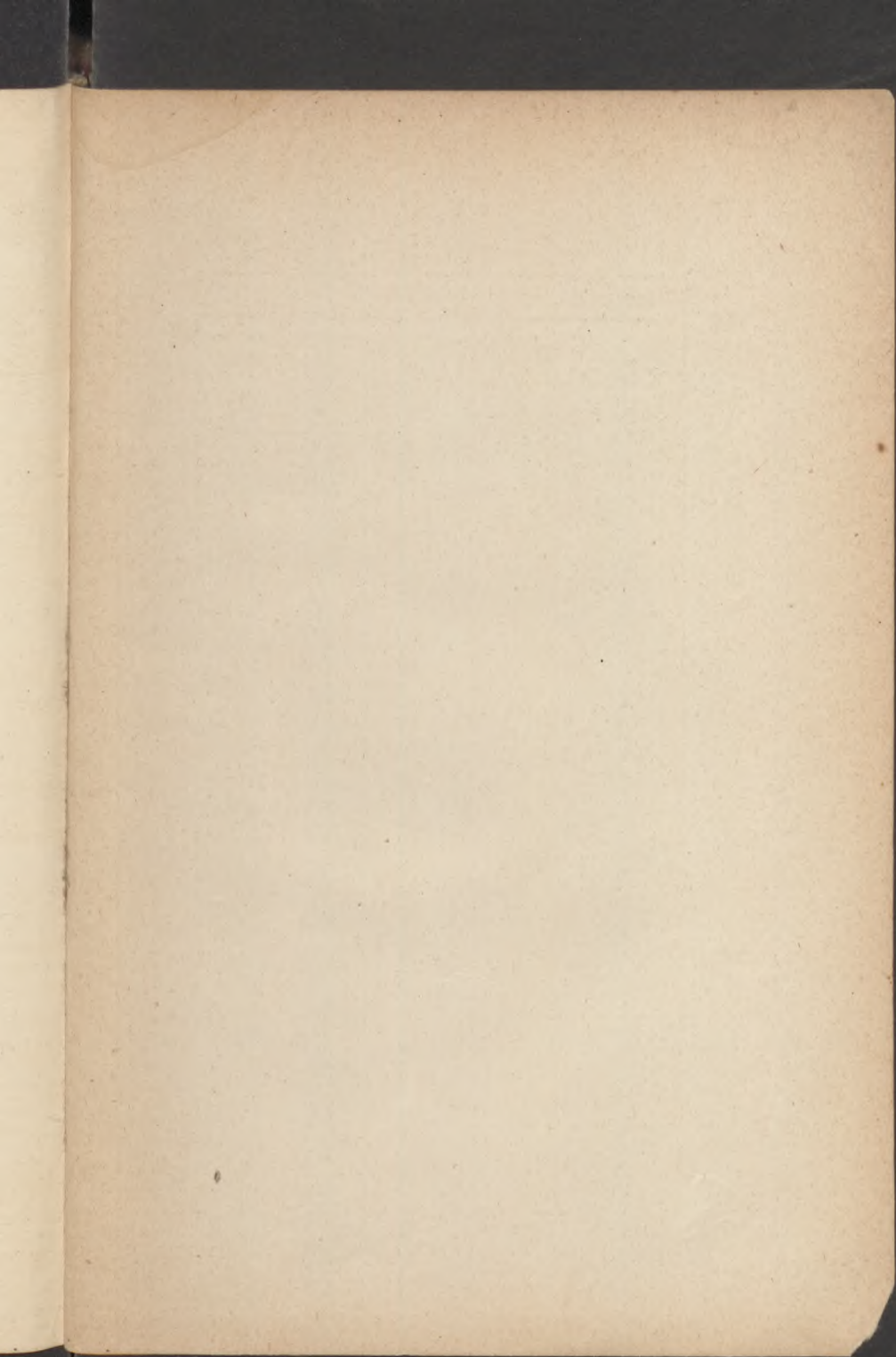
HERCZEG FERENC MUNKÁI:

I. Regények, hosszabb elbeszélések:	luzre	diszk
Álomország	4.—	6.—
A királyné futárja. Innocent és Mühelbeck rajzaival	4.—	6.—
A fehér páva. Kisvárosi történet.. .. .	3.50	5.50
Szerelmesek	4.—	6.—
Lelekrablás	3.50	5.50
Honszerző	4.—	6.—
Andor és András. Márk Lajos rajzaival	3.20	5.20
Pogányok. Történelmi regény	5.—	7.—
Idegenek közt	2.80	4.80
Egy leány története	3.60	5.60
Szabolcs házassága	3.20	5.20
Simon Zsuzsa	3.60	5.60
Fenn és lenn	4.—	6.—
Gyurkovicsék:		
A Gyurkovics lányok	3.—	5.—
A Gyurkovics fiúk	4.—	6.—
Gyurka és Sándor	3.—	5.—
II. Elbeszélések:		
Napváros.	4.—	6.—
Szelek szárnyán	3.50	5.50
Kaland	4.—	6.—
Elbeszélések	3.20	5.20
Böske, Erzsébet	3.50	5.50
Arianna	3.—	5.—
Az első fecske.	3.—	5.—
Napnyugati mesék	3.20	5.20
Mutamur.	4.—	6.—
Mesék. Mühelbeck Károly rajzaival	8.—	8.—
III. Színművek:		
A dolovai nábob leánya Színmű 5 felv.	2.50	4.50
A három testőr. Bohózat 3 felvonásban	2.50	4.50
Az első vihar. Színmű 4 felvonásban	2.50	4.50
Honthy háza. Színmű 3 felvonásban	2.50	4.50
Ocskay brigadéros. Történelmi színmű 4 felvonásban	2.50	4.50
Balaton rege, regényes vigjáték 4 felv.	2.50	4.50
Kéz kezét mos. vigjáték 3 felvonásban	2.50	4.50
Bizánc. Színmű 3 felvonásban	2.50	4.50
Déryné ifjasszony. Színjáték 3 felv.	2.50	4.50
A kivándorló. Színmű 4 felvonásban	2.50	4.50
Éva boszorkány. Színjáték 3 felv.	2.50	4.50

UJ IDŐK

Szépirodalmi, társadalmi és művészeti képes hetilap. Szerkeszti: Herczeg Ferenc. Az Uj Idők gazdag szépirodalmi tartalmával a szórakozás és művelődés egyik legnemesebb és legmagyarosabb közvetítője. A magyar család legkedvesebb lapja. Félévre 10 korona, negyedévre 5 korona. Mutatványszám kérésre ingyen. Kiadóhivatal: Budapest, VI. kerület, Andrássy-út 10. szám.

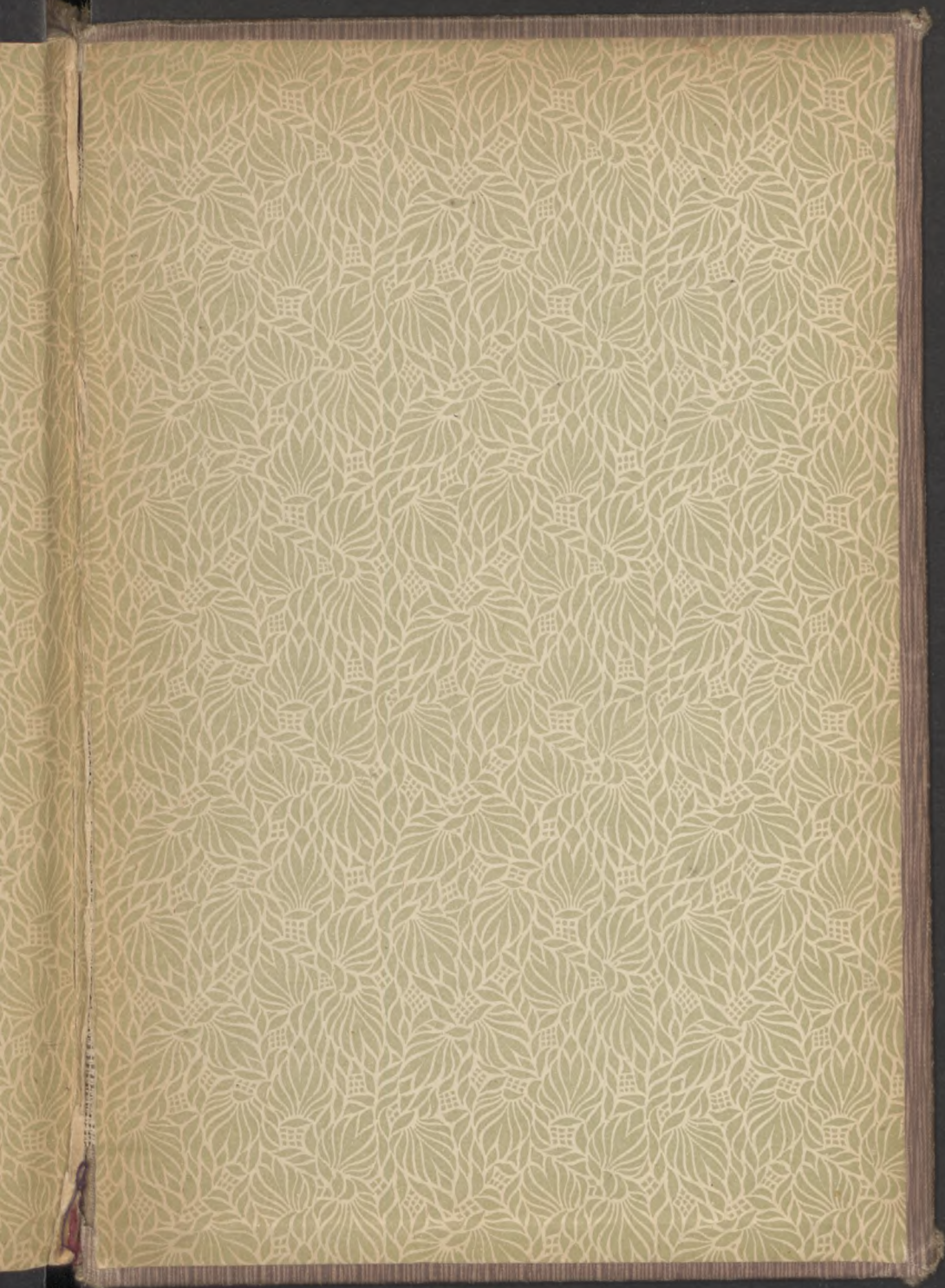

121

1608

HERCZEG
FERENC

ÁLOM
ORSZÁG

53